

Pekka Pulkkinen

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman juurruttaminen ja mahdollisten muutosten ennakointi

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kulttuurituottaja, YAMK

Kulttuurituotannon koulutus

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0

21.3.2017

Tekijä(t) Otsikko	Pekka Pulkkinen Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0
Sivumäärä Aika	83 sivua + 6 liitettä 21.3.2017
Tutkinto	Kulttuurituottaja, YAMK
Koulutusohjelma	Kulttuurituotanto
Ohjaaja(t)	Leena Björkqvist
<p>Opinnäytetyöni käsittelee Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuutta. Tämän työn avulla valmistaudutaan paremman tulevaisuuden tekemiseen Etelä-Savossa. Työn taustalla on aiemmin laadittu Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma, joka on osallistavin menetelmin synnytetty tahtotila tulevaisuudesta. Tämän työn tavoitteena on jatkaa tulevaisuusohjelman aloittamaa työtä kahdella tavalla. 1) Avata tulevaisuusohjelman tuloksia selemmäksi ja helpottaa sen myötä tulevaisuuteen varautumista ja sen tekemistä sekä 2) Yllyttää eteläsavolaisia kulttuuritoimijoita tekemään asioita uudella ja rajoja rikkovalla tavalla.</p> <p>Opinnäytetyöni tilaaja on Etelä-Savon maakuntaliitto ja lähestymistapana tässä työssä on käytetty tulevaisuuden ennakointia. Ennakoinnissa oleellista on tulevaisuuteen varautuminen ja tulevaisuuden tekeminen. Tulevaisuuteen valmistautuminen on Etelä-Savossa varsinkin nyt erittäin tärkeää, koska maakuntauudistuksen myötä moni asia muuttuu ja muutoksiin on pystyttävä varautumaan.</p> <p>Muutos on mahdollisuus uuteen ja parempaan maakuntaan, mutta sitä muutosta on osattava johtaa ja ohjata oikeaan suuntaan. Etelä-Savon maakuntaliitto vastaa aluehallintoviranomaisena oman maakunnan yleisestä kehittämisestä, joten keskustelun käyminen ja muutosten johtaminen oikeaan suuntaan on tällä hetkellä hyvin keskeistä.</p> <p>Tämän opinnäytetyön toimenpiteinä on järjestetty kaksi tulevaisuuteen suuntautunutta työpajaa. Lisäksi tein haastatteluita sekä hyödynsin Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman aineistoja. Työn tuotoksena on eri aineistojen pohjalta syntynyt neljä tulevaisuusskenaariota sekä kehittämis ehdotuksia, joiden avulla tulevaisuuden tekeminen on helpompaa. Syntyneet skenaariot ovat vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia Etelä-Savosta. Työ antaa ennen kaikkea suuntaviivoja, millainen on kulttuurisektorin unelmien tulevaisuus Etelä-Savossa ja miten siihen päästään.</p>	
Avainsanat	tulevaisuusohjelma, ennakointi, tulevaisuudentutkimus, kokeilukulttuuri

Author(s) Title Number of Pages Date	Pekka Pulkkinen South Savo culture future 2.0 -rephrase 83 pages + 6 appendices March 21, 2017
Degree	Master of Culture and Arts
Degree Programme	Master's Degree Programme in Cultural Management
Instructor(s)	Leena Björkqvist
<p>The subject of this master's thesis is the future of South Savo Culture. This master's thesis helps to prepare for future in South Savo. The starting point for this master's thesis has been the upcoming big changes in South Savo region. The upcoming changes mean that in year 2019 Finland's regions organize their services in a new way. For example social and health services are transferred to the regions from cities. That is a big change and impact it has on the field of culture is still unknown. That is the reason why we need to make plans and be ready for the future.</p> <p>This Master's thesis was commissioned by the Regional Council of South Savo. The Regional Council of South Savo is a public authority responsible for the general development of the region of South Savo. The Regional Council of South Savo has previously made a South Savo culture future program and this master's thesis continues in the same way than the previously made future programme and improves that future programme to the next level.</p> <p>This master's thesis was made by using future research methods. By using future research I made four scenarios that represent possible scenarios of the future in South Savo. The main goal of this master's thesis was to create the future scenarios and development proposals which help to make the future better.</p> <p>The methods used in this master's thesis were two workshops and four interviews. In addition, I analyzed the material of South Savo culture future programme thoroughly. By combining this data I got comprehensive amount of data for this master's thesis. This master's thesis presents four different scenarios that help people in South Savo make the future better. The main thing is that we know the possible worst and best future scenarios and how to work towards a better future.</p>	
Keywords	future research, future programme, experiment culture

Sisällys

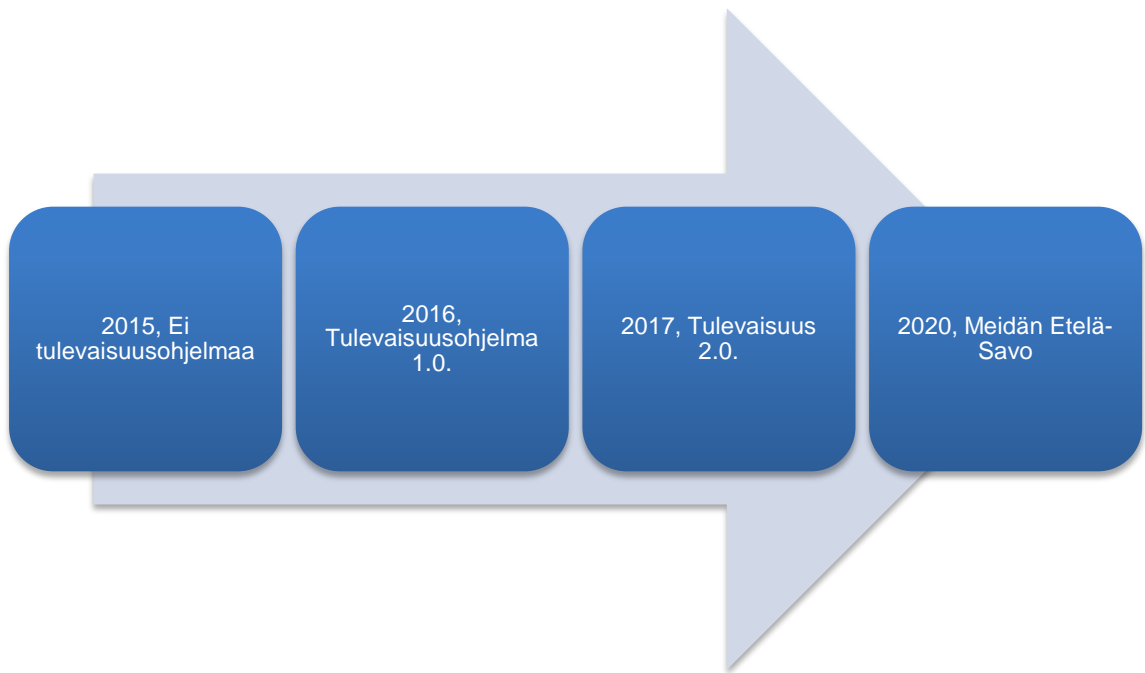
1	Johdanto	1
2	Työn tausta ja tilaaja	4
3	Käytettävät lähestymistavat ja tutkimusmenetelmät	10
3.1	Tutkimuskysymys	13
3.2	Ennakointi ja tulevaisuudentutkimus	14
3.3	Haastattelut	17
3.4	Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman toteutus	19
3.5	Etelä-Savon kulttuurintulevaisuusohjelman yhteenveto	23
4	Tulosten analysointi	25
4.1	Tulevaisuusohjelman haastattelut	26
4.2	Tulevaisuusohjelmassa tehty kysely	28
4.3	Tulevaisuusohjelman työpajat	32
4.4	Tulevaisuusohjelman yhteenveto	34
4.5	"Kuka vastaa kulttuurista" - seminaarin tavoite ja toteutus	38
4.6	"Kuka vastaa kulttuurista" -seminaarin tulokset	44
5	Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0.	46
5.1	Tulevaisuuden skenaariot	48
5.2	Skenaario 1, Dystopisen tulevaisuuden aihiot	52
5.3	Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen tarina)	53
5.4	Skenaario 2, Mahdollisen tulevaisuuden aihiot	54
5.5	Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen tarina)	57
5.6	Skenaario 3, Todennäköisen tulevaisuuden aihiot	58
5.7	Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen tarina)	59
5.8	Skenaario 4, Toivottavan tulevaisuuden aihiot	61
5.9	Meidän Etelä-Savo (toivottava tarina)	62
5.10	Skenaarioiden yhteenveto	64
6	Työn arviointi ja johtopäätökset	68
6.1	Toimenpide-ehdotukset	71
	Lähteet	80

1 Johdanto

Opinnäytetyöni ensisijaisena tavoitteena on edesauttaa Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman (Etelä-Savon maakuntaliitto 2016.) tahtotilan ymmärrystä ja toteutusta sekä helpottaa tulevaisuuteen varautumista. Tulevaisuuteen varautumista helpottaa erityisesti tässä työssä esittelemäni tulevaisuuden skenaariot. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma on tahtotila (visio), joka laadittiin toukokuun 2015 - helmikuun 2016 välisenä aikana. Tätä tahtotilaa oli laatimassa kaiken kaikkiaan lähes kaksisataa eteläsavolaista kulttuurialan ammattilaista sekä kulttuurialaan muutoin sidoksissa olevaa henkilöä. Tulevaisuusohjelma on minulle erityisen tuttu aihe, sillä toimin hankkeena toteutetun tulevaisuusohjelmaproessin projektipäällikkönä ja sain tavata lähes kaikki hankkeen lopputulokseen osallistuneet henkilöt.

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman toteuttajatahoina olivat Etelä-Savon maakuntaliitto (rahoittaja) sekä Mikkelin ammattikorkeakoulu (toteuttaja). Etelä-Savon maakuntaliitto on myös tämän työn tilaaja. Tämän työn yhteydessä järjestin kaksi tulevaisuuteen suuntautunutta osallistavaa työpajaa, joiden tarkoituksena oli vastata tutkimusongelmaan sekä lähentää tilaisuuksiin osallistuneita tahoja toisiinsa. Näistä työpajoista saatu aineisto on ollut keskiössä laatiessani Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuudesta neljä eri tulevaisuuskuvaa, eli skenaariota.

Etelä-Savon kulttuurin aikakautta voidaan luokitella neljään eri vaiheeseen. 1) Aika ennen tulevaisuusohjelmaa (Ei yhteistä tahtotilaa), 2) Tulevaisuusohjelman jälkeinen aika (Yhteinen tahtotila) 3) Tulevaisuus 2.0. (Uuden tulevaisuuden tekeminen alkaa) 4) Meidän Etelä-Savo. Tulevaisuus 2.0. on myös tämän teoksen nimi, joka tarkoittaa päivitettyä tulevaisuusohjelmaa. Päivityksenä tulevaisuusohjelmaan on tullut uudet skenaariot tulevaisuudesta sekä kehittämisskeleet, joilla pääsemme yhdessä rakentamaan ”Meidän Etelä-Savoa” (toivottavin tulevaisuus).

Kuvio 1. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuuden rakentuminen 2015-2020. (Pulkkinen 2016.)

Meidän Etelä-Savo on tavoitteellinen tulevaisuus, jota kohti pyrimme yhdessä menemään ja tämä opinnäytetyö edesauttaa toivottavan tulevaisuuden rakentumista Etelä-Savossa. Etelä-Savossa kulttuurin saralla uudenlainen tulevaisuuden rakentaminen alkoi kulttuurin tulevaisuusohjelman aikana ja tämän opinnäytetyön yhteydessä tulevaisuutta tehdään vielä pidemmälle. Tulevaisuutta on syytä rakentaa pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti.

Tätä työtä lähdin tekemään, koska Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaproessin jälkeen jäi vielä avoimeksi kysymykseksi, vaikuttaako ohjelma todella käytännöntasolla tai käytetäänkö sitä ohjaavana dokumenttina koko maakunnassa? Antaako se tarpeeksi eväitä tulevaisuuden tekemiseen? Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma ei ole strategia, vaan osallistavin menetelmin ja monialaisen joukon yhdessä synnyttämä tahtotila tulevaisuudesta. Oikeastaan tulevaisuusohjelmaa voitaisiin kutsua laajan joukon synnyttämiksi tulevaisuuden toiveiksi tai tulevaisuuden väittämiksi. Tulevaisuusohjelma ei kerro lukijalleen strategian tavoin, mitä pitää tehdä, vaan se pikemminkin ilmentää toivottavaa tulevaisuutta. Strategia on suunnitelma, joka vastaa kysymykseen: kuinka pääsemme päämääräämme? Tulevaisuusohjelma puolestaan edustaa lähemmin visiota. Visio voidaan määritellä siten, että se ilmaisee, mihin organisaatiossa pyritään tai millainen organisaatio haluaa tulevaisuudessa olla. Visio voi olla monimuotoinen, eikä sillä ole tiettyä formaattia. Vision oleellisin ominaisuus on sen haluttavuus.

Vision tulee olla päämäärä, jonka takana koko organisaatio voi seisoa. (Puohiniemi 2010.)

Näistä vision määritelmistä voidaan todeta, että vision laatimisessa on syytä osallistaa mahdollisimman laaja joukko mukaan suunnitteluun. Tällainen laajan asiantuntijaporukan laatima dokumentti vaatii vahvaa yksinkertaistamista, koska ajatuksia on paljon, mutta se vaatii myös lukijaltaan luovuutta lähteä viemään asioita käytäntöön. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmasta nousseiden asioiden käytäntöön saattamista helpottaakseni päädyin rakentamaan tässä opinnäytetyössäni skenaarioita, jotka auttavat hahmottamaan, mitä tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuu? Mitä tapahtuu hyvässä tulevaisuudessa ja mitä tapahtuu pelottavimmassa tulevaisuudessa? Eli käytännössä puen sanoiksi sen, mitä tapahtuu, jos rakennamme yhdessä tulevaisuutta.

Tulevaisuusohjelma oli käyttäjälähtöisesti toteutettu projekti, joka koettiin hyvänä asiana kulttuuriammattilaisten parissa. Tulevaisuusohjelmaprosessissa mukana ollut mikkeliläinen kulttuurialan yrittäjä Pauliina Hukkanen totesi, että tulevaisuusohjelma on ollut osallistava prosessi, jollaisena se jatkuu hankkeen jälkeenkkin, mikäli ihmiset niin haluavat ja, että tulevaisuusohjelmasta saa paljon enemmän irti kuin perinteisistä viiden vuoden suunnitelmista tai strategioista (Hukkanen 2016.)

Opinnäytetyöni toimenpiteinä järjestin kaksi tulevaisuustyöpajaa. Ensimmäinen järjestettiin marraskuussa 2016. Tämä tilaisuus oli ”Kuka vastaa kulttuurista” -seminaari. Seminaari oli suunnattu erityisesti Etelä-Savon kuntapäätäjille ja seminaarin tavoitteena oli saada ihmiset saman pöydän ääreen keskustelemaan kulttuurin tulevaisuudesta sekä saada ihmiset valmistautumaan tulevaisuuden tekemiseen uudella tavalla. Uudella tavalla tekemistä tarkoitetaan erityisesti kulttuurin menemistä yli hallintorakenteiden. Seminaarissa kerättiin myös aineistoa osallistavien menetelmin ja työskenneltiin työpajamenetelmillä Etelä-Savon tulevaisuuden skenaarioiden luomista varten. Nämä yhdessä ja osallistavasti laaditut skenaariot esittelen tässä opinnäytetyössä myöhemmässä luvussa.

Ensimmäisessä tilaisuudessa tulevaisuutta suunniteltiin valmistautuen erityisesti tulevaan maakuntauudistukseen. Tulevaisuusohjelmaprosessin aikana ei keskitytty liiemmin maakuntauudistuksen tuomiin mahdollisiin vaikutuksiin, joten tämä asia nostettiin esille tämän työn yhteydessä. Vuoden 2019 alusta alkaen Suomessa maakuntauudistus astuu voimaan. Tämä uudistus mullistaa perinteisesti maakuntien ja kuntien rooleja.

Tällä hetkellä on hyvin tärkeää keskustella asioista ja luoda visioita tulevaisuuteen, jotta kulttuuri voi vahvasti ja jopa nykyistä vahvemmin vuonna 2019.

Toinen tulevaisuustyöpaja järjestettiin maaliskuussa 2017 ja sen tilaisuuden tarkoituksena oli luoda Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuutta ilmentävät tulevaisuustarinat. Tarinoita oli kirjoittamassa kaksikymmentä eteläsavolaista kulttuurialan ammattilaista ja tarinat kirjoitettiin tutkimusteni ja havaintojeni pohjalta tehtyjen tulevaisuusaihioiden rinnalle. Tarinoiden tarkoituksena oli havainnollistaa konkreettisesti, millaisia mahdollisia tulevaisuuskuvia Etelä-Savossa on.

Tuotoksena tästä opinnäytetyöstä syntyy skenaarioiden lisäksi kehittämisehdotuksia. Nämä ehdotukset kertovat, kuinka tulevaisuutta voidaan ottaa vastaan juuri nyt sekä antaa vaihtoehtoja jokaisen kulttuuritoimijan oman toiminnan kehittämiseen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on luoda katseita maakuntaudistuksen jälkeiseen aikaan ja ennakoida tulevia muutoksia neljän skenaarion avulla, jotka ajoittuvat vuoteen 2020.

Kuntasektori muuttuu laajasti lähitulevaisuudessa ja uudenlaisia visioita kaivataan nopeasti. Lisäksi kaivataan ihmisiä, jotka osaavat johtaa tätä suurta muutosta. Muutosjohtaminen lähtee muuttuvan tilanteen, kokonaisuuden hahmottamisesta. Jotta muutosprosessi onnistuu, on tehtävä selväksi, kuinka kokonaisuus käytännössä etenee kohti parempaa tulevaisuutta, on siis tehtävä tulevaisuuteen suuntautuvia suunnitelmia, visioita tai skenaarioita (Keinänen 2015, 103.)

Tämän työn lähestymistapana on ennakointi. Lähtöajatuksena on ollut ennakoida tulevaisuutta aiemmin laaditun tulevaisuusohjelman sekä tätä työtä varten kerätyn uuden aineiston pohjalta. Tutkimuskysymyksenä on ”Mitä vaihtoehtoisia toteutumismuotoja tulevaisuusohjelman visiolla voisi olla?”. Tulevaisuusohjelma on siis yhteinen visio, tahtotilan ilmentymä ja tätä visiota terävöitetään tämän työn aikana. Neljän tulevaisuusskenarion avulla pyrin vastaamaan kysymykseen, millainen tulevaisuusohjelman toiveilla ja väittämillä sekä tämän työn toimenpiteistä saaduilla tuloksilla voidaan rakentaa Etelä-Savoon.

2 Työn tausta ja tilaaja

Opinnäytetyöni tilaajana on Etelä-Savon maakuntaliitto. Opinnäytetyö jatkaa kehittämistyötä, joka aloitettiin aiemmin Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmalla. Tämä

työ jatkaa osin siitä, mihin tulevaisuusohjelma jäi. Tulevaisuusohjelman yhteydessä esiin nostetut väittämät, eli tahtotilan ilmentymät odottavat vielä konkretisoitumista sekä jatkokeskustelua, kuinka asiat viedään käytäntöön sekä kenelle se vastuu siitä kuuluu ja mitä tapahtuu, jos mitään ei tehdä.

Tulevaisuudessa koko toimintaympäristö (Etelä-Savo) tulee muuttumaan kuntien ja maakunnan roolin muutoksen yhteydessä. Tästä syystä tulevaisuutta on alettava tehdä tänään, vaikkakin tulevaisuuden muutoksia ei voi ennustaa. Tulevaisuutta voidaan ennakoida ja sitä pitääkin ennakoida, jotta toimintaympäristössämme on edes jokin strategia tai visio, jota kohti lähdemme menemään. Aina tekemät ennakoinnit eivät välttämättä toteudu sellaisenaan, siitä syystä ennakoinnin avain onkin useiden tulevaisuuksien pohtiminen, eli ei pidä pohtia vain yhtä totuutta, vaan miettiä useita erilaisia skenaarioita. (Hiltunen 2015.)

Laajamittainen maakuntauudistus tulee vaikuttamaan myös kulttuurin asemaan. Kuntien ja maakuntien tehtävät organisoidaan uudelleen, jonka johdosta asioista on keskusteltava juuri nyt, jotta tulevat muutokset vievät asiat parempaan suuntaan ja kulttuurin asema säilyy vahvana tai jopa vahvistuu maakuntauudistuksen jälkeen vuonna 2019.

Suomen kuntien yhteinen edunvalvoja, Suomen kuntaliitto on suositellut jäsenilleen, että he laatisivat kulttuuritoimintaa suunnitellessaan laajempia kokonaisuuksia. Kunnallisten toimijoiden rooliin kuuluu aktiivisesti saattaa yhteen eri tahoja, edistää verkostoitumista ja luoda kontakteja. (Kuntaliitto 2016.) Mikkelin kaupungin kulttuurijohtaja Marita Kajanderin mukaan on oleellisempaa keskittyä suunnittelemaan tulevaisuutta laajemmin ja yhdessä muiden kanssa. Tästä syystä esimerkiksi Mikkelin kaupunki ei ole päivittänyt omaa kulttuuristrategiaansa, vaan se on saattanut tiedoksi päättäjilleen yhdessä koko Etelä-Savon kanssa tehdyn Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman. (Kajander 2016.) Tämän kaltaisten, yhdessä laadittujen tulevaisuusohjelmien merkitys korostuu murrosvaiheissa, koska silloin tarvitaan rohkeaa asennetta ja tulevaisuuteen suuntautunutta katsetta.

Tulevaisuusohjelmalla oli asiantuntijaryhmä, johon kuului itseni lisäksi Pekka Uotila (Mikkelin ammattikorkeakoulu), Marita Kajander (Mikkelin kaupunki), Tuija Toivakainen (Etelä-Savon ELY), Kaija Villman (Aalto yliopisto), Riitta Vahela-Kohonen (Savonlinnan kaupunki), Taina Laitinen (Taike) sekä Heli Gynther (Etelä-Savon maakuntaliitto).

Tämä ryhmä koordinoi tulevaisuusohjelmaa oikeaan suuntaan. Ryhmä jatkoi tapaamisia virallisen hankeajan päättymisen jälkeenkin ja yleisenä tahtotilana oli, että hankkeessa synnytetty hyvä ”pöhinä” ja keskusteluyhteys säilyisi myös tulevaisuudessa. Tämän opinnäytetyön on tarkoitus jatkaa tätä hyvin vellovaa keskustelua. Hyvän ”pöhinän” taustalla oli se että, tulevaisuusohjelman laadinta oli toteutettu ymmärrettävästi, avoimesti ja ilman hankejargonilla värittämistä. Suunnittelussa oli mukana koko Etelä-Savon alueen kulttuuritoimijat, niin julkisenpuolen, yksityisen kuin kolmannen sektorinkin edustajat.

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman yhteydessä kerättiin laaja joukko materiaalia muun muassa haastatteluilla, kyselyillä ja tulevaisuusverstailla. Saatu aineisto puristettiin tiiviiseen muotoon ja sen pohjalta laadittiin varsinainen tulevaisuusohjelma. Tulevaisuusohjelma oli muodoltaan kuvittajan tekemä kuvitustyö sekä Youtubeen ladattu videodokumentti. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on löytää näistä ja muusta kerätystä aineistosta uusia ulottuvuuksia ja peilata niitä tämän hetken tulevaisuuden trendeihin, joiden kautta pystymme ennakoimaan tulevaisuuden toimintaa.

Kuva1. Etelä-Savon maakunta. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2016.)

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman yksi keskeinen sanoma oli ”Minä teen enemmän” ja ”Rikotaan rajat ja kokeillaan”. Nämä väittämät tarkoittavat sitä, että lukijoiden on yhdessä lähdettävä rakentamaan tulevaisuutta ja tähän lukijoita haluttiin myös kannustaa. Tulevaisuusohjelman tekoon osallistuneet asiantuntijat olivat valmiita itse toteuttamaan siellä esille nousseita teemoja ja tekemään enemmän sekä kokeilemaan toiminnan jalkauttamista käytäntöön. Tämä oli alkuperäisenä tavoitteena, että myös muutkin kuin työn tekijät lähtisivät kokeilemaan ja viemään asioita käytäntöön omatoimisesti. Tämän opinnäytetyön yhteydessä järjestetyn ”Kuka vastaa kulttuurista” -tilaisuuden tavoitteena oli saada yllytettyä käyttäjiä vieläkin rohkeammin viemään asioita käytäntöön sekä kokeilemaan uusia ratkaisuja omassa toimintaympäristössään.

Opinnäytetyöni aiheen valitsin juuri näistä lähtökohdista, halusin itse lähteä tekemään enemmän ja omalta osaltani edesauttaa tulevaisuuteen valmistautumista omassa toi-

mintaympäristössäni. Saimme Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaan antamaan oman panoksensa yli kaksisataa ihmistä ja monet heistä ottivat asian hyvinkin vakavasti, niin myös minä tekijäpuolelta. Tässä on hyvä tilaisuus näyttää, että hyvällä yhteistyöllä ja sitoutumisella hankkeissa syntyneet asiat voivat jäädä eloon. Eloon jääminen kuitenkin edellyttää toimintaan sitoutumista.

Hankkeissa on aina riskinsä ja monesti ne suunnitellaan liian tarkkaan. Hankkeet elävät hetkessä ja mukana muuttuvan maailman ja trendien myllerryksessä. Hankkeissa tehdään sitä, mikä on ajankohtaista ja monia hankkeita käynnistetään myös niin, että valtavirrasta poimitaan trendikkäitä konsepteja ja sitten aletaan keksiä perusteluja sille, miksi juuri omankin organisaation on toteutettava tällainen hanke vaikka oikeasti hankkeelle ei välttämättä olisikaan konkreettista tilausta. (Järvenpää & Kankare 2013, 43.)

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma on ollut alusta asti käyttäjälähtöisesti toteutettu monisäkeinen tuotos, joka elää oma elämänsä käyttäjien toimesta. Käyttäjiä ovat primääristi eteläsavolaiset kulttuuriasioista päättävät, mutta myös sekundäärisesti muut eteläsavolaiset kulttuurialan ammattilaiset. Tulevaisuusohjelman tarkoituksena ei ollut olla trendikäs julkaisu, josta löytyy hankemaailman peruspalikat ja teesit. Sen tarkoituksena oli olla käyttäjien tahdon ilmentymä, jota tässä opinnäytetyössä viedään astetta pidemmälle.

Koko Suomessa on parhaillaan menossa laajamittainen maakuntauudistus, jonka vaikutuksia kulttuurin rooliin ja asemaan ei vielä tiedetä. Uudistuksen tarkoituksena on alueellisen demokratian lisääminen, kustannusten kasvun hillitseminen ja palveluiden säilyttäminen. Uudistuksella turvataan maakunnan asukkaille nyt ja tulevaisuudessa toimivat palvelut sekä selkeytetään palvelurakennetta ja hallintoa. Isoja alueellisia muutoksia on tulossa etenkin kuntien ja maakuntien järjestämissä palveluissa. Molempien roolit organisoidaan uudelleen ja maakuntauudistuksen jälkeen roolit jakaantuvat seuraavasti:

Maakunnan tehtävät tulevat olemaan:

- Sosiaali- ja terveydenhuolto
- Pelastustoimi ja ympäristöterveydenhuolto
- Maaseudun kehittäminen ja maatalouden edistäminen
- Rahoittaminen ja viljelijätukeen liittyvät tehtävät
- Elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen
- Eräät liikenteen suunnittelu- ja rahoitustehtävät

- Alueiden käytön ohjaus ja suunnittelu
- Maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistäminen
- Lain perusteella annettavat muut alueelliset palvelut

Tulevaisuuden kunnan roolina tulevat olemaan

- Sivistysrooli
- Hyvinvointirooli
- Osallisuus- ja yhteisörooli
- Elinkeino- ja työllisyysrooli
- Elinympäristörooli
- Itsehallintorooli
- Kehittäjä- ja kumppanirooli

(Etelä-Savon maakuntaliitto 2016.)

Maakuntaudistuksen myötä kunnille jää edelleen sivistystoimi, johon kulttuurikin kuuluu, mutta myös maakunnille tulee kulttuurin edistäminen. Etelä-Savon maakuntaliitto haluaa, että kulttuurin tulevaisuus -keskustelu pidetään esillä ja siitä keskustellaan laajamittaisesti koko maakunnan alueella. Kunnilta poistunut suurin hallintoyksikkö sosiaali- ja terveystoimi siirtyy maakuntien alaisuuteen ja tämä voi tarkoittaa kulttuurin osalta suuria muutoksia. Ovatko muutokset kulttuurin kannalta myönteisiä vai eivät sitä ei voi vielä tietää, jotta muutokset olisivat hyviä ja veisivät kulttuuria vahvempaan asemaan, on nyt käytävä keskustelua asiasta sekä kulttuuritoimijoiden on aktivoitettava asioiden edistämiseksi.

Maakuntaudistuksen myötä tulevaisuutta varten on oleellista tehdä suunnitelmia ja edetä tulevaisuuteen jonkinasteisen vision varassa. Ilman tulevaisuuteen suuntautunutta katsetta sekä tulevaisuuteen varautumista on uhkana, että päädytään vain ajelehtimaan virran mukana, ilman määränpäättä ja tavoitteita. (Kettunen 2015, 44.)

Tavoitteet on hyvä kirkastaa selkeäksi toiminnaksi tai toiminnoiksi. Koska tulevia muutoksia ei voi tietää, täytyy panostaa ennakointiin erilaisten vaihtoehtoisten teorioiden avulla, eli tarkastella tulevaisuuden mahdollisuuksia, se auttaa varautumaan ympäristön muutoksiin. Tulevaisuuden ennakoinnissa ei ole oikeita tai väärä totuuksia. Maailman on osoittanut lukuisia kertoja, että lähes kaikki voi olla mahdollista. Tulevaisuus sisältää aina useita erilaisia vaihtoehtoja, joista osa toteutuu, osa ei. Nämä vaihtoehdot

auttavat luomaan valmiuksia selvittää tulevista muutoksista. (Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014, 91.)

Etelä-Savossa on avattu tulevaisuusohjelman aikana hyvä keskusteluyhteys eri toimijoiden välille ja tahtotila on se, että kulttuurin pitää olla eteläsavolaista, josta eteläsavolaiset itse päättävät. Esimerkiksi Etelä-Savon maakuntajohtaja Pentti Mäkinen toivoo, että kulttuurin päätäntävalta säilyy maakunnissa ja kulttuurista sekä kulttuurin rahoituksesta on keskusteltava nyt. Jokaisen maakunnan strategiassa kulttuuri on hyvin näkyvässä, mutta toteutus on toinen kysymys. Tällä hetkellä resursseja ja organisointia ei ole maakuntatasolla kovin vahvasti olemassa. Tulevan maakuntauudistuksen jälkeen tilanne voi olla toinen ja siksi asioita on suunniteltava nyt. (Mäkinen 2016.)

3 Käytettävät lähestymistavat ja tutkimusmenetelmät

Tämän opinnäytetyöni keskeisenä tutkimusmenetelmänä on ennakointi, koska tavoitteena on analysoida tulevaisuusohjelman tuloksia sekä tehdä kerätystä aineistoista erilaisia tulevaisuuskuvia Etelä-Savon kulttuurista. Tehtävä tutkimus pohjautuu osittain jo toteutettuun Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaan, jossa aineistoa on kerätty vapaiden haastatteluiden, strukturoidun kyselyn sekä erilaisten tulevaisuusverstaiden avulla. Tämän aineiston lisäksi haastattelin neljää henkilöä. Näiden haastatteluiden ideana oli arvioida tulevaisuusohjelman vaikuttavuutta sekä kerätä haastateltavien näkemyksiä tulevaisuuden skenaarioiden luomiseksi.

Opinnäytetyön keskeisenä toimenpiteenä ovat olleet kaksi järjestettyä työpajatilaisuutta. Näissä tilaisuuksissa on kerätty aineistoa osallistavin menetelmin erityisesti tulevaisuuden skenaarioita varten. Tilaisuuksissa on myös keskustelut kulttuurin roolista verkostoiduttu sekä ylipäätään valmistauduttu tulevaisuuden tekemiseen. Ensimmäinen tilaisuus järjestettiin marraskuussa 2017 ja se oli suunnattu erityisesti kuntien palveluksessa työskenteleville henkilöille. Tässä tilaisuudessa keskustelun maakuntauudistuksen jälkeisen ajan kulttuurin asemasta sekä kulttuuriasioihin liittyvistä vastuista. Toinen tilaisuus järjestettiin maaliskuussa 2017 ja se oli suunnattu kulttuurialan ammattilaisille. Tässä tilaisuudessa esittelin neljä tulevaisuuden skenaariota, joihin kulttuuriammattilaiset saivat kirjoittaa tulevaisuuden tarinoita. Molempien tilaisuuksien työskentelytavat ja tulokset esitellään tässä opinnäytetyössä myöhemmissä luvuissa.

Tulevaisuusohjelma prosessin yhteydessä pohdittiin tulevaisuuden kulttuuripalveluiden roolia sekä kenelle se vastuu kulttuuriasioista kuuluu. Tulevaisuusohjelman tekoprosessin alkuaikana odotettiin sen kuuluisan ”jonkun muun” tekevän kaiken. Erityisen paljon toivottiin julkishallinnon ottavan aiheesta vastuuta. Tätä aihetta pohdittiin erityisesti marraskuussa 2016 järjestetyssä tilaisuudessa, jossa olivat koolla Etelä-Savon kuntien eri hallintoyksiköiden johtajat ja muut keskeiset virkamiehet. Tilaisuudessa muun muassa pohdittiin, kuka vastaa kulttuurista ja voiko tulevaisuusohjelma juurtua Etelä-Savoon.

Tulevaisuutta tehtäessä oleellisessa asemassa on ennakointi ja ennakkoinnissa keskeisessä roolissa on tulevaisuuden luotaus (tulevaisuuden näkeminen) ja tulevaisuuden suunnitteleminen (tulevaisuuden tekeminen) (Ojasalo ym. 2014, 90.) Tulevaisuutta tarkastelleessa on myös osattava huomioida olemassa olevia faktoja, esimerkiksi mahdollisia muuttujia tai muita toimintaympäristöön vaikuttavia asioita, esimerkiksi heikkoja signaaleja, jotka ovat ensimmäisiä merkkejä uusista oudoista asioista, joista voi myöhemmin tulla trendejä tai jopa megatrendejä. Megatrendit ovat laaja-alaisia muutoksia, jotka koostuvat useista eri trendeistä. Trendit rakentuvat useista nousevista asioista, joita voidaan havainnoida heikkojen signaalien avulla. Heikko signaali on merkki uudesta nousevasta ilmiöstä, josta voi mahdollisesti tulla tulevaisuudessa jotain suurempaa. (Ojasalo ym. 2014, 93.)

Opinnäytetyössäni luotasin tulevaisuutta perehtymällä kerättyyn aineistoon. Aineistoa kertyi osallistavin menetelmin järjestetyistä kahdesta tilaisuudesta, tekemistäni haastatteluista sekä aiemmin toteutetun Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman materiaaleista.

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuutta tutkittaessa on myös hyvä muistaa nähdä asia isommin ja katsottava muihin maakuntiin ja muualle maailmaan. Tietoperustan laajentamiseksi haastattelin lisäksi kokeilukulttuurin puolestapuhujaa Innovaatiokoulun Jussi Ekqvistiä.

Tulevaisuusohjelman yhteydessä tehdyt haastattelut keskittyivät enemmän rakentamaan jo edellä mainittua yhteistä tahtotilaa, eli visiota Etelä-Savon kulttuurista. Tämä tahtotila on siis jo laadittu ja nyt näitä haastatteluja uudelleen käsittelemällä pyrin löytämään sieltä yhteneväisyyksiä sekä pitemmälle tulevaisuuteen ulottuvia linjauksia pelkän tahtotilan sijaan.

Opinnäytetyön kokeilukulttuuriin innostamista toteutettiin opinnäytetyön toimenpiteinä järjestettyinä osallistavissa työpajatilaisuuksissa. Tarve tähän kumpuaa tulevaisuusohjelmasta nousseista toiveista jalkauttaa asiat kokeilujen kautta käytäntöön. Ensin pitää kuitenkin tarjota mahdollisuus ja kertoa keinot kokeiluihin. Kokeilukulttuurin lähtökohdanna on alkuidea, joka on mahdollisuus. Marraskuussa järjestetyssä tilaisuudessa ideana oli siirtää tulevaisuusohjelma lähemmäksi käytäntöä Etelä-Savon kunnallisten päättäjien ja virkamiehien avulla. Alkuidean kohdalla ei vielä tiedetä, onko idean toteutus järkevää vai ei, kokeileminen näyttää sen. Kun tuota ideaa lähdetään kehittämään kokeilemalla, mietitään heti seuraavaksi, miten tuota väitettä voi lähteä pienesti, helposti ja nopeasti kokeilemaan. Tässä on siis kyse Kokeilun ideoiden kehittämisestä. Se on todellista luovuutta vaativa vaihe, jossa resurssiniukkuudessa pyritään löytämään tehokkain tapa kerätä tietoa liikeidean kehittämiseksi. (Tuulenmäki 2013.)

Kokeilukulttuuria toivottiin paljon toimintatavaksi Etelä-Savossa tulevaisuudessa, tästä syystä päätimme Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman jälkeen kokeilla itse asioita ja ensimmäisenä asiana tuli mieleen, että kuinka saamme juurrutettua hankkeesta nousseet hyvät asiat käytäntöön. Päädyimme järjestämään tilaisuuden, jossa kootaan yhteen Etelä-Savon kuntien päättäjiä ja laitetaan myös heidät miettimään asioita uudella tavalla sekä pyrimme innostamaan heitä tekemään itse kevyitä kokeiluja.

Kokeilujen lisäksi oleellista on myös luoda erilaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuskuvia, eli skenaarioita. Skenaariot rakennetaan perinteisesti kuudessa eri vaiheessa, nämä eri vaiheet ovat:

1. Nykytilan kriittinen tarkastelu
2. Skenaarioiden laatiminen
3. Vision laatiminen
4. Mission laatiminen
5. Vision ja mission vuoropuhelu
6. Skenaarioiden korjaaminen uuden tiedon pohjalta

(Tulevaisuuden tutkimuskeskus)

Näistä vaiheista viiteen ensimmäiseen on aineisto kasattu jo Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman yhteydessä. Näitä asioita käsitellään luvussa 4 (Nykytilan tarkastelu ja lähtökohdat). Aineisto on kuitenkin ollut vain joukko väittämiä ja visioita, josta jäi uupumaan skenaarioiden korjaaminen uuden tiedon pohjalta. Tähän kohtaan saamme vastauksia luvussa 7, (Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0.)

3.1 Tutkimuskysymys

Työn tutkimuskysymykseksi valikoitui pohdintojen jälkeen; ”Mitä vaihtoehtoisia toteutumismuotoja tulevaisuusohjelman visiolla voisi olla?” Aihetta on rajattu siten, että aineisto rakentuu tulevaisuusohjelmasta ja tämän opinnäytetyön yhteydessä kerätystä materiaalista. Aiheen rajaamisessa oleellista on, että tarkennetaan ajatusta siitä, mitä halutaan tietää tai mitä halutaan osoittaa kerätyllä aineistolla (Hirsjärvi ym. 2007, 81.) Tällä kerätyllä aineistolla halutaan tuoda erilaisia vaihtoehtoja julki, millainen Etelä-Savon tulevaisuus voisi olla.

Tutkimuskysymys, Mitä vaihtoehtoisia toteutumismuotoja tulevaisuusohjelman visiolla voisi olla, voidaan myös muotoilla muotoon, kuinka tulevaisuusohjelma toteutuu Etelä-Savossa? Tämä tarkoittaa sitä, että kuinka onnistuttiin saamaan tulevaisuusohjelman asiat arkipäiväiseen toimintaan kaikissa Etelä-Savon neljässätoista kunnassa. Tämä kysymys voidaan myös ymmärtää tulevaisuuteen viittaavana hypoteesina. Kysymyksellä on siis kaksi merkitystä, kuinka tulevaisuusohjelma on vaikuttanut ja vaikuttaa tällä hetkellä ihmisten elämään sekä millainen tulevaisuus tulee Etelä-Savossa olemaan?

Tutkimuskysymykseen vastaaminen edellyttää ihmisten tapaamista ja keskustelua, jotta siihen saadaan riittävän kattavia vastauksia. Tutkimuskysymykseen vastattaessa on oleellista tarkastella jo tapahtuneita asioita, mutta myös ymmärtää kysymys tulevaisuuteen viittaavana asiana. Tämän työn menetelmänä on ennakointi ja sen avulla vastaan tutkimuskysymykseen järjestettävien tilaisuuksien, haastatteluiden ja muun aineiston pohjalta. Tavoitteena on siis selvittää, miten tulevaisuusohjelma on jo toteutunut ja miten sen pitäisi vielä toteutua Etelä-Savossa.

Tulevaisuuden toteutumisessa oleellisessa osassa on kommunikointi ja ihmisten välinen dialogi. Säännölliset tapaamiset ovat hyvä kommunikoinnin muoto. Monialaiset tapaamiset (esimerkiksi tämän työn toimenpiteenä järjestetyt tilaisuudet) myös auttavat rajojen rikkomista. Yli rajojen hyvällä tavalla meneminen puolestaan rikastuttaa Etelä-Savoa. Ei riitä, että tieto on olemassa, pitää myös tietää, mitä sillä tiedolla voi tehdä. On tärkeää osata ajatella uusia innostavia päämääriä sekä rakentaa polku kohti näitä päämääriä. (Tuulenmäki 2015.) Kaikkea ei tarvitse keksiä itse, koska joku muu on voinut keksiä sen saman asia jo kauan aikaa sitten. Siitä syystä dialogi on hyvinkin merkityksellistä, jotta kokemukset vaihtuvat ja toinen voi jatkojalostaan ideoita omalle toiminnalle.

nalleen paremmin sopivaksi. Seminaarissa haluttiin avata peli uudelle ajattelulle, joka ruokkii kokeilukulttuuria ja se puolestaan tuo uusia toimintatapoja.

3.2 Ennakointi ja tulevaisuudentutkimus

Etelä-Savossa on tällä hetkellä kova halu ennakoida tulevaisuutta sekä tehdä sitä jo nyt. Tulevaisuuden näkeminen ja tulevaisuuden suunnitteleminen onnistuu helpoiten ennakkoinnin kautta. Ennakoinnin keskeisiä tehtäviä on mahdollisten tulevaisuuksien tutkiminen, todennäköisten tulevaisuuksien tutkiminen ja tulevaisuuden tekeminen. Ennakoinnissa yhtenä perusasiana on tulevaisuuden tekeminen, joka vaatii tietoa tulevaisuudesta sekä käsikirjoituksen, jonka mukaan toiminnot kohdistetaan tulevaisuuden tekemiseen. (Ojasalo ym. 2014, 90 - 91.)

Tämän työn aineisto on synnytetty yhteisvoimin, sillä sen tekemiseen on osallistunut laaja joukko eteläsavolaisia. Opinnäytetyön toimenpiteitä järjestettyihin tilaisuuksiin osallistui noin kuusikymmentä osallistujaa. Tässä työssä tulevaisuuden tekeminen tarkoittaa sitä, että tekemäni tutkimus- ja kehittämistoimenpiteet antavat suuntaviivoja siitä, millainen tulevaisuus mahdollisesti on Etelä-Savossa. Näiden lisäksi olen laatinut muutamia ohjeita, joiden avulla tulevaisuuden tekeminen on tehokkaampaa ja parempaa.

Tässä työssä esittelen neljä eri skenaariota tulevaisuuden Etelä-Savosta. Skenaariot on otsikoitu: dystopinen, mahdollinen, toivottava ja todennäköinen. Skenaariot ovat ajallisesti toisiaan seuraavien ja perusteltavissa olevien tulevaisuuskuvien sarja, jota voi hyvin kutsua myös tarinaksi tai käsikirjoitukseksi. Skenaario on yhden tulevaisuuspolun kuvaus, jolla on aina alku- ja lopputilanne. (Ojasalo ym. 2014, 146.)

Tulevaisuusskenaariot on kirjoitettu tarinan muotoon ja ne on päivätty vuoteen 2020. Valitsin vuoden 2020, koska se on sopivan lähellä ja riittävän kaukana tulevaisuudessa. Vuosi 2020 on hyvin lähellä ja voidaan ajatella, että kolmessa vuodessa ei hirveästi tapahdu asioita, mutta tällä hetkellä elämme kuitenkin maakuntien ja kuntien osalta sellaista vaihetta, jota ei ole koskaan aiemmin ollut. Moni asia tulee muuttumaan ja on tärkeää varautua näihin muutoksiin. Vuonna 2020 päättyy myös tulevaisuusohjelman voimassaoloaika ja siihen mennessä valtakunnallinen maakuntaudistus on jo tehty. Näistä syistä valitsin juuri vuoden 2020 ja tämän työn tavoitteena on helpottaa tämän muutosprosessin toteutumista parempaan suuntaan.

Uudistettujen maakuntien on tarkoitus aloittaa 1.1.2019. Etelä-Savon kohdalla maakuntaudistus tarkoittaa suurien sosiaali- ja terveystalouden ja muiden rakenteellisten muutosten lisäksi sitä, että kaksi Etelä-Savon kuntaa vaihtaa maakuntaa, Heinävesi liittyy Pohjois-Karjalan maakuntaan ja Joroinen Pohjois-Savon maakuntaan. Näin ollen Etelä-Savon väkiluku pienenee 8500 asukkaalla ja kuntien määrä vähenee kahtentoista. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2016.)

Tulevaisuudentutkimus on ennakkoinnin menetelmä, jossa on kolme pääperiaatetta ennakointi, innovointi ja kommunikointi. Innovoinnilla tarkoitetaan, että tehdään itse tulevaisuutta. Ennakointi ja innovointi liittyvät aineistosta asioiden esiin nostamiseen sekä toimenpiteenä järjestettyihin tilaisuuksiin. Kommunikointi on koko prosessin havainnointia ja seurausten tarkastelua. Tulevaisuutta tehdessä pitää olla aktiivinen ja nöyrä mutta tulevaisuutta ei pidä nöyristellä, vaan mennä rohkeasti sitä kohti. (Hiltunen 2015.)

Järjestettyjen tilaisuuksien yhteydessä kommunikointia jatkettiin hyväksi havaitulla, osallistavilla tavoilla. Tämän työn tilaaja haluaa luoda puitteet kokeilukulttuurille, jonka ansiosta innovointi on mahdollista. Puitteiden luominen onnistuu, lisäämällä ihmisten tietoisuutta sekä kommunikoimalla muiden toimijoiden kanssa.

Ennakkoinnin keskiössä on pereinteisesti ollut tiimityö, niin myös tämänkin työn yhteydessä tulevaisuutta on suunniteltu yhteistyössä ja monialaisesti asiantuntijaporukan kanssa.

Organiaatioiden ennakointityötä voi pohtia kahdella eri ulottuvuudella. On kiinnostavaa tietää, mitä työkaluja ennakkoinnissa käytetään, ketkä ennakointia tekevät käytännössä ja mitä yksiköitä ennakointi palvelee organisaatiossa. Toinen ulottuvuus vastaa miksi - kysymykseen? Miksi organisaatiossa tehdään ennakointityötä ja mitä sillä pyritään saavuttamaan? (Hiltunen 2012, 242.)

Ennakointi koskettaa koko Etelä-Savon kulttuurialan toimijoita ja ennakointi tulee palvelemaan erityisesti kulttuuripalveluiden tuottajien näkökulmaa, mutta myös aivan tavallisen kulttuurin kuluttajan näkökulmaa. Miksi ennakointia sitten tehdään ja mitä sillä tavoitellaan? Sitä tehdään, jotta tulevaisuus olisi käyttäjäystävällisempi ja parempi. Tulevaisuuden tahtotilana on ylläpitää ja vahvistaa kulttuurin asemaa Etelä-Savossa.

Tulevaisuudentutkimus on luonteeltaan monialaista, koska tavoitteena on yleensä luoda hyvin monipuolisia tulevaisuuden skenaarioita. Monialaisuutta tavoiteltiin tässäkin työssä ja se ei ihan siinä mittakaavassa onnistunut kuin oli tavoitteena, koska emme saaneet ensimmäiseen työpajaan niin monialaista kehittäjäporukkaa, kuin toivoimme. Monialaisuus kuitenkin toteutui myös tässä tilaisuudessa, koska osallistujina oli useammalta eri alalta olevia henkilöitä. Skenaarioissa tulevaisuuden monet mahdollisuudet on otettu huomioon kattavasti. Tulevaisuuspolut ovat mahdollisia tapahtumaketjuja, joita pitkin päästään erilaisiin tulevaisuuksiin. Tulevaisuudentutkimuksen keskeisenä tehtävänä on erilaisten mahdollisten maailmojen ja niiden ehtojen kartoittaminen. Oleellista on myös selvittää, millaisia päätöksillä ja toimenpiteillä mahdollisiin maailmoihin voidaan pyrkiä nykyisyydestä käsin. (Kamppinen, Matti & Kuusi, Osmo & Söderlund, Sari 2002, 25.)

Tulevaisuuden ennakoimisessa on oleellista kuunnella heikkoja signaaleja. Heikot signaalit ovat merkkejä tulevista muutoksista, joista voi tulla suuria asioita tulevaisuudessa. Heikot signaalit eivät aina välttämättä toteudu, mutta yleensä ne ovat muutosten ensimmäinen merkki. Heikot signaalit tunnistetaan helpoiten voimakkaista ensireaktioista. Yleisimpiä ja varmimpia merkkejä heikoista signaaleista on reaktiot, jotka kertovat, ettei tällaista muutosta olisi ikinä osannut odottaa tai toivonut tapahtuvaksi. (Hiltunen 2012, 108.) Heikon signaalin tunnusmerkkejä ovat muun muassa seuraavat elementit: havaittu signaali on uhka tai mahdollisuus organisaatiolle. Signaali on uusi ja yllättävä. Signaali edustaa mahdollisuutta oppia, kasvaa ja kehittyä. Monesti signaali kypsyy ja muuttuu valtavirraksi vasta viiveajan jälkeen. (Hiltunen 2012, 111.)

Heikon signaalin voi määritellä monella tavalla ja oikealla määritelmällä ei ole juurikaan väliä. Heikon signaalin kohdella keskeistä on, mitä sille tehdään. Heikko signaali tulisi pystyä käyttämään mahdollisimman tehokkaasti ja hyödyntämään sen tarjoamat mahdollisuudet muuttamaan asioita. Toisaalta epämääräiset näkemykset heikoista signaaleista ovat johtaneet siihen, että heikoiksi signaaleiksi esitetään hyvinkin erilaisia asioita, jotka eivät todellisuudessa ole heikkoja signaaleja. Varmimmin heikon signaalin tunnistaa siitä, että se aiheuttaa jonkin seuraavista reaktioista: naurua, vastustusta, ihmetystä, tietämättömyyttä tai että asiasta ei haluta enää puhua. (Mäkeläinen & Solatie 2013, 194-195.)

3.3 Haastattelut

Haastatteluita toteutettiin kahdessa erillisessä osassa. Ensimmäisen osan haastattelut liittyvät varsinaiseen tulevaisuusohjelmaan. Nämä haastattelut toteutettiin kesän 2015 aikana ja tämän opinnäytetyö-prosessin aikana näihin tuloksiin palattiin entistäkin tiiviimmin, uudella tavalla. Tulevaisuusohjelmassa pyrittiin kasaamaan mahdollisimman paljon erilaisia visioita ja väittämiä tulevaisuudesta, tässä opinnäytetyössä tehdään tulevaisuuskuvia väittämien sijaan. Haastatteluiden ideana oli siis selvittää mahdollisimman monelta eteläsavolaiselta kulttuurialan ammattilaiselta mielipiteitä Etelä-Savon kulttuurin nykytilasta sekä näkemyksiä ja visioita tulevaisuuden suhteen. Toisen osion haastattelulla tarkoitetaan Innovaatiokoulun Jussi Ekqvistin haastattelua sekä muutaman Etelä-Savon tulevaisuusohjelman toteutuksessa mukana olleiden haastatteleminen. Ekqvistin haastattelun perusideana oli peilata opinnäytetyön vaiheita Ekqvistin näkemyksiin kokeilukulttuurista sekä tulevaisuudentutkimisesta. Tulevaisuusohjelmassa mukana olleita haastateltiin, tavoitteena arvioida heidän kokemustensa pohjalta tulevaisuusohjelma vaikutuksia heidän toimintaansa ja mahdollisiin toimintaympäristön muutoksiin, joita tulevaisuusohjelma on jo saanut aikaan.

Kaikki haastattelut olivat luonteeltaan laadullisia, eli kvalitatiivisia. Yleisesti kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on, että todellisuus on moninainen, eli vastaukset ovat siis muutakin, kuin pelkästään kyllä tai ei. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja tavoitteena onkin löytää tai paljastaa uutta tietoa, ei niinkään todentaa olemassa olevia väitteitä. (Hirsjärvi ym. 2007, 157.)

Ensimmäisen osion, eli tulevaisuusohjelmaan liittyvissä haastatteluissa oli selkeästi enemmän kysymyksiä ja haastattelut oli teemoitettu tarkoituksena saada mahdollisimman kattavia vastauksia Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman luomiseksi. Haastattelun kysymykset oli otsikoitu muun muassa: Mitä kulttuuri on? Millaista kulttuuria tulisi olla Etelä-Savossa enemmän? Mitkä ovat Etelä-Savon kulttuurisia vahvuuksia ja kuinka niitä voisi tuotteistaa entistäkin paremmin?

Toisen osion haastatteluissa edettiin vapaammassa ympäristössä ja pyrittiin keskustelun kautta löytämään vastauksia ja kehittämissuhteita opinnäytetyön etenemiseksi sekä tarkastella tulevaisuusohjelman vaikutuksia.

Tämän työn aloitushetkellä, keväällä 2016 kulttuurin tulevaisuuden tilanne oli hyvin odottava. Etelä-Savossa oli juuri päättynyt Etelä-Savon maakuntaliiton ja Mikkelin ammattikorkeakoulun toteuttama yhteistyöhanke, jonka tuotoksena syntyi tulevaisuuden visioita visuaalisesti ja digitaalisesti ilmentämä kulttuurin tulevaisuusohjelma. Tulevaisuusohjelman varsinaisena dokumenttina on ollut Youtubeen ladatut videot. Youtube on valittu kanavaksi siksi, koska sen kautta voi tavoittaa hyvinkin laajan joukon ja tulevaisuusohjelman eteenpäin jakaminen on helppoa. Tulevaisuusohjelma on ollut visio, jonka tulkinta on jätetty enimmäkseen katsojille itselle, mutta siinä myös kehoitetaan katsojia tarttumaan toimeen erilaisten keveiden ohjeiden saattelemana.

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana on jatkaa Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman työtä seuraavilla toimenpiteillä:

1. Selventää ja tukita tulevaisuusohjelman väittämiä ja visioita
2. Järjestää osallistavia tilaisuuksia, joissa keskustellaan kulttuurin tulevaisuudesta
3. Luoda tulevaisuuden skenaarioita Etelä-Savosta

Tulevaisuusohjelman julkaisuissa keskityttiin kirkastamaan keskeiset tulokset kiinnostavasti ja ymmärrettävästi esille. Tulevaisuusohjelman raporteissa prosessia ei kuvailtu yksityiskohtaisesti. Tätä työtä tehdessä päädyin tarkastelemaan tulevaisuusohjelman aineistoa syvällisemmin ja purkamaan prosessin pienemmiksi palasiksi. Tämä syvällisempi purku edesauttaa omalta osaltaan tämän työn tutkimuskysymykseen vastaamista.

Etelä-Savon maakuntaliitto on aluekehitysviranomainen, joka vastaa oman maakuntansa - Etelä-Savon - yleisestä kehittämisestä. Aluekehityslain (7/2014, § 17) mukaan yhtenä maakuntaliiton tehtävänä on ”vastata kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamisesta osana maakuntaohjelman toteuttamista.

Kulttuuria koskeva suunnitelman ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamista edustaa vuonna 2016 valmistunut Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma. Tulevaisuusohjelman tavoitteena oli sitouttaa enemmän kulttuuritoimijoita mukaan suunnitteluun ja saada yhteinen tahdonilmaus. Tulevaisuusohjelma haluttiin myös näkyväksi prosessiksi ja sen yhteydessä haluttiin kokeilla uudenlaisia, digitaalisia ja visuaalisia keinoja luo-

da yhteinen visio, joka on helposti kaikkien saatavilla. Tästä syystä tulevaisuusohjelman varsinaisena tuotoksena oli videodokumentti, perinteisen raportin sijaan.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa asiantuntijaryhmä linjasi, että tuloksena ei synny toimenpiteisiin sitoutuvaa ohjelmaa, vaan keskustelun ja vuorovaikutuksen kautta syntynyt visio, tahtotila tulevaisuudesta. Tavoitteena oli tehdä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma, jonka syntyyn on vaikuttanut mahdollisimman monipuolinen joukko maakunnan asukkaita ja kulttuuritoimijoita ja jonka sisältöön voi vaikuttaa myös jatkossa. Tulevaisuusohjelman tulisi olla ohjaamassa ja innoittamassa eteläsavolaista kulttuuriväkeä tarttumaan toimeen ja tekemään itse tulevaisuudesta entistä toimivampaa.

Hankesuunnitelmassa Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman keskeisiksi toimenpiteiksi oli kirjattu seuraavat asiat:

- Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman laadintaprosessin vetäminen ja siihen liittyvien foorumi- ja teematilaisuuksien järjestäminen
- Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman laatiminen ja siitä tiedottaminen
- Etelä-Savon kulttuuritoimijoiden yhteistyömallin hakeminen

3.4 Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman toteutus

Kesäkuussa 2015 järjestetty määrittelyfoorumi oli hankkeen ensimmäinen toimenpide. Tilaisuudessa oli koolla kolmekymmentä Etelä-Savon alueen kulttuuritoimijaa ja kulttuuriasioiden parissa työskentelevää ihmistä. Foorumi toteutettiin osallistavien ryhmätyömenetelmin aktivoiden ja innostaen toimijoita mukaan prosessiin. Määrittelyfoorumin keskeisenä tehtävänä oli määritellä hankkeen tarkemmat tavoitteet sekä keskeiset toimenpiteet.

Tilaisuudessa pohdittiin muun muassa miten saadaan laaja ja monipuolinen joukko toimijoita yhteistyössä laatimaan Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaa. Lisäksi pohdittiin jo yhteistyön jatkuvuutta ohjelmaprosessin jälkeen (esim. sosiaalisen median hyödyntäminen ja säännölliset verkostotapaamiset) sekä millainen julkinen tuotos tulevaisuusohjelma voisi olla. Tuokseksi ehdotettiin, että hankkeen loppuraportti voisi olla tehty esim. sarjakuvaksi tai muutoin innostavaan ja visuaaliseen muotoon.

Foorumin keskusteluissa ilmeni toive saada kokeilukulttuuria enemmän Etelä-Savoon ja varsinkin tähän hankkeeseen. Työpajatyöskentelynä toteutetun määrittelyfoorumin osallistajat eivät innostuneet perinteisen hankejulkaisun tai raportin tekemisestä. Tästä syystä Määrittelyfoorumin jälkeen asiantuntijaryhmä päätti tehdä raportin videomuotoon sekä hyödyntää kuvittajia hankkeen aikana.

Ennen työpajavaiheen aloittamista hankkeessa kerättiin tietoja ja kuulosteltiin kulttuurin nykytilannetta. Projektihenkilöstö jalkautui ympäri Etelä-Savoa kesätapahtumiin ja kulttuurikohteisiin tapaamaan kulttuurin tekijöitä ja kuluttajia. Kaikki haastattelut kuvattiin videolle ja niistä koostettiin kaksi dokumenttia. Nämä videot toimivat keskustelun herättäjinä syksyn 2015 työpajatilaisuuksissa.

Haastatteluissa osallisina oli enimmäkseen kulttuuriasioissa jo mukana olevia ihmisiä. Kannanottoja ja näkemyksiä kerättiin myös ”aivan tavallisilta eteläsavolaisilta”. Tämän tiedon saamiseksi, tutkimuskeinona käytettiin perinteistä sähköistä kyselyä, jota levitettiin kaikkien mukana olevien organisaatioiden tiedotuskanavissa. Kyselyyn tuli vastauksia kuusikymmentä kappaletta. Kysely herätti myös vilkasta keskustelua sanomalehti Länsi-Savon keskustelupalstalla. Haastatteluilla ja kyselyllä osallistettiin prosessiin 105 toimijaa.

Tulevaisuusohjelmassa tärkeässä roolissa olivat tulevaisuusorientoituneet työpajat, joissa varsinainen yhteinen tahdonilmaus synnytettiin. Ennen työpajoja tausta aineistoksi kerättiin tietoa nykytilasta sekä toiveita tulevaisuudesta haastatteleamalla kulttuurinkuluttajia ja tuottajia ympäri Etelä-Savoa.

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman keskiössä on ollut syksyn 2015 aikana järjestetyt työpaja -tilaisuudet, joissa tulevaisuuden visioita on rakennettu eteläsavolaisten kulttuuriammattilaisten toimesta. Tilaisuuksiin on kohdennetusti kutsuttu Etelä-Savon maakuntaliiton, Mikkelin kaupungin, Etelä-Savon ELY-keskuksen Itä-Suomen taidetöimikunnan ja Mikkelin ammattikorkeakoulun sidosryhmistä löytyviä henkilöitä. Jokaiseen tulevaisuusohjelman työpajaan on ollut myös avoin kutsu. Työpajat järjestettiin seuraavasti:

- Teema: Kulttuuripalvelut, päivämäärä : 23.9. (Mikkeli)
- Teema: Taiteilijuus, päivämäärä 30.9. (Juva)
- Teema: Kulttuuriperintö 14.10. (Savonlinna)

- Teema: Nuoret 22.10. (Mikkeli)
- Teema: Kulttuuri-ilmiöt 4.11. (Pieksämäki)

Työpajat järjestettiin siten, että jokaisessa työpajassa oli alustajana ja innostajana kaksi Etelä-Savon alueella toimivaa kulttuuritoimijaa. Työpajat haluttiin pitää rentohenkisinä ja matalan kynnyksen tilaisuuksina, joihin jokainen voi halutessaan tulla. Työpajojen tarkoituksena oli synnyttää käyttäjälähtöisesti yhteinen tahdonilmaus sekä määritellä ehdotuksia, kuinka tahdonilmaus toteutuu. Työpajoissa työskenneltiin tulevaisuusverssaan työskentelyä mukaillen.

Analysoitaessa työpajoja, keskeiset tulokset voidaan jakaa kahteen kategoriaan: Toimenpide-ehdotukset sekä visiot. Toimenpide-ehdotukset olivat ihmisten toimintaa ohjaavia ja niihin liittyi oleellisesti, että joku julkishallinnon instituutti sen toteuttaisi. Toimenpide-ehdotukset ovat sinällään valmiina hyödynnettävissä esimerkiksi kuntien omista strategioissa. Yhtenä eniten toivottuna toimenpiteenä oli, että Etelä-Savoon saataisiin yhteinen kulttuurikoordinaattori, joka edesauttaisi toimijoiden verkostoitumista sekä pitäisi kulttuurin sekavan kentän järjestyksessä. Koordinaattorin olisi oltava kaikkien käytettävissä ja hänen oleellisena toimintana olisi esimerkiksi tiedottaa tulevista tapahtumista. Toimenpiteet olivat kuitenkin vain pieni osio tulevaisuusohjelmassa, koska tavoitteena oli tehdä keskustelun kautta syntynyt yhteinen tahtotila, eli vapaan kasvatuksen saanut visio. Visio-ehdotuksista vahvimpana erottui vuorovaikutuksen merkitys kulttuuripalveluita ja kulttuurikenttää kehitettäessä. Vuorovaikutuksen tulee olla pysyvää ja avointa. Kaikki lähtee siitä, että jokainen haluaa sitoutua yhteiseen tekemiseen sekä haluaa myös auttaa toisia pääsemään eteenpäin. Vuorovaikutuksen saamiseksi on kuunneltava ja tavattava muita toimijoita säännöllisesti. Tasapuolinen vuorovaikutus tarkoittaa myös sitä, että toimijat tekevät asioita omasta halusta ja omista lähtökohdista.

Työpajojen päätteeksi järjestettiin vielä yhteenvetofoorumi. Yhteenvetofoorumin tarkoituksena oli sitoa työpajoista nousseet asiat yhteen ja kirkastaa nämä yhteiseksi tahdonilmaukseksi, Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaksi. Työpajojen jäljiltä asioita oli paljon ilmassa ja toimijat olivat suunnitelleet myös konkreettisia toimenpiteitä, joilla alkuun päästään. Yhteenvetofoorumia suunniteltaessa päätimme ottaa yhdeksi teemaksi vastuullisuuden ja saattaa jokaista ajattelemaan tulevaisuusohjelmaa yhteiseksi visioksi ja, että vastuu siitä kuuluu kaikille. Mikäli joku haluaa asioiden tapahtuvan, on itse otettava se ensimmäinen askel.

Jokaisessa työpajassa oli esillä, että kulttuuritoimijat tarvitsevat lisää vuorovaikutusta ja fyysisiä tapaamisia. Yhteisöllisyyden on kuitenkin lähdettävä aidosta halusta rakentaa yhdessä Etelä-Savon kulttuuria. Kentällä olevilla ihmisillä on halu kehittää yhdessä Etelä-Savon kulttuuria sekä saada uusia kontakteja. Se kuitenkin edellyttää, että kehittämistoiminta jatkuu myös tulevaisuudessa.

Työpajoissa mainittiin useaan kertaan lause ”joku muu tekee jotakin” tai ”Joku muu kutsuu ihmiset koolle ja hoitaa verkostoitumistilaisuuksien järjestelyt”. Nämä oletukset kuvastavat hyvin lähtötilannetta. Helposti odotetaan, että julkishallinnon toimijat tulevat ja tekevät tulevaisuuden. Tahdoimme muuttaa tätä käsitystä ja haastaa kaikki mukaan työntekoon. Yhteenvetofoorumissa korostui, että muutokset ja uudet ilmiöt ovat meidän omissa käsissämme ja muutoksen eteen jokaisen on tehtävä oma osuutensa.

Yhteenvetofoorumin tehtävänä oli kirkastaa kaikki nämä nousseet ajatukset tiiviiksi kokonaisuudeksi sekä selkeyttää ydintä sellaiseksi, että jokainen toimija voi alkaa itse tekemään Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuutta. Kokonaisuus tiivistettiin siten, että linjasimme yhteisen tahtomme sekä kuinka tahtotilaan pääsemme. Näitä ohjeita kuka tahansa voi alkaa noudattamaan omassa toiminnassaan.

Yhteinen tahtomme on...

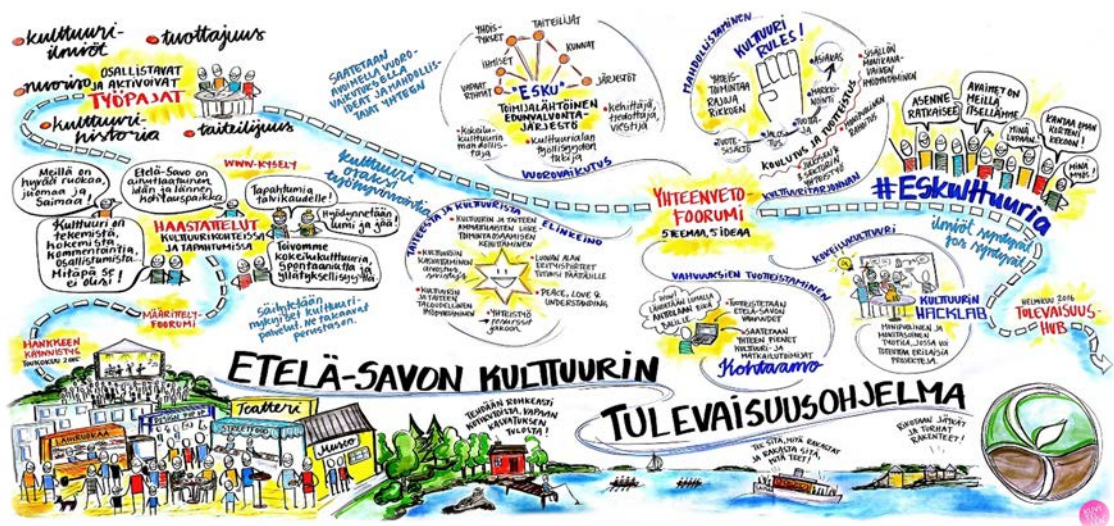
- Edistää kulttuurin ja taiteen asemaa osana maakunnan elinkeinoelämää
- Luoda pysyvä ja tasapuolinen vuorovaikutus toimijoiden keskuuteen
- Sallia kokeilukulttuuri
- Mahdollistaa koko maakunnan ja koko vuoden kattava kulttuuritarjonta
- Tuotteistaa Etelä-Savon vahvuuksia

Yhteinen tahtomme toteutuu kun...

- Vaihdamme ”joku muu tekee jotain” - asenteen ”minä teen” - asenteeksi
- Tavoittelemme yhteistä, kulttuurisesti rikasta maakuntaa oman yrittelijäisyyden kautta
- Altistamme lapset kulttuuriin
- Kulttuuriin kasvaminen ja kulttuurissa kasvaminen lisäävät tietoisuutta sekä kulttuurin kysyntää

- Työskentelemme avoimesti ja asiakas/käyttäjälähtöisesti

Läpileikkaavina teemoina lisäksi olivat hyvinvointi, yhteisöllisyys, osallistavuus, avoimuus sekä kiristynyt talous. Yhteenvetofoorumin osallistujista monet olivat hankkeen eri työpajoissa jo mukana olleita ihmisiä. Työskentelyä viimeisessä tilaisuudessa oli vetämässä Kuvitellen Oy:n Maija Kotamäki, joka myös visualisoi tilaisuuden tuloksia paikan päällä havainnollistaen kuvilla tehtyä työtä. Tilaisuuden jälkeen Kotamäki toteutti hankkeen kokonaisuutta, prosessia ja tuloksia kuvaavan visualisoinnin. Tämä visualisointi oli keskeisessä roolissa hankkeen tuloksista tiedottaessa. Visualisointi on edelleenkin nähtävillä Mikkelin ammattikorkeakoulun Kampus kirjastossa Mikkelissä.

Kuva 2. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman visualisointi (Kotamäki 2016.)

Tulevaisuusohjelma haluttiin tehdä näkyväksi ja ”helposti lähestyttäväksi”, jotta mahdollisimman moni voisi siihen tutustua. Tästä syystä visualisoinnin lisäksi tuotoksena syntyi Youtube -video. Joulukuuhun 2016 mennessä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmasta tehty videodokumentti on katsottu Youtubessa yli 350 kertaa.

3.5 Etelä-Savon kulttuurintulevaisuusohjelman yhteenveto

Määrittelyfoorumeissa toivottiin erilaista muotoa raportille. Siitä syystä lopullinen raportti on havainnollistettu myös visuaalisesti. Raportista koostettiin Youtubeen -video, jossa

kuvataan hankkeen keskeiset toimenpiteet sekä kehitysehdotukset. Videon teknisestä toteutuksesta vastasi kulttuurituottaja Karlo Medjeral. Video osoittautui hyväksi ratkaisuksi, sillä ensimmäisen päivän aikana sitä oli katsottu jo yli 140 kertaa.

Videodokumentti kertoi prosessin etenemisen vaiheittain sekä oleelliset tulokset. Videon tarkoituksena oli myös saada katsojat ymmärtämään, että kulttuurin tulevaisuus kuuluu kaikille ja jokainen voi halutessaan edistää asioita omalla toiminnallaan.

Tulevaisuusohjelman lopuksi hanketta esiteltiin vielä maakunnan rajojen ulkopuolelle ja samalla kerättiin asiantuntijoiden kommentteja tehdystä työstä. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että haastattelimme Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen johtajaa Tommi Laitiota, Kuntaliiton opetus- ja kulttuuriasioiden erityisasiantuntijaa Ditte Winqvistiä sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön neuvottelevaa virkamiestä Tuula Lybeckiä.

Haastateltavat pitivät erityisesti tulevaisuusohjelman tekotavasta, avoimuudesta sekä käyttäjälähtöisyydestä. Haastateltavien mukaan tulevaisuudessa on tulossa isoja muutoksia, joita ennakoitaessa on hankkeen yhteydessä järjestettyjä tapaamisia jatkettava ehdottomasti. Tulevaisuuden Etelä-Savossa pitäisi pystyä ajattelemaan isommin ja yli oman maakunnan rajojen. Tämä tarkoittaa sitä, että kulttuuritoimijoiden olisi rohkeasti kokeiltava ja oltava ylpeitä omista vahvuuksista ja tuotoksista. Haastattelussa jokainen korosti, että kaikki muutokset lähtevät siitä, että lapset ja nuoret on saatava vahvemmin mukaan kulttuuritoimintaan ja heidät on "altistettava" kulttuurille jo hyvin pienestä pitäen. Ihmiset on saatettava yhteisten kokemusten äärelle ja kaikille on tarjottava mahdollisuus vaikuttaa sisältöön, silloin syntyy tunne, että omalla tekemisellä on merkitystä ja tämä puolestaan sitouttaa ihmisen toimintaympäristöönsä entistäkin vahvemmin. Mikäli sitouttaminen onnistutaan tekemään jo lapsena tai viimeistään nuorena, ei ihmisillä välttämättä ole tarvetta muuttaa pois omalta kotiseudultaan.

Tulevaisuusohjelman suurimpana antina voidaan pitää sitä, että kulttuuritoimijoiden on kommunikoitava enemmän keskenään sekä sitouduttava itse tekemään Etelä-Savoon parempi tulevaisuus. Tulevaisuusohjelma ei kerro lukijoilleen, mitä pitää tehdä ja milloin, vaan tulevaisuusohjelma kannustaa tekemään jotain ja kannustaa tekemään sitä jotain uusia kumppaneiden kanssa. Tavoitteena on synnyttää uudenlaisia yhteistyömuotoja, yli hallintorakenteiden. Näin tapahtuessa kulttuuri valtaa enemmän osaluotoja muiltakin hallintosektoreilta kuin sivistyspalvelulta, johon kulttuuri on perinteises-

ti kuulunut. Tulevaisuudessa kulttuurin tulee olla osa jokaista kunnan tai maakunnan hallintoyksikköä jollakin tavalla, eikä pelkästään määrärahoilla toteutettu palvelu.

4 Tulosten analysointi

Tulevaisuusohjelma valmistui Helmikuussa 2016 ja sen tekemiseen oman panoksensa antoi noin kaksisataa eteläsavolaista kulttuuriaktiivia. Tulevaisuusohjelmassa tietoa kerättiin kyselyn, haastattelun ja tulevaisuusverstaiden avulla. Haastattelut toteutettiin kesän 2015 aikana ja niiden ideana oli antaa eväitä hankkeen varsinaisiin työskentely-osuuksiin. Haastatteluiden tarkoituksena oli innostaa jatkotyöskentelyyn, mutta myös antaa valmiita malleja tulevaisuudesta. Haastattelut kuvattiin ja niistä laadittu kooste näytettiin kaikissa tulevaisuusverstaissa.

Haastatteluiden lisäksi tarjottiin kyselyn avulla ihan kaikille mahdollisuus antaa oma panoksensa suunnitteluun. Ihan kaikilla tarkoitetaan tässä yhteydessä henkilöitä, jotka ovat seuranneet hankkeen etenemistä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Haastatteluissa ja kyselyissä oli lähestulkoon samanlaiset kysymykset. Näiden kysymysten tarkoituksena oli selvittää ja määritellä eteläsavolaista kulttuuria, mitä Etelä-Savossa pitäisi olla lisää sekä miten ja kenen kulttuuriasioita tulisi kehittää ja ennen kaikkea mihin suuntaan sitä pitäisi kehittää. Kysely toteutettiin Webropol -ohjelmalla ja linkkiä levitettiin muun muassa Sanomalehti Länsi-Savon nettisivuilla. Kysely toteutettiin sen takia, että mahdollisimman monella sellaisella, joka ei pääse varsinaisiin työpajoihin olisi mahdollisuus osallistua tulevaisuusohjelman toteutukseen.

Työpajatyöskentelyt järjestettiin teemoittain syksyn 2015 aikana ja niissä työskenneltiin haastatteluista kerättyjen aiheiden ympärillä. Projektipäällikkönä nostin haastatteluista ja kyselyistä keskeisimmät teemat työpajoihin. Pohdin yhdessä asiantuntijaryhmän kanssa asioita, jotka halutaan ottaa laajempaan käsittelyyn. Työpajoissa siis tehtiin varsinainen tulevaisuusohjelma aiemmin kerätyn aineiston pohjalta. Koska työpajoja oli yhteensä viisi kappaletta ja hyvin monen työpajan tulokset olivat irrallaan, ne piti nitoa yhteen. Tämä yhteensovittaminen tehtiin joulukuussa 2015 järjestetyssä yhteenvetofoorumissa. Tämän tapahtuman jälkeen tulevaisuusohjelma oli valmis julkaistavaksi ja kommentoitavaksi.

4.1 Tulevaisuushjelman haastattelut

Haastatteluita tehtiin kesän 2015 aikana Etelä-Savon eri kulttuurikohteissa ja tapahtumissa. Haastateltavina oli sellaisia ihmisiä, jotka työskentelevät tai ovat harrastustoimintansa kautta linkittynyt kulttuurielämään. Haastatteluista tehtiin kaiken kaikkiaan viisikymmentä kappaletta. Kaikki haastattelut kuvattiin videolle ja niistä koostettiin YouTubeen kaksi erilaista koostetta. Haastateltavat oli valittu eteläsavolaisista kulttuuriammatillisista sekä eteläsavolaisista nuorista, joilla on jonkinlainen sidos kulttuurielämään harrastuksen tai muun toiminnan kautta. Ensimmäinen kooste oli kulttuuriammatilaisten näkemykset nykytilasta sekä visiot tulevaisuudesta. Toinen kooste oli puolestaan nuorten (alle kolmekymmentävuotiaiden) kommentit ja visiot samasta aiheesta.

Näiden haastatteluiden keskeinen sisältö oli, että pääpiirteittäin kaikki on hyvin isoissa kaupungeissa, kuten esimerkiksi Mikkelissä ja Savonlinnassa. Pienillä paikkakunnilla kulttuuripalveluita on tarjolla niukemmin, mutta ne vähäisetkin palvelut ovat erittäin merkittävässä asemassa ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Haastatteluista selvisi, että kaikki haluavat säilyttää nykyiset palvelut sekä saada Etelä-Savoon uudenlaisia kulttuurimuotoja, erityisesti yllättäviä ja yli rajojen meneviä tapahtumia ja tempauksia. Eriytyisen toivotuksia nousi esimerkiksi pop-up ja katutapahtumat joita järjestetään säännöllisesti. Tapahtumien ei tarvitse olla massiivisia, kunhan ne ovat laadukkaita ja paikallisesti toteutettu ja niitä on riittävän usein. Kulttuuripalveluiden haluttiin myös liikkuvan ja tulevan pois ”seinien sisältä”, eli haluttiin esimerkiksi museon tai teatterin jalkautuvan ihmisten pariin.

Jotta tulevaisuudessa olisi kulttuurisesti rikas ja laadukas Etelä-Savo tulee kulttuuritoimijoiden kommunikoida keskenään entistäkin enemmän. Kaikki lähtee siitä, että kuunnellaan toisia ja huomioidaan toisia. Kaupunkien ja kuntien tehtävänä on tarjota tukea mahdollisimman tasapuolisesti kulttuuritoimijoille sekä saattaa toimijoita yhteisiin tilaisuuksiin, jotta verkostoitumisesta tulee säännöllistä toimintaa.

Haastatteluissa pyydettiin haastateltavia määrittelemään, mitä kulttuuri on. Tämä osoitautui hyvin haastavaksi ja oikeastaan kukaan haastateltavista ei halunnut rajata kulttuuria, vaan kulttuuri nähtiin kokonaisvaltaisena asiana, johon kuuluu sekä taide, että urheilu ja kaikki siltä väliltä. Kulttuurin tehtävä on näyttää, ketä me olemme ja millaisena haluamme näkyä. Kulttuurin yhtenä tehtävänä on kasvattaa henkistä ihmistä. Kulttuurin hyvinvointivaikutukset nousivat esille useassa haastattelussa. Kulttuurin todettiin

auttavan jaksamaan vaikeina aikoina sekä luovan mielekästä sisältöä elämään. Tieteellistenkin tutkimusten mukaan kulttuuri- ja taideharrastus edistää terveyttä ja pidentää elinikää. (Hyypä 2013, 19.)

Seuraavana haastatteluissa selvitettiin Etelä-Savon kulttuurillisia ominaisuuksia, vahvuuksia sekä miten Etelä-Savoa voisi kulttuurisesti kehittää. Vahvuuksina nähtiin erityisesti Etelä-Savon runsasjärvinen luonto, kartanokulttuuri sekä savolaisuus. Luontoa pidettiin yhtenä tärkeimpänä rikkautena ja varsinkin Saimaan aluetta. Tätä toivottiin tuotteistettavan vieläkin paremmin, esimerkiksi siten, että niiden ympärille rakennettaisiin vielä enemmän palveluita ja tuotteita. Erityisesti Saimaa ja Puula ovat ympäristöinä ainutlaatuisia, joiden tarjoamia mahdollisuuksia ei ole vielä täysin hyödynnetty.

Etelä-Savon tapahtumat sijoittuvat pääsääntöisesti kesäkuukausille, joka tarkoittaa sitä, että talvet ovat hiljaisia Etelä-Savossa. Tähän toivottiin muutosta, että koko vuodelle riittäisi laadukasta kulttuuritarjontaa ja tapahtumia.

Kehittämisehdotuksena toivottiin myös Etelä-Savon kulttuuritoimijoille yhteistä kieltä, joka lisäisi toimijoiden välistä dialogia sekä yhteistyötä. Tällä hetkellä Etelä-Savossa on paljon erilaisia kulttuuritapahtumia, mutta näiden välillä ei ole järjestelmällistä yhteistyötä.

Yksittäisinä tapahtumina toivottiin yllättäviä ”pop up” -tapahtumia, jotka sijoittuisivat tasaisesti ympäri vuoden. Pääasiallisesti tapahtumat sijoittuvat kesäkaudelle, kesäkuusta elokuuhun. Ympärivuotisuuden lisäksi toivottiin, että Etelä-Savon kulttuuri olisi aidosti eteläsavolaista ja eteläsavolaisten tekemää. Paikallisuus ja omaehtoisuus ovat haastateltavien mukaan oleellisia asioita tulevaisuudessa.

Haastatteluista selvisi siis se, että suurin osa asioista Etelä-Savossa on hyvin, täällä ei ole suurempia ongelmia tällä hetkellä, mutta tulevaisuudessa niitä voi olla, mikäli asioille ei tehdä mitään. Haastatteluista kävi ilmi, että tulevaisuuden uhkakuvana on kaupungistuminen. Kaupungistuminen on tällä hetkellä vallitseva megatrendi ja Etelä-Savossa se koetaan uhkana, koska maakunta on laaja kokonaisuus, jossa on neljätoista kuntaa. Näistä kunnista kolme (Mikkeli, Savonlinna ja Pieksämäki) ovat kaupunkeja ja muut yksitoista ovat pienempiä kuntia.

Maailmassa väkiluku kasvaa kovaa vauhtia, mutta väkiluvun kasvu ei ole tasaista, vaan väkiluku kasvaa nopeasti varsinkin kehitysmaissa ja Suomessa väkiluku kasvaa kaupungeissa. Suurten kaupunkien väkiluvun kasvua voi Suomessa selittää maahanmuutolla sekä maaseudulta pois muutolla. Syntyvyys Suomessa ei ole kovin suurta, joten väkiluku kasvaa, mutta ei jakaudu tasaisesti koko Suomeen.

Kaupungistuminen on myös muualla maailmassa varsin yleistä, enemmän kuin puolet maailman ihmisistä asuu kaupungeissa ja jopa kahden miljardin ihmisen odotetaan muuttavan maalta kaupunkiin seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana, joten yhteiskunta rakenteen kannalta kaupungistumiselle tulee olemaan suuria vaikutuksia.

Varsinkin Etelä-Savossa on paljon maaseutua ja väestö on jakautunut laajalle alueelle. Etelä-Savo on kooltaan 19 130,38 km² ja tällä alueella on neljätoista kuntaa, joissa asuu yhteensä noin 143 000 ihmistä. Haastatteluissa oli hyvin selkeästi nähtävissä, mitä kaupungistuminen voi tarkoittaa pienten paikkakuntien kulttuuritoiminnalle. Maaseudulla suurena huolena on, että suurin osa palveluista katoaa kokonaan tai siirtyy suurempiin kaupunkeihin. (Hiltunen 2012.)

Haastattelun lopussa haastateltavat saivat sanoa omin sanoin näkemyksensä tulevaisuusohjelmaan. Monet haastateltavat toivoivat, että kulttuuripalveluita käytettäisiin paljon ja kulttuurin arvostus kasvaisi. Eritoimialojen välinen yhteistyö nähtiin erittäin tärkeänä ja siihen haluttiin vielä panostaa enemmän. Jotta yhteistyö voisi olla onnistuneempaa, tulisi kulttuuritapahtumia tukea tasaisesti ja tukea myös pieniä tapahtumia, ei pelkästään suuria ja valtakunnallisesti tunnettuja.

4.2 Tulevaisuusohjelmassa tehty kysely

Kysely on yksi yleisin tiedonkeräysmuoto ja se soveltuu käyttöön parhaiten silloin, kun halutaan saada vaivattomasti mahdollisimman monelta vastaajalta vastauksia. (Ojasalo ym. 2014, 121.)

Tulevaisuusohjelmassa kysely toteutettiin sähköisesti ja sillä kerättiin ensisijaisesti selailisilta ihmisiltä tietoa, jotka eivät muutoin pääse osallistumaan tulevaisuusohjelman laadintaan. Kyselyyn saatiin kaiken kaikkiaan viisikymmentä vastausta. Kyselyssä oli neljätoista kysymystä, joista suurin osa oli avoimia kysymyksiä. Ensimmäisenä kysymyksenä kysyttiin, mitä kulttuuri on? Vastaukset olivat hyvin samanlaisia kuin haastatteluissakin. Kulttuuri ilmentyi taidemuotojen ja muiden konkreettisten ilmiöiden kautta

sekä kulttuuri koettiin laajempaan ekosysteemiin, joka määrittelee, keitä me olemme ja millaisena esittäydymme ulospäin.

Tulevaisuusohjelmassa toteutettu kyselytutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen tutkimus ja tutkimusstrategisesti se on osa Survey-tutkimus, jossa kerättiin tietoa strukturoidussa muodossa ennakkoon valitulta ihmisjoukolta, eli tässä tapauksessa eteläsavolaisilta kulttuurin käyttäjiltä tai muutoin asiasta kiinnostuneilta tahoilta. (Hirsjärvi ym. 2007, 136.)

Ensimmäinen kysymys oli, mitä kulttuuri on? Tämän kohdan vastaukset jakautuivat kahteen kategoriaan. Ensimmäisen kategorian ihmiset näkivät kulttuurin fyysisesti olemassa olevana palveluna tai tuotteena, kuten esimerkiksi teatteri, kirjasto, museo, tapahtumat, urheilu ja kulttuuriympäristöt sekä kulttuurimaisemat.

Toiseen kategoriaan kuuluneet vastaajat näkivät kulttuurin ilmiönä tai henkisenä voimavarana, joka on kaikkialla. Kulttuuri on aineetonta ja aineellista polttoainetta ihmisen sielulle, joka piristää, lisää hyvinvointia sekä antaa eväitä ymmärtää ja tulkita maailmaa. Kyselyn mukaan kulttuuri on hengen ruokaa, johon liittyy oleellisesti luovuus. Luovuutta on kulttuurin tekeminen sekä kokeminen.

Toisena kysymyksenä kyselyssä kysyttiin millaisia kulttuuripalveluita vastaajat käyttävät omalla kotiseudullaan. Vastaukset olivat laadasta laitaan ja hyvin monipuolisia, urheilusta korkeakulttuuriin. Mikään yksittäinen kulttuurimuoto ei noussut muiden yläpuolelle. Tämä osoittaa sen, että kyselyyn on vastannut hyvin monipuolinen joukko eteläsavolaisia sekä sen, mikä itseäni lohduttaa suuresti, että urheilu ja liikunta osataan yhdistää Etelä-Savossa globaalin kulttuuri-käsitteen alle.

Seuraavat kysymykset olivat valintatehtäviä, joilla pyrittiin selvittämään vastaajan, onko kotipaikkakunnalla riittävästi mahdollisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin tai mahdollisuutta käyttää kulttuuripalveluita ja kuinka tärkeänä vastaajat näkevät kulttuurin osana ihmisen hyvinvointia.

Kulttuuripalveluiden ja tapahtumien osallistumis-kysymyksen vastausvaihtoehdot olivat 1 = ei kovin hyvin - 5 = todella hyvin. Keskiarvo näissä vastauksissa oli 3,44 eli mahdollisuus käyttää ja osallistua kulttuuritapahtumiin on kohtalainen, määrällisesti eniten vastauksia sai vaihtoehto numero 4.

Kulttuurin merkitys osana ihmisen hyvinvointia oli tämän kyselyn mukaan erittäin merkityksellinen, sillä vastausten keskiarvo oli 4,8 (5= erittäin tärkeä). Tämä osoittaa sen, että vastaajat ymmärtävät kulttuurin merkityksen

Onko kotipaikkakunnallasi riittävästi mahdollisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin tai mahdollisuus käyttää kulttuuripalveluita?

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei kovin hyvin	3	4	15	24	4	Todella hyvin	50	3,44

Kuinka tärkeänä pidät kulttuurin vaikutusta ihmisten hyvinvointiin?

	1	2	3	4	5		Yhteensä	Keskiarvo
Ei tärkeä	1	0	0	6	43	Todella tärkeänä	50	4,8

Kuva 4. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman kysely.

Kyselyn seuraava osa liittyi Etelä-Savon vahvuuksiin, mitä ne ovat ja osataanko niitä hyödyntää riittävän hyvin. Vahvuuksiksi nähtiin samoja asioita kuin haastatteluista kävi ilmi, eli Etelä-Savon runsas vesistö ja luonto ylipäätänsä. Myös historia koettiin vahvuutena, esimerkiksi, Astuvan salmen kalliomaalaukset, Olavinlinna sekä sota-ajan historia. Etelä-Savon suuret yleisötapahtumat ovat myös osa eteläsavolaista vahvuutta. Kyselyssä nousi esiin erityisesti Savonlinnan oopperajuhlat, tosin oopperajuhlien saama suuri valtionavustus myös nostatti negatiivisia tuntemuksia tapahtumaa kohtaan. Pääsääntöisesti kaikki Etelä-Savon vahvuudet (historiaa lukuun ottamatta) liittyvät kesään ja vesistön läheisyyteen. Näihin selvitettyihin vahvuuksiin liittyi vielä jatkokysely, jolla selvitettiin, osataanko näitä vahvuuksia hyödyntää riittävästi. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vahvuuksia ei osata hyödyntää riittävästi.

Suurin osa vahvuuksista siis on kesätapahtumia tai kesäiseen luontoon liittyviä ja suurin osa on sitä mieltä, että näitä ei osata tuotteistaa tarpeeksi. Tähän voisi olla mielestäni vastauksena sellainen tuotteistaminen, joka mahdollistaisi Etelä-Savon kauniista luonnosta ja monipuolisesta kulttuurihistoriasta nauttimisen ympärivuoden. Tähän apu-

na voisi käyttää tulevaisuudessa entistä enemmän VR ja AR -teknologian tarjoamia vaihtoehtoja kulttuurielämyksen vahvistamisessa. Myös uudenlaiset 3D -mallit ja peliteollisuuden mahdollisuudet varmasti tarjoaisivat vaihtoehtoja tuotteistaa ja hyödyntää Etelä-Savon ainutlaatuisen vesistön ja luonnon mahdollisuuksia.

Loppupuolen yksi merkittävimmistä kysymyksistä oli: Kenelle mielestäsi kuuluu vastuu kulttuuritapahtumien ja ilmiöiden tuottamisesta ja mahdollistamisesta. Tähän kysymykseen suurin osa vastasi, että mahdollistamisen vastuu kuuluu julkishallinnolle, kunnalle ja valtiolle. Tuottaminen kuuluu myös osaksi näille edellä mainituille instituuteille, mutta myös yksittäisille ihmisille. Kulttuuripalveluiden tuottajaksi vastaajat nostivat enimmäkseen kunnan, jonka on siis vastattava sekä tuottamisesta että mahdollistamisesta. Kysymykseen oli vastattu myös aika monesti, että vastuu on kaikilla ja jokainen myös voi asioihin vaikuttaa, jos oikeasti haluaa.

Kyselyn viimeisenä kokonaisuutena vastaajille tarjottiin mahdollisuus kertoa omin sanoin vapaamuotoinen toiveensa Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuudesta. Lisäksi haastateltaville annettiin mahdollisuus kertoa, millaisia muutoksia he haluaisivat nähdä tapahtuvan lähitulevaisuudessa. Tämän osion vastaukset olivat hyvin samanlaisia kuin kesän 2015 aikana saadut haastatteluiden tulokset. Kulttuuripalvelut on tarjottava koko Etelä-Savon alueella asuville ihmisille tasapuolisesti, eli kulttuurin on tultava lähemmäksi ihmisiä sekä sen on oltava riittävän monipuolista. Yhteisöllisyys ja yhteistyön tekeminen on tulevaisuudessa erittäin merkityksellistä ja siihen tulee panostaa paljon.

Eryteisesti tulevaisuudessa pitää panostaa nuoriin ja tarjota heille mahdollisuuksia vaikuttaa sisältöihin. Tätä mieltä olivat niin nuoret kuin vanhemmatkin haastateltavat. Nuoret ja vanhemmat toivoivat kulttuurista enemmän harrastusmahdollisuuksia nimenomaan nuorille, jotta alueella olisi mielekkäämpää asua. Nuoret on saatava aktiiviseksi, jotta kulttuuripalvelut ja tarjonta pysyvät monipuolisena Etelä-Savossa sekä nuoret kokevatsa olevansa osa eteläsavolaista yhteisöä. Tätä kautta nuorille syntyy kokemus merkityksellisyydestä ja, että hänellä on oikeasti mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Tämä puolestaan sitoo nuorta paremmin Etelä-Savoon, tällöinen myös nuoren on helpompi rakentaa elämänsä Etelä-Savossa, eikä hänen tarvitse muuttaa muualle etsimään omaa laumaansa.

Kulttuuria toivottiin myös sinne, missä se ei normaalisti ole, eli muun muassa pienille paikkakunnille, sairaaloihin sekä vanhustentaloihin. Kulttuurin toivottiin voivan yllättää ja olevan helposti nautittavissa. Tämä tarkoittaa sitä, että kulttuuripalveluiden on jalkauduttava ja lähdettävä etsimään yleisöön. Enää ei riitä se, että tehdään esimerkiksi näyttely museoon, näyttely on tehtävä sinne, missä ne ihmiset ovat. Tulevaisuuden trendi, teknologian kehittyminen toivottavasti antaa eväitä myös tähän ongelmaan.

Yksi selkeä viesti tulevaisuusohjelmaan oli myös se, että Etelä-Savossa ei osata markkinoida ja tiedottaa riittävän hyvin olemassa olevista asioista. Huono tiedonkulku osallaan selittyy sillä, että toimijoiden kesken ei ole vielä riittävän laajaa yhteistyöverkostoa, jonka kautta he voisivat viestiä tekemisistään sekä tukea muita omassa markkinointiviestinnässään. Viestintä on monessa yhteisössä ikuisuusongelma, koska vaihtoehtoja on runsaasti, mikä onkaan se pääkanava, jota kaikki sitten käyttävät? Sitä on mahdoton sanoa, koska kaikkia toivottuja segmenttejä tuskin koskaan saadaan samalla kertaa tavoitetuksi, mutta onko se edes tarpeellistakaan. Yhtenä ratkaisuna tiedonkulkuongelmaan voisi olla jokaisen yksilön omaehtoinen ja riittävän ammattitaitoinen viestintä. Muun muassa sosiaalinen media mahdollistaa sen, että kuka tahansa voi olla oman elämänsä päätoimittaja ja tuottaa runsaasti sisältöä. Sosiaalisessa mediassa oikeanlaiset ja oikeaan aikaan laitettut viestit voivat levitä hyvinkin laajasti. Tästä syystä viestinnän tehostamiseen merkityksellisin asia on panostaa siihen sisältöön. Jos asia on kiinnostava, kyllä se silloin myös tavoittaa ihmiset. Sosiaalisessa mediassa oleellisena asiana on vuorovaikutus. Jutut leviävät silloin, kun käyttäjät itse sitä levittävät.

4.3 Tulevaisuusohjelman työpajat

Työpajoissa koolla ollut väkijoukko koostui pääsääntöisesti kulttuurialan ammattilaisista, jotka oli kutsuttu mukaan. Jokaiseen työpajaan oli kutsuttu julkishallinnon, yritysmaailman ja kolmannen sektorin kulttuurin parissa työskenteleviä ihmisiä. Työpajoihin jaettiin myös avointa kutsua sosiaalisessa mediassa sekä jokaisen sidosryhmän (mm. ELY-Keskus, Mamk, Taidetoimikunta) omissa viestintäkanavissa. Jokaiseen työpajaan saatiin noin kolmekymmentä osallistujaa, mikä jo osoittaa sen, että kulttuuriammattilaiset haluavat käydä tämänlaisissa tilaisuuksissa ja he haluavat vaikuttaa asioihin. Tilaisuuksia järjestettiin, jotta avoimiin kysymyksiin saadaan vastauksia sekä näiden pohjalta voimme luoda kulttuurin tulevaisuusohjelman. Aiemmassa luvussa esittelin millaisia asioita näistä järjestetyistä työpajoista nousi esille. Työpajoissa käydyistä keskusteluista jäi tunne, että kulttuuritoimijat haluavat yhdessä vaikuttaa asioihin, eli he kaipaavat

aidosti lisää vuorovaikusta toistensa välillä. He kaipaavat itselleen selkeästi omaa joukkuetta, joka hyväksyy sinut sataprosenttisesti sekä tukee sinua omissa tavoitteissasi. Lisäksi tämä joukkue odottaa itselleen valmentajaa, joka johtaa joukkuetta oikeaan suuntaan. Kuka tämä valmentaja voisi olla, siihen tämä joukkue ei yksiselitteisesti osannut vastata.

Teknologia on ottanut viimeisten vuosien aikana järkyttävän loikan ja erilaiset digitaaliset palvelut ovat arkipäivää kaikkialla.. Sähköpostin ja muiden tietoteknisten ratkaisujen ansiosta ihminen on nykyään entistä helpommin tavattavissa, myös työn tekeminen on digitalisaation kautta monimuotoistunut. Teknologian kehittyminen on ollut tasaista aina 2000-luvulle asti, jolloin moni asia muuttui. Sosiaalinen media kasvoi räjähdysmäisesti ja nousi valtaväestön suosioon, samalla muuttui ihmisten tavoittaminen lähes reaaliaikaiseksi. Monessa työyhteisössä sosiaalinen media on pääväylä viestinnässä. Medioiden suosiosta ja kasvunopeudesta kertoo esimerkiksi se, että radiolla kesti saavuttaa megasuosio viisikymmentä vuotta, sosiaalisella medially samaan meni vain viisi vuotta. Teknologia viime aikaisen kehittymisen megatrendin alla ovat nimenomaan internetin ja sosiaalisen median trendit.

Teknologian myötä maailma on nopeutunut ja työnteko on myös nopeutunut. Tulevaisuusohjelman työpajoissa useaan otteeseen nousi esille, että yhteisiä tietopalustoja tarvitaan ja niiden kautta voidaan tiivistää yhteistyötä sekä jakaa hyvä ja huonot käytännöt eri toimijoiden kesken. Nykypäivänä digitaalisia palveluita tarjoaa hyvin moni palvelutarjoaja ja ihmiset joutuvat opettelemaan useiden erilaisten järjestelmien käyttöä. Palveluista alkaa olla jo tungosta ja se koettiin erityisesti haasteena, koska digitaalisia puitteita on liikaa verrattuna olemassa olevaan sisältöön.

Uusien järjestelmien tuominen on aina haastavaa ja koska tarjontaa on paljon, on hankalaa saada ihmiset niitä käyttämään. Etelä-Savossa on jo olemassa muutamia tapahtumakalentereita yms. sivustoja, joihin käyttäjät voivat itse laittaa tapahtumia ja tiedotteita. Näitä palveluita käyttää kuitenkin vain pieni osa kulttuuripalveluiden tuottajista, esimerkiksi MikkeliNYT.fi -tapahtumasivulla ei läheskään kaikki tapahtuman järjestäjät ilmoita omia tapahtumiaan.

Digitaalisuus on oikein käytettynä hyvä ja helpottaa ihmisten elämää, mutta digitaalisuutta ei pidä vaalia pelkästään sen vuoksi, että se on trendi. Mikäli tietojärjestelmiä halutaan luoda sille pitää olla oikeasti tilausta ja käyttäjien tulee itse suunnitella sen

toiminnot. Työpajoissa oli kuitenkin lohdullista havaita, että ihmiset eivät halua tarjota kaikkia palveluita digitaalisina, vaan digitaalisuus nähdään enemmänkin kulttuurielämystä vahvistavana. Digitaalisuudella on myös merkittävä rooli elämystä etsittäessä.

Työpajoissa suurin osa osallistujista oli kulttuuriammattilaisia, jotka tuottavat tai kehittävät palveluita yleisölle, joten heillä on hyvä käsitys siitä, millainen on perinteinen vieras kulttuuritapahtumissa. Hyvin selkeää oli, että suurin kohderyhmä ovat ikääntyneet ihmiset, joilla on aikaa ja rahaa käyttää palveluita. Tämä ei sinällään yllättänyt, koska väestön ikääntyminen on globaali-ilmiö, joka näkyy toisissa paikoissa selkeämmin kuin toisissa. Etelä-Savo ei ole valtakunnallisesti vetovoimainen kunta, joten täällä väestön ikääntyminen on selkeästi havaittavissa. Ennusteen mukaan maailmassa on vuonna 2050 yli 60-vuotiaita ihmisiä kaksikymmentäkaksi prosenttia väestöstä, kun vuonna 2009 prosenttiosuus oli vain yksitoista prosenttia. (Hiltunen 2012, 82.)

Ikääntymisen trendi näkyy Etelä-Savossa korkeana keski-ikä. Suurin väestöryhmää Etelä-Savossa koostuu 55 - 69-vuotiaista (Tilastokeskus 2014.) Ihmisten eliniän ennuste myös kasvaa koko ajan ja tänä päivänä syntyvät elävät keskimäärin satavuotiaiksi. Tulevaisuudessa onkin panostettava kulttuuripalveluiden tuottamisessa entistä enemmän laadukkaaseen, vanhemmalle väestölle suunnattuihin tapahtumiin.

Tänä päivänä kuusikymmentävuotiaat ovat mahdollisesti käyneet jo festivaaleilla nuoruudessaan sekä ovat niin sanottua ”rokkikansaa”, joten heille ei riitä kirjastopalvelut ja perjantai-iltapäiväsin järjestettävät senioritreffit. Tämä oli myös työpajojen osallistujien selkeä linjaus, että palveluiden on oltava monipuolista sekä helposti havaittavissa.

Tulevaisuudessa onkin siis kuunneltava entistä enemmän keski-ikäisiä ja vanhempia sekä tehtävä heidän toiveiden mukaista kulttuuria, koska heillä on pääsääntöisesti rahaa, mitä kuluttaa ja monesti myös lapset ovat jo sen verran isoja, että on myös aikaa käydä säännöllisesti kulttuuritapahtumissa. Yhtä kohderyhmää huomioitaessa, pitää kuitenkin muistaa myös muut kohderyhmät, erityisesti lapset ja nuoret. Jos nuorena ei opi kulttuurin pariin, on siihen vaikeampaa oppia vanhanakaan.

4.4 Tulvaisuusohjelman yhteenveto

Työpajojen lopuksi järjestetyssä yhteenvetofoorumissa oli tavoitteena saada kaivetuksi esiin selkeä punainen lanka. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan ihan täysin päästy,

koska tilaisuuden jälkeenkään ei ollut vielä vastausta, kenelle kuuluu vastuu kulttuurista tulevaisuudessa? Kuka on se joku muu, joka ottaa vastuuta asioista ja lähtee tekemään sitä tulevaisuutta?

Yhteenvetofoorumissa keskusteltiin erityisesti seuraavien teemojen ympärillä: Kuinka kulttuurista tai taiteesta saa elinkeinon? Kuinka toimijoiden välille saadaan luotua pysyvä ja tasapuolinen vuorovaikutus? Kuinka kokeilukulttuuri saadaan osaksi Etelä-Savoa? Kuinka kulttuuritarjonta kattaa koko maakunnan ja jakautuu tasaisesti vuoden ympäri? Kuinka olemassa olevat vahvuudet voidaan tuotteistaa?

Näihin kysymyksiin tuli paljon ehdotuksia ihan käytännöntasollekin asti, mutta yhteinen linjaus niistä oli, että kaikki lähtee omasta toiminnasta ja aidosta tarpeesta sekä halusta tehdä asioita. ”Kuka sitten, jos en minä?” - Tämä lause kuvaa hyvin sitä asetelmaa, joka pitäisi ottaa käyttöön vieläkin selvemmin.

Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma -hankkeessa järjestetyt tilaisuudet toivat ihmiset lähemmäksi toisiaan ja toimijoiden välille alkoi selkeästi muodostua vuorovaikutusta. Tilaisuuksien jälkeen monet verkostoituivat keskenään ja esimerkiksi eri Etelä-Savon kunnista tulleet kesäteatterilaiset löysivät toisensa ja ovat tiivistäneet yhteistyötään. Lisäksi tulevaisuusohjelman jälkeen syntyi muun muassa ELY-keskuksen toimesta erilaisia kulttuurisisältöisiä julkaisuja sekä heidän järjestämiä tapahtumia. Tulevaisuusohjelman tekoon osallistuneet myös perustivat oman Facebook -ryhmän sekä sopivat yhteisen aihe-tunnisteen käytöstä Etelä-Savon kulttuuriasioista kerrottaessa sosiaalisessa mediassa.

Kaikkiin edellä lueteltuihin kysymyksiin ei saatu vastauksia. Yksi yhteinen vastaus kaikkiin viiteen kysymykseen oli, että kulttuuripalveluiden merkitys on tunnustettava ja kulttuurin on oltava läpileikkaavana elementtinä kaikkialla. Kulttuuri kuuluu kaikille ja me itse teemme siitä semmoisen kuin haluamme. Kulttuuriin on kasvettava, joka tarkoittaa sitä, että lapsesta asti ihminen on altistettava mahdollisimman monipuolisille kulttuuripalveluille. Yhteiset kokemukset lisäävät ymmärrystä ja sitä kautta tulevaisuudessa kulttuuri tunnustetaan tärkeäksi osaksi ihmisen kokonaisuutta ja hyvinvointia. Kaikki voivat siis vaikuttaa kulttuurin tulevaisuuteen, mutta kenelle kuuluu vastuu tästä muutoksesta?

Hankkeen jälkeen asiantuntijaryhmä pohti, kuinka vastataan vielä siihen kysymykseen, kenelle kuuluu vastuu kulttuurista ja muutoksesta? Kenenkä johdolla saamme altistettua lapset monipuolisempaan kulttuurikasvatukseen ja kuinka saamme aidon ja tasa-puolisen vuorovaikutuksen luotua? Tulevaisuusohjelmassa todettiin luonnolliset ja yhteisölliset tapaamiset hyväksi tavaksi toteuttaa asioita. Tästä syystä asiantuntijaryhmän tapaamisessa hankkeen päättymisen jälkeen päätettiin järjestää vielä yksi tilaisuus, seminaari, jossa etsitään vastauksia kysymykseen, kenelle kuuluu vastuu kulttuurista?

Tulevaisuusohjelma tehtiin, koska haluttiin yhteinen suunta, jota kohti lähdetään kulkemaan. Mikäli tietäisi tarkkaan, mitä esimerkiksi viiden vuoden päästä tapahtuu, ei tarvitsisi tehdä muuta kuin odottaa sen tapahtuvan. Koska emme tiedä tulevaisuutta, täytyy sitä ennakoita erilaisilla toimenpiteillä, jota tämäkin tulevaisuusohjelma edustaa. Ennakoinnin lisäksi tulevaisuutta tehtäessä pitää innovoida ja kommunikoida. (Hiltunen 2015.)

Tulevaisuusohjelman tuloksista on selkeästi havaittavissa vallitsevista megatrendeistä erityisesti teknologian kehittyminen, väestön ikääntyminen sekä kaupungistuminen. Tulevaisuutta suunniteltaessa ja tulkitessa on hyvä hahmottaa trendit, koska ne tulee ottaa huomioon suunniteltaessa strategisia toimenpiteitä. (Hiltunen 2012, 81.)

Näistä edellä mainitsemistani megatrendeistä vahvimmat trendit ovat väestön ikääntyminen ja kaupungistuminen, koska molempiin liittyy myös pieni uhkakuva. Teknologian kehittyminen koettiin pääsääntöisesti myönteisenä ja elämää helpottavana trendinä. Teknologia myös auttaa helpottamaan väestön ikääntymisen ja kaupungistumisen aiheuttamaa muutosta. Teknologian kehittymisen myötä palveluita voidaan tuoda helposti syrjäkylille ja ikääntyvien joukkoon.

Jotta teknologialla voidaan tehdä hyvää ja pehmentää ikääntymisen ja kaupungistumisen aiheuttavia lieveilmiöitä maakunnan pienemmillä paikkakunnilla, tulee teknologian olla tuttua ja helposti hyödynnettävissä. Kun teknologia on tuttua ja toimii hyvin, suuret massat alkavat kiinnostua sen tarjoamista mahdollisuuksista. Jotta suuri massa (10-90%) löytää tämän hyödyn, on joidenkin oltava edelläkävijöitä todennettava teknologian tarpeellisuus sekä konkreettinen hyöty yksilölle. (Juntunen 2015, 205.)

Kaupungistumiselle ei mahda mitään ja pienet kylät tulevat menettämään palveluitaan entisestään. Tähän vastareaktiona voisi olla yhteisöllisyys. Pienien kuntien tulisi tehdä keskenään enemmän yhteistyötä, koota yhteinen verkosto.

Jotta pienet asukasalueet saadaan pidettyä tulevaisuudessa kulttuurisesti elinvoimaisina, on myös maakunnan isompien kaupunkien tehtävä oma osuutensa haja-asutusalueen ja pienempien asutuskeskittymien kulttuuritoiminnassa. Myös pienillä paikkakunnilla asuu kulttuurin nälkäisiä ihmisiä, joista moni yrittäjä voisi saada uuden asiakas-segmentin. Tähän ongelmaan voivat tarjota vastauksia myös maakunnan yritykset ja yksinyrittäjät. Suomessa yrittäjällä on mahdollisuus nostaa valtiolta erilaisia tukia, kuten esimerkiksi työllistämiseen, kehittämiseen tai innovaatioiden synnyttämiseen liittyviä avustuksia. Suomessa jaetaan vuositasolla suoria yritystukia 1,3 miljardia euroa. Tämä on tulkittavissa siten, että valtio haluaa panostaa entistä enemmän yrittäjyyteen ja paikata sitä kautta omia väheneviä resurssejaan. Kestävän talouden kehittäminen edellyttää valtion roolin muuttumista niin, että valtio ottaa ensisijaiseksi tehtäväkseen ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin turvaamisen. Yhteiskuntavastuu kuuluu myös yrityksille ja kuluttajat voivat vaatia yrityksiltä vastuullista toimintaa, muun muassa suosia kestävän kehityksen mukaisia tuotteita ja palveluita, esimerkiksi paikallista, lähituotantoa. Lähituotantoa voi olla ruoka, kulttuuri tai mikä tahansa tuote tai palvelu. (Haapala 2016, 192-193.)

Väestön ikääntymiseen voi vastata siten, että aletaan ottaa entistäkin enemmän ikäännytynyt väestö huomioon suunniteltaessa kulttuuripalveluita sekä sitoutetaan heidät osaksi tuottamaan palveluita. Yli 65 -vuotiailla ihmisillä on yleensä keskivertoa enemmän vapaa-aikaa. Tämä ikäluokka myös käyttää aikaansa enenevässä määrin hyvinvointipalveluiden käyttöön ja omasta itsestään huolehtimiseen. Nämä ihmiset myös kuluttavat eniten rahaa lomailuun ja matkoihin. (Juntunen 2015, 69.)

Kulttuurikokemukset lisäävät onnellisuutta ja tietoisuutta. Tietoisuus lisää taas kulttuurin kysyntää. Ihmiset on saatettava yhteisten kokemusten äärelle. Kulttuuriin käytettävät julkiset varat vähenevät koko ajan ja uusia keinoja on pakko keksiä. Mukaan on saatava sitoutettua koko maakunta, myös yritykset.

Monesti uusien yhteistyömallien syntyminen on hyvin paljon kiinni ihmisistä itsestään. Avoimuus auttaa luomaan uutta ja kulttuurin tulevaisuusohjelma lisäsi avoimuutta Etelä-Savon kulttuurin kentällä, tämä puolestaan edesauttoi muun muassa uuden kesäte-

atterin ja ravintolan rajoja rikkovan yhteistyön syntymistä Etelä-Savoon. Tulevaisuusohjelmassa mukana ollut Pauliina Hukkanen totesi, että tulevaisuusohjelman aikana käyty keskustelu yllytti häntä vieläkin enemmän kokeilemaan uudenlaisia ratkaisuja ja yhteistyömuotoja. (Hukkanen 2016.)

Uusien yhteistyömallien avulla on myös mahdollisuus osallistua laajempaan aluekehittämiseen. Aluekehittämisen ydintä on nimittäin sellaisten työskentelymallien kehittäminen, jotka yhdistävät olemassa olevat verkostot. Näiden verkostojen hallinta on aluekehittämisen keskiössä. Verkostojen avulla saadaan rakennetuksi luottamusta ja luottamus vahvistaa verkostoja (Keinänen 2015, 14.)

4.5 ”Kuka vastaa kulttuurista” - seminaarin tavoite ja toteutus

Tilaisuuden tavoitteena oli vastata tulevaisuusohjelmaprosessin yhteydestä avoimeksi jääneeseen kysymykseen, kuka vastaa kulttuurista sekä auttaa tutkimuskysymyksiä selvittämisessä tulevaisuustyöskentelyn keinoin. Tilaisuudessa myös toivottiin alustuspuheenvuorojen esimerkkien juurtumista Etelä-Savoon. Juurruttamisella tarkoitetaan prosessia, jolla uusille ja erilaisille innovaatioille luodaan käyttöönoton edellytyksiä. Kysymys on uuden asian ja toimintaympäristön vuorovaikutteisesta sopeuttamisprosessista. Ideana on saada sekä uusi asia, että vanha toimintaympäristö sulamaan yhteen, omaksi uudeksi kokonaisuudeksi. (Kivisaari 2001.)

”Kuka vastaa kulttuurista” - seminaarin järjestäjinä toimivat Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Savon ELY-keskus, Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Mikkelin kaupunki. Tilaisuuden suunnitteluryhmään ovat kuuluneet itseni lisäksi Heli Gynther (Etelä-Savon maakuntaliitto), Marita Kajander (Mikkelin kaupunki), Tuija Toivakainen (ELY-keskus), Kaija Villman (Mikkelin ammattikorkeakoulu) sekä Karoliina Saraste (Mikkelin kaupunki).

”Kuka vastaa kulttuurista” -tilaisuuden seminaari päätte ei välttämättä anna oikeutta tilaisuuden todelliselle luonteelle. Tilaisuus oli seminaari, mutta se oli myös osallistava ja herättelevä tilaisuus, jossa kuultiin uudenlaisia esimerkkejä kulttuurialan kehittämisestä sekä työskenneltiin tulevaisuusverstaan tavoin.

Ryhmä on kokoontunut syksyn 2016 aikana säännöllisesti ja laatinut ohjelmaa sekä toteutussuunnitelmaa järjestettävälle tilaisuudelle. Ryhmän tehtävänä oli seuraavaksi pohtia, ketkä voivat Etelä-Savossa päättää tästä asiasta. Ryhmän tapaamisissa pää-

dyimme rajaamaan tilaisuuden Etelä-Savon kuntien hallintoyksiköiden johtajille sekä kunnallispoliitikoille. Tilaisuuteen kutsuttiin osallistujia kaikista yksiköistä, jotta keskustelu olisi värikästä ja kulttuurin rajoja rikkova vaikutus leviäisi myös laajemmin muihin yksiköihin. Tilaisuuteen saapui neljäkymmentä osallistujaa ympäri Etelä-Savoa. Suurin osa osallistuneista työskentelee kulttuurisektorilla, mutta mukana oli myös muista hallintoyksiköistä, muun muassa teknisestä toimesta sekä yleishallinnosta. Kuntapuolen edustajien lisäksi osallistujia oli myös esimerkiksi Elinkeino,- liikenne,- ja ympäristökeskuksesta sekä taidetoimikunnasta.

Omassa työssäni olen havainnut, että mikäli halutaan uusia asioita ottaa käytäntöön vanhassa toimintaympäristössä, on pelin oltava avointa ja vuorovaikutuksen toimivaa. Rehellisesti tasapuolinen vuorovaikutus on avain monen uuden asian syntymiseen. Mikäli halutaan sitouttaa uusia toimijoita tuntemattomaan uuteen toimintaan, tulee toimijoille myydä asia lupaamalla tiettyjä arvolupauksia. Tässä seminaarissa arvolupauksena oli elinvoimaisempi ja viihtyvämpi Etelä-Savo, jossa kulttuuri kuuluu kaikille. Näiden arvolupausten pohjalta toimijat toivottavasti huomaavat asian olevan oman toiminnan kannalta oleellista ja he haluavat sitoutua uuteen toimintaan, eli toimijoilla on motivaatio sitoutua uuteen toimintamalliin, ”ostaa tuote”. Lopuksi on vielä lunastettava lupaukset ja ostajan on saatava katetta ostokselleen, muutoin toiminta ei juurru.

Kuvio 2. Juurrutuskaavio. (Pulkkinen 2016.)

Oheisesta kaaviosta nähdään, kuinka uudenaikaiseen toimintaa yllätetään. Miksi ihmisiä pitää yllättää uudenaikaiseen ja monialaiseen toimintaan? Eikö enää vanhat käytännöt riitä? Julkinen raha vähenee ja pelkkä kuntien kulttuuritoimi ei voi ylläpitää sellaista volyyminä, joka kulttuurille kuuluu. Kulttuurin on jalkauduttava jokaiselle hallintoyksikölle, jotta kulttuurista saatavat hyvinvointivaikutukset saadaan säilytettyä samalla tasolla ja vietyä vielä askeleen eteenpäin.

Kulttuurin terveysvaikutuksia on toki hankala todentaa mitattavana olevana datana, koska kokemus on aina subjektiivinen. Kulttuurilla on kuitenkin suuri kansantaloudellinen merkitys välittömänä hyötynä. Lisäksi kulttuurin panostaminen tuottaa kulttuuri- ja taideharrastuksina valtavaa välillistä terveystaloudshyötyä, jonka arvo on useita miljardeja euroa. Kulttuuri ei kuitenkaan pysty säilyttämään asemaansa terveystaloudshyötyjen tuojana, jos siihen ei panosteta. (Hyypä 2013, 112.)

Tilaisuuteen päätettiin värvätä myös asiantuntijoita herättelemään lyhyillä puheenvuoroilla laajempaan keskusteluun. Tilaisuuden asiantuntijapuhujina olivat päävalmentaja Risto Dufva & galleristi Ari Hänninen, Kulttuurilla kaikille -palvelun hankekoordinaattori Mira Haataja, Takuulla-hankkeiden ja Hyvinvointivoimalan projektinjohtaja Eeva Mäkinen sekä Turun yliopiston kulttuurintuotannon ja maisematutkimuksen koulutusohjelman professori Maunu Häyrynen. Tilaisuuden kutsujana ja avaajana toimi Etelä-Savon maakuntaliiton maakuntajohtaja Pentti Mäkinen. Tilaisuuden puheenjohtajana toimi Länsi- ja Itä-Savo -lehtien päätoimittaja Tiina Ojutkangas. Alustajat valittiin suunnittelu-ryhmän palaverissa ja tavoitteena oli saada mahdollisimman erilaisia konkreettisia esimerkkejä uudenaikaisesta ajattelusta, jota voimme ottaa käyttöön myös täällä Etelä-Savossa.

Tilaisuuden koollekutsuja, maakuntajohtaja Pentti Mäkinen korosti avauspuheenvuorossa (Mäkinen 2016.) yhteisöllisyyttä ja alueellista päätöksentekoa. Mäkinen näkee, että tulevaisuudessa kaikki vastaavat kulttuurista sekä Etelä-Savon maakunnalle tulee enemmän päätäntävaltaa kulttuurista ja taiteesta. Mäkinen korosti, että tuleva maakuntaudistus on hyvä asia ja sen tavoitteena on vahvistaa maakunnan roolia alueellisesti.

Mikkeliläisen jääkiekkjoukkue Jukurien päävalmentaja Risto Dufva ja mikkeliäinen galleristi Ari Hänninen valittiin tilaisuuteen puhumaan liikunnan ja taiteen välisestä yhteistyöstä. He kertoivat, millaisia toimenpiteitä he ovat konkreettisesti tehneet, jotta raja-aidat liikunnan ja taiteen väliltä kaatuisi. Puheenvuorossa Risto Dufva korosti, ettei

ole väliä mihin usko, minkälaista palloa kentällä lätkii tai millaisia värejä sutii taululle. Kyse on intohimosta ja palosta tekemistä kohtaan, joka tuottaa yleisölle elämyksiä. Dufvan puhe nosti ajatuksia siitä, kuinka jokaisella ihmisellä on identiteetin molemmilla puolilla tarinat ja todellisuus. Nämä asiat pitäisi saada kohtaamaan, jotta identiteetti olisi mahdollisimman aito. Jokainen huutaa omaa asiaansa ja tarvitsee ympärilleen oman laumansa, jossa voi olla oma itsensä ja toteuttaa omaa paloaan rohkeasti. Oman lauman kesken tulee vallita sataprosenttinen luottamus ja ymmärrys toista yksilöä kohtaan, jotta tämä toteutuu. Kun uskaltaa paljastaa itsensä, eli oman todellisuutensa, eikä kerro pelkkää tarinaa, niin avoimen vuorovaikutuksen kautta syntyy luottamus ja lauma, jossa yksilöt tukevat toisiaan. (Dufva & Hänninen 2016.) Tällaista ajattelua tarvitaan lisää kulttuurikentällä, jotta kaikki toimijat ymmärtävät toisiaan ja osaavat tukea toisiaan tilanteen niin vaatiessa.

Dufvan ja Hännisen puheenvuoro oli ensimmäinen askel kohti monimuotoisempaa kulttuurin tulevaisuutta Etelä-Savossa. Osallistajat innostuivat tviittaamaan sosiaalisessa mediassa pääosin päävalmentaja Dufvan sanomisiin, myös paikallinen sanomalehti Länsi-Savo teki hänen ja Hännisen puheenvuorosta jutun seuraavan päivän lehteen.

”Jokainen tarvitsee itselleen oman lauman, jossa voi olla oma itsensä ja huutaa kovaan ääneen olevansa elossa.” - Risto Dufva 2016

Kulttuuria kaikille - hankkeen projektikoordinaattori Mira Haataja esitteli omassa puheenvuorossaan Kaiku - kortti toimintamallin, joka takaa kulttuurista nauttimisen sellaisille ihmisille, joilla ei ole varaa maksaa kulttuuripalveluista, oman sosiaalisen aseman johdosta. (Haataja 2016.) Malli herätti paljon keskustelua ja tilaisuudessa erään eteläsavolaisen kunnan kunnanjohtaja päätti ottaa palvelun käyttöön myös omassa kunnassaan. Tästä voidaan päätellä, että alustus oli osuva ja tämän kaltaisille palveluille on tilausta Etelä-Savon kunnissa. Tilaisuutta suunniteltaessa halusimme valita alustukseksi sellaisia asiantuntijoita, joiden alustuksista olisi oikeasti hyötyä tilaisuuden kohde-ryhmälle. Puolueettomasti voidaan sanoa, että tässä onnistuttiin. Tämän väitteen vahvistaa tilaisuudesta saatu palaute sekä se, että tilaisuuden alustukset ovat johtaneet konkreettisiin toimiin.

Turun yliopiston Professori Maunu Häyrinen puhui uudentlaisesta maisemasuunnittelusta ”Cultural Planning - menetelmästä”, jossa uusia kaupunkialueita suunniteltaessa huomioidaan erityisesti alueen kulttuurinen merkitys ja maisemiin tuodaan arvokasta

sisältöä kulttuurista. Ei suunnitella pelkästään käteviä ratkaisuja, vaan nähdään asiat isommin ja mietitään, millaista kulttuurillista lisäarvoa uusi toteutus voisi alueelle tuoda. (Häyrinen 2016.)

Projektijohtaja Eeva Mäkisen puheenvuoro käsitteli kulttuurin hyvinvointivaikutuksia. Mäkinen toimii projektijohtajana Takuulla! ja Voimala - hankkeissa. Molempien hankkeiden ideana on tuoda kulttuurisesta ajattelusta uusia elementtejä työelämään ja etenkin sosiaali- ja terveystalvueluita tarvitseville ihmisille. Hyvinvointivoimala ei ole tapahtuma tai palveluita tarjoava kokonaisuus, vaan kestävä ja pysyvää kulttuurin avulla hyvinvointia lisäävä malli. Eli oiva esimerkki uudenlaisesta ajattelusta ja kulttuurin läpileikkaavuudesta. (Mäkinen, Eeva 2016.)

Kaikki alustukset edustavat kulttuurin monia kasvoja ja sitä, kuinka kulttuuria voidaan hyödyntää useilla eri osa-alueilla. Kulttuuri tekee hyvää ja siitä on moneksi, kunhan vain osaamme hyödyntää sitä oikein.

Kuntasektori elää todella kovaa muutokautta ja uudenlaisia visioita kaivataan kipeästi. Lisäksi kaivataan ihmisiä, jotka osaavat johtaa tätä suurta muutosta. Muutosjohtaminen lähtee muuttuvan tilanteen kokonaisuuden hahmottamisesta. Jotta muutosprosessi onnistuu, on tehtävä selväksi, kuinka kokonaisuus käytännössä etenee kohti parempaa tulevaisuutta. Ensimmäinen askel muutosprosessissa on kirkastaa koko organisaatiolle, mitkä asiat täytyy muuttaa ja kuinka laaja prosessi se tulee olemaan. Lyhyesti sanottuna muutosprosessin avainkysymykset ovat; Mikä muuttuu? Mikä ehkä muuttuu? Mikä säilyy ennallaan? Muutosprosessin yhteydessä on hyvä muistaa myös se, että kaikkea ei tarvitse muuttaa, yleensä muutoksista huolimatta vanhat toimivat asiat jäävät ennalleen. (Keinänen 2015, 103.)

Muutos on monesti tahdon asia ja organisaatioissa toiminta muuttuu, koska riittävän vaikutusvaltainen henkilö haluaa saada muutoksia aikaiseksi. Useasti alaiset tekevät, mitä esimies sanoo ja siitä syystä muutoksen tulisi lähteä esimiehen esimerkistä. Parhaimmillaan innostus tarttuu koko organisaatioon. Johtajan tuleekin ohjata omaa ajankäyttöään siten, että halu saada muutoksia tapahtuvaksi tulee muille organisaation jäsenille näkyväksi. (Laamanen & Räsänen & Juutilainen 2016, 193.)

Alustuspuheenvuorojen tarkoituksena oli kertoa jo tehdyistä monialaisista projekteista sekä muista hyvistä käytänteistä, joita voitaisiin kokeilla myös Etelä-Savossa. Avaus-

puheenvuorojen jälkeen vuorossa oli tulevaisuustyöskentelyt, jotka olivat itse suunnittelemani sekä toteuttamani. Vastasin työskentelyn ideoinnista, fasilitoinnista tilaisuudessa sekä tulosten analysoinnista. Apunani suunnittelussa ja toteutuksessa oli Mikkelin kaupungin kulttuuripalveluissa työharjoittelua suorittava Jyväskylän yliopiston kulttuuripolitiikan opiskelija Karoliina Saraste. Työskentelyt oli jaettu kahteen osioon: Think-Tank: Kuka vastaa kulttuurista? sekä Mitä minä teen seuraavaksi?: Kokeilulupaukset.

Think Tank -työskentelyssä työskenneltiin aluksi itsenäisesti pohtien, kenelle kuuluu vastuu kulttuurista Etelä-Savossa tällä hetkellä apukysymysten avulla. Kysymykset olivat:

1. Kuka vastaa kulttuurista tällä hetkellä?
2. Miksi kulttuuri ei kuulu minulle tai Miksi kulttuuri kuuluu minulle?
3. Kenen tulisi päättää kulttuurista tulevaisuudessa?

Itsenäisen pohdinnan jälkeen tapahtui ryhmäytyminen ja osallistujat alkoivat työskennellä yhdessä. Aluksi ryhmässä esiteltiin omat vastaukset ja sen jälkeen he alkoivat yhdessä pohtia vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Kuka vastaa kulttuurista tulevaisuudessa?
2. Miten tähän tavoitteeseen päästään?
3. Mitä pitää tapahtua ensimmäiseksi, jotta tahtotila toteutuu?

Ryhmäpohdiskelun jälkeen ryhmät kokosivat omat vastauksensa selkeään muotoon sekä esittelivät ne muille ryhmille.

Mitä minä teen seuraavaksi? - kokeilulupaukset -osiossa pyrittiin tekemään konkreettisia lupauksia, joita osallistujat voisivat toteuttaa tilaisuuden jälkeen. Tehtävän ohjeistus oli seuraava:

”Miettikää konkreettinen toimenpide, jota olette valmis kokeilemaan vuoden 2017 aikana? Toimenpiteen tulee olla kevyesti toteutettavissa. Kirjoittakaa paperiin kaupungin/kunnan nimi ja toimenpide, jonka aiotte tehdä.”

Tämän osion jälkeen jokainen lupauksen tehnyt kävi kirjoittamassa lupauksen yhteyteen, kuinka mahdollisena tekemänsä lupauksen näkee. Merkitsemisvaihtoehdot olivat: Mahdollinen, todennäköinen ja toivottava.

Tilaisuus osoittautui menestykseksi ja järjestäjät saivat kiitosta erityisesti valitsemistaan teemoista. Tilaisuuden julkisuuskyynnys ylittyi myös hyvin ja Etelä-Savon päämedia, Länsi-Savo uutisoi asiasta isosti. Tämän lisäksi päätoimittaja Ojutkangas kirjoitti kolumnin (Ojutkangas 2016.), joka käsitteli seminaaria sekä yllytti lukijoita keskusteluun. Kommenttien määrästä (27kpl) päätellen kulttuurista pitää keskustella edelleen.

4.6 ”Kuka vastaa kulttuurista” -seminaarin tulokset

Tilaisuudesta lähtiessäni itselleni jäi hyvä mieli, koska tilaisuus oli ajanut yhteen muutamia ihmisiä ja välittömät seuraukset olivat havaittavissa. Tilaisuudessa tapahtui paljon verkostoitumista, yhteystietojen vaihtamista, seuraavien tapaamisten sopimista ja kirsikkana kakun päälle erään kunnan kunnanjohtaja päätyi neuvottelemaan kaiku - kortti palvelun käyttöönottamisesta omassa kunnassaan. Tilaisuudessa saamani palaute oli myös positiivista ja valitut alustajat koettiin tilaisuuteen sopiviksi ja osallistujat olivat sitä mieltä, että alustusten kautta he saavat lisää ideoita toteuttaa omaa työtään entistäkin paremmin ja monialaisesti.

Ensimmäisen työskentelyn tarkoituksena oli selvittää kulttuurin nykytilanne Etelä-Savossa. Eli kuka vastaa kulttuurista tällä hetkellä. Tähän työskentelyyn sisältyi myös tulevaisuusorientoitunut osio, jossa osallistujia pyydettiin suuntaamaan ajatuksia maakuntauudistuksen jälkeiseen aikaan ja miettimään, kuka silloin vastaa kulttuurista ja mitä pitää tapahtua ensimmäiseksi, jotta tähän tulokseen päästään. Tämän osion vastaukset mukailivat hyvin paljon tilaisuuden avaajan maakuntajohtaja Mäkisen mietteitä.

Kysymykseen kuka vastaa kulttuurista tulevaisuudessa? Yksi mahdollinen vastaus on, että kaikki siitä vastaavat. Jotta näin tapahtuisi, että kulttuurin tulevaisuudesta vastaisi kaikki tai ainakin kaikki kulttuuriasioista kiinnostuneet toimijat, tulisi toimijoiden kommunikoida entistä enemmän keskenään sekä järjestäytyä tiiviimmäksi yhteisöksi. Tämän yhteisön ensimmäinen tehtävä on saada muut tahot ymmärtämään, että kulttuuri on hyvää elämää ja sen tuomia vaikutuksia pitää mitata muilla mittareilla kuin taloudellisilla tuloksilla.

Maakunnan roolin muuttuessa vuoden 2019 alusta alkaen onkin tärkeää, että ”sisällöstä” vastaavat kulttuurialan ammattilaiset ovat järjestäytyneet riittävän rohkeasti ja monialaisesti. Tavoitteena on laajentaa kulttuurin levittäytymistä sellaisille sektoreille, minne se ei ole perinteisesti kuulunut.

Tässä tilaisuudessa oli paljon koolla nimenomaan kulttuurisektorilta, vaikka toivoimme mukaan enemmän myös muilta sektoreilta. Tilaisuudessa järjestäjien puolesta painotimme, että nämä hyvät keskustelut ja tulevaisuuden visiot olisi jokaisen syytä viedä omassa organisaatiossaan myös niille muille sektoreille. Tahdoimme sitouttaa heitä tekemään oman osansa uudenlaisen ja rajoja rikkovan kulttuurin leviämässä. Tulevaisuustyöskentelyn peruseriaate on monialaisuus, joka myös tätä työtä tehdessä on ollut tavoitteena ja se on toteutunut osittain. Monialaisuus on tuttu sana varsinkin tutkimus-, kehittämis-, ja innovaatiopuolella. Mielestäni monialaisuuden merkitystä ei ole vielä täysin ymmärretty, eikä sitä osata vielä täysin hyödyntää. Monialaisuudesta on kuitenkin näkyvissä heikkoja signaaleja ja tämän opinnäytetyön toimenpiteenä järjestetyn seminaarin osallistujina oli jo pieni osuus monialaista porukkaa. Valtaosa oli tosin kulttuurialan ihmisiä.

Toisen työskentelyn tarkoituksena oli saada osallistujat miettimään, kuinka he voisivat omista lähtökohdistaan lähteä tekemään muutoksia ja uudenlaisia kokeiluja omassa toimintaympäristössään. Työskentelyn osallistujien tuli miettiä sellainen kokeilu, jonka he pystyvät toteuttamaan omassa kunnassa tai toimintaympäristössään. Tilaisuudessa syntyi muun muassa seuraavanlaisia lupauksia:

- Maakuntastrategia ja maakuntaohjelma, kulttuuri ja hyvinvointi teemoina – pidetään mielessä.
- Oman kunnan jäähallin seinälle ilmoitustaululle infoa kulttuuritapahtumista.
- Järjestän lastenkulttuurin kentällä Mikkelissä toimivien tahojen ”aamukahvit”.
- Vien vähintään yhden tuttuni kulttuurielämyksen pariin.
- Teen valtuustoaloitteen kulttuurisuunnittelun käyttöönotosta Pieksämäellä.
- Osallistavaa ja kuuntelevaa kokemuksellista ”tiedon” keruuta.
- Yhteistyön vakiinnuttaminen soten/vanhustenhuollon kanssa.
- Kulttuuri/kaavoitus lupaa yhdessä viedä poikkihallinnollisen työryhmän perustamista eteenpäin.
- Rohkaista nuoria kulttuuritoiminnan pariin sekä tekijöiksi että kokijoina.
- Opettelen puhumaan kulttuurista eri tavalla ”ei-kulttuuriorientoituneelle”.
- Lupaan puhdistaa kulttuurin käsitettä
- Hypätä enemmän epämukavuusalueelle.
- Käyn eri alan tapahtumissa ja laajennan kulttuurikäsitettä.

Lupaukset osoittavat, että yhdeksi tavoitteeksi valittu kulttuurin käsittäminen rajoja rikkovana elementtinä on ymmärretty hyvin. Lupauksissa on paljon uudenlaisia tapoja tehdä yhteistyötä sekä laajentaa ymmärrystä kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Ensimmäisenä askeleena kohti uudenlaista toimintatapaa on opetella puhumaan kulttuurista ”Ei kulttuuriorientoituneesti”. Tämä on juuri sitä, mitä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmassa jäi huomaamatta. Kulttuuri on käsitteenä ihmisiä jakava ja monet ymmärtävät kulttuurin eri tavalla, joka on ihan ymmärrettävää, koska kulttuuria ei voi määritellä. Kulttuuri on seuraus ihmisten tekemistä asioista, joka osaltaan määrittelee millaisia olemme ja millaisena näymme. Kulttuuri on hyvin kokemusperäinen asia, joka on leimautunut korkeakulttuurimuotojen alle liiallisesti. Tämä leima taas on minimoinut kulttuurin arvostusta kokonaisvaltaisessa roolissa. On ajateltu, että kulttuuri ei kuulu minulle, koska se on vain parempien ihmisten tai muiden korkeakulttuurisektorista kiinnostuneiden juttu. Kulttuuri on jakanut ihmisiä yhdistämisen sijaan. Yhtenä syynä tähän voi olla se, että kulttuuri herättää voimakkaampia tunteita toisissa ihmisissä kuin toisissa ja jos tunne puolella ei olla samalla aaltopituudella, niin ehkä toinen yksilö voi kummeksua toisen kokemia tunteita ja näin alkaa väheksyä hänen tunteiden tuottajaa. Samanlaista vastakkain asettelua on havaittavissa myös urheilun sisällä. Olen hyvin monesti törmännyt siihen, kun aikuiset ihmiset väittelevät, kumpi on kuningaslaji, jääkiekko vai jalkapallo? Miksi molemmat eivät voi olla? Ehkä monialainen ajattelumalli ja monialaiset toimintamallit ovat ratkaisu tähänkin ongelmaan?

Kulttuuri on oopperaa, mutta se on myös muuta ja jotta se ymmärretään, on siitä kommunikoitava oikein ja hyödynnettävä avointa vuorovaikutusta. Miksi kulttuuri ymmärretään väärin? Vai ymmärretäänkö se ylipäätään väärin? Näistä asioista on keskusteltava enemmän ja ”Kuka vastaa kulttuurista” - tilaisuuden jälkeen useampi eteläsavolainen lupasikin ryhtyä kommunikoimaan kulttuurista uudella tavalla. (”ei kulttuuriorientoituneesti”). Tämän kommunikoinnin on alettava kuuntelemisesta ja ymmärtämisestä. Ei pidä enää asetella itselleen määräyksiä siitä, mitä on, vaan on oleellisempaa lähteä tavoittelemaan yhteistä päämäärää, eli se intohimon lähde sitten mikä tahansa.

5 Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0.

Aiemmin toteutettu Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma on joukko väittämiä ja toivottavan tulevaisuuskuvan hahmottuma. Tässä opinnäytetyössä nämä väittämät on

viety askeleen pidemmällä ja luotu Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0. Nimi 2.0. tarkoittaa sitä, että tulevaisuusohjelma on muuttunut päivitetyn tulevaisuudeksi, jota ilmentää neljä eri skenaarioita, jotka on luotu perehtymällä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman aineistoon, haastattelemalla sekä toteuttamalla tulevaisuustyöpajoja. Etelä-Savon kulttuurin skenaariot auttavat hahmottamaan, miten tulevaisuudessa voi kulttuuriasioille käydä.

Hartaina toiveina on Etelä-Savossa ollut jo tulevaisuusohjelmajärjestelmän ajoilta, että uudenlaisia kokeiluja tapahtuisi. Seuraavana askeleena onkin, jotta jokaisen tulisi ymmärtää, että muutos on tällä hetkellä käsillä ja nyt on oikea aika lähteä itse kokeilemaan ja ruokkimaan uudenlaisten yhteistyömuotojen rakentamista.

Murrosvaiheissa yleensä avautuu muutoksen ikkuna, joka mahdollistaa suurten uudistusten tapahtumisen helpommin, kuin ilman murrosvaihetta. Lopputulos on kiinni ihmisistä, millaisen muutoksen ihmiset haluavat tehdä. Muutos on mahdollisuus uuteen, mutta se on myös mahdollisuus, että mitään ei oikeasti tapahdu, jos muutoksen mahdollisuutta ei haluta hyödyntää. (Ekqvist 2016.)

Etelä-Savossa tulisi keskittyä näyttöihin, jotta kehitystyö olisi mahdollisimman toiminnallista. Näytöt tapahtuvat kentällä ja avoimuudella päästään hyvin vauhtiin. Näyttöjä voi alkaa tekemään kokeiluja. Liian monesti keskitytään pilotoimaan, eikä kokeilemaan. Pilotoinnin lähtöajatuksena on luoda valmis malli, joka jää käytäntöön. Kokeilemisessä annetaan toteutukselle mahdollisuus ja annetaan myös itselle mahdollisuus epäonnistua. Kokeilusta syntyy jotain, jos syntyy. (Ekqvist 2016.)

Etelä-Savossa on mahdollistettu Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman ansiosta uudenlaista avoimuuden kulttuuria. Sitä tulee jokaisen kuitenkin pitää yllä, jotta asioita tapahtuu ja hyvä vire pysyy yllä jatkossakin. Tulevaisuutta suunniteltaessa on oltava sopivasti hullu ja ajateltava uusia mahdollisuuksia. Tulevaisuuden tavoitteita tavoitellessa ei saisi liikaa kiinnittää huomioita uhkakuviin, vaan nimenomaan mahdollisuuksiin. Pelolle ja kauhuskenaarioille ei saisi antaa yhtään tilaa, koska, jos näin tekee, jää monesti paikoilleen. Jos tavoitteitaan tavoitellessa epäonnistuu, niin sitten epäonnistuu. (Hukkanen 2016.)

”Huomio ongelmiin kasvattaa ongelmien toteutumisen todennäköisyyttä.” - Maija-Riitta Ollila

Uhkakuvien dystopisen tulevaisuuden selvittäminen on kuitenkin suositeltavaa, koska monesti dystopinen tulevaisuuskuva herättelee ja ajaa ihmiset toimimaan paremmin sekä tavoittelemaan valoisampia tulevaisuuskuvia. (Rubin 2015.)

5.1 Tulevaisuuden skenaariot

Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot on rakennettu tulevaisuusohjelma -hankkeen, ”Kuka vastaa kulttuurista” -seminaarin sekä tekemieni haastatteluiden ja havaintojen pohjalta. Skenaarioiden rakentaminen on tapahtunut yhdistämällä ja arvioimalla tämän työn yhteydessä esiinnoussutta aineistoa. Skenaarioiden ison kuvan ja aihiot esittelin eteläsavolaisille kulttuurialan ammattilaisille maaliskuussa 2017. Tässä tilaisuudessa oli läsnä kaksikymmentä kulttuurialan ammattilaista ympäri Etelä-Savoa ja heidän tehtävänä oli kirjoittaa tulevaisuustarinat, joilla havainnollistetaan tekemieni aihoiden pohjalta tulevaisuuden mahdolliset tapahtumakulut.

Tässä luvussa myöhemmin esittelemäni skenaariot on liitetty osaksi Etelä-Savon maakuntaliiton aiemmin toteuttaman Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot 2030 (Kivinen & Lehtinen 2015.) yhteyteen. Työn tilaajan toivomuksesta lisäksi tässä opinnäytetyössä laaditut kulttuurialan skenaariot osaksi Kivisen ja Lehtisen tekemiin ”isoihin tulevaisuuskuviin”. Tämä Kivisen ja Lehtisen tekemä selvitys koskettaa koko Etelä-Savoa, eikä siinä ole yksilöity tiettyjä kohdealoja, kuten esimerkiksi juuri kulttuuria. Näimme tilaajan kanssa oleelliseksi pitää nämä kaksi tutkimusta yhdessä ja, että tämän opinnäytetyön tutkimus ja skenaariot täydentävät tuota laajamittaista ja kokonaisvaltaista selvitystä kulttuurin osalta.

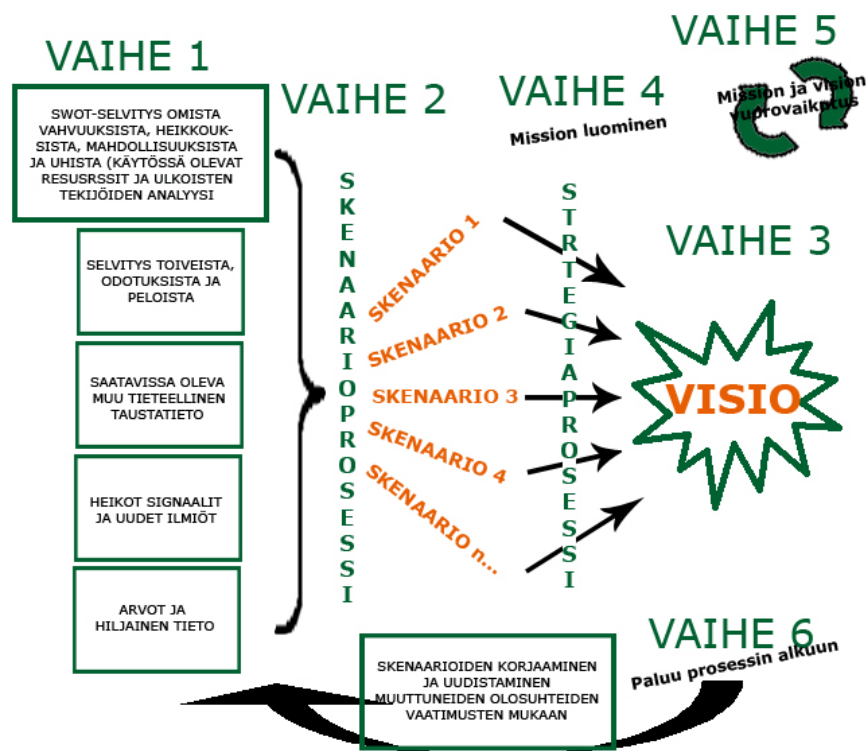
Skenaariot ovat vaihtoehtoisia tulevaisuuden kuvia, ne eivät ole ennusteita tai visioita tulevaisuudesta, vaan esimerkkejä, mitä eri tapahtumaketjut voivat tuoda mukanaan. Skenaario eroaa visiosta siten, että skenaario pohjautuu todellisuuden havainnointiin ja skenaariot esittävät vaihtoehtoisia tulevaisuuksia. Visio puolestaan on ihmisten suunnittelema toivottu tulevaisuus. (Hiltunen 2012, 181.)

Tässä skenaariotyöskentelyssä on jaoteltu vaihtoehdot neljään kategoriaan, dystopinen, mahdollinen, todennäköinen ja toivottava. Kaikki voimat kannattaa keskittää oman vision toteutumiseen ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseen rohkeasti ja yhdessä muiden kanssa, ilman pelkoa tulevaisuudesta. Dystopinen tulevaisuus on uhkakuva, joka

tapahtuu pahimmassa tulevaisuudessa. Dystopisen tulevaisuuden tarkoituksena on herätellä ja saada kulttuurin tulevaisuuden tekijät keskittämään voimansa rakentamaan toivottavaa tulevaisuutta.

Skenaarioiden tarkoituksena on koota yhteen opinnäytetyöni tutkimuksen yhteydessä tekemäni havainnot ja luoda eväitä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman toiminnan entistäkin parempaan juurtumiseen Etelä-Savossa. Skenaarioiden tarkoituksena on sanoa ääneen riittävän selkeästi asiantuntijoiden ja muiden sidosryhmien näkemykset tulevaisuudesta. Skenaarioiden tarkoituksena on myös avata koko prossista havaitut asiat konkreettiseen muotoon. Skenaariomenetelmänä on ollut osallistavat tulevaisuustyöpajamenetelmät. Skenaarioiden tekeminen on tärkeää, koska maakuntauudistuksen jälkeisestä ajasta kukaan ei vielä tiedä, mitä silloin tapahtuu ja miten kulttuurin asema muuttuu Etelä-Savossa vai muuttuuko se ollenkaan?

Skenaarioiden aiheet on kerätty työpajatilaisuuksissa ja seminaareissa, mutta varsinaisen kirjoitustyön tein itse.

Kuvio 3. Skenaariotyöskentely (Tulevaisuuden tutkimuskeskus)

Tulevaisuudenkuvien luominen helpottaa tulevaisuuteen varautumista sekä ne vaikuttavat päätöksiin ja valintoihin. Monesti valinnat tapahtuvat tietoisesti, mutta niitä tapahtuu myös tiedostamatta. Tulevaisuudenkuvien positiivisilla ja negatiivisilla sisällöillä on merkitystä niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla motivoivana ja aktivoivana tekijänä. Tulevaisuuden skenaariot vievät toimintaa joka tapauksessa eteenpäin. Esimerkiksi dystopinen tulevaisuus avaa silmiä, siitä, millainen tulevaisuus pahimmassa tapauksessa ja pelottavimmillaan voi olla. Toisaalta toivottava tulevaisuus puolestaan osoittaa, millainen on se unelmien tulevaisuus, jota kohden jokaisen yksilön tulisi tavoitella. (Tulevaisuuden tutkimuskeskus.)

Skenaariotyöskentely etenee teknisesti siten, että työskentelyn aloittaessa selvitetään nykytilanne. Nykytilanteen selvittämällä tarkoitetaan sitä, että listataan kyseessä olevan tahon vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi hyödyntämällä SWOT -analyysiä. Alkutilanteen selvittämiseen on myös syytä liittää analyysiä nykytilan taloudellisia, poliittisia, sosiaalisia, teknologisia tai muita oleellisia osatekijöitä. Tässä työssä alkukartoitus on tehty jo tulevaisuusohjelman yhteydessä. Alkukartoituksen jälkeen arvioidaan muut kehityskulkuun vaikuttavat ulkoiset tekijät, selvitetään arvot, toiveet, pelot ja tavoitteet. Tärkeää on myös havainnoida heikkoja signaaleja ja muuta hiljaista tietoa. (Rubin 2015.)

Hyvän skenaarion tunnusmerkkejä on se, että skenaario on selkeästi ja johdonmukaisesti etenevä ymmärrettävä kokonaisuus. Skenaariosta tulisi käydä selväksi, millaisia mahdollisia seuraamuksia erilaisilla päätöksillä ja valinnoilla on tapahtumien kehitykselle. Skenaario näyttää, kuinka tehdyt valinnat johtavat tiettyyn päätepisteeseen. Skenaario antaa skenaarion keskiössä olevalle taholle uusia näkökulmia ja vaihtoehtoja toiminnan suunnitteluun. Skenaariot elävät ajassa ja niiden päivittäminen on tarpeellista, mikäli ympäristö tai viitekehys oleellisesti muuttuu. (Rubin 2015.)

Skenaariot on laadittu poimimalla ensin aiheaihiot tämän työn tutkittavasta aineistosta. Näiden aihoiden pohjalta laadin eri teemojen alle tulevaisuuden skenaariot, joita työstiin pienryhmissä Etelä-Savon maakuntaliitossa maaliskuussa 2017. Tahdoin saada skenaariot niin konkreettiseen muotoon kuin mahdollista ja päädyn tekemään skenaarioiden yhteyteen esimerkkitarinoita, jotka kuvaavat, miten eri asiat ja päätökset voivat näyttäytyä tulevaisuudessa tavallisten eteläsavolaisten ihmisten parissa. Tarinoiden kirjoittamiseen osallistui eteläsavolaiset kulttuuriammatillaiset. tarinat sijoittuvat maaliskuuhun 2020 ja tarinoiden keskiössä on nelikymppinen pariskunta Matti ja Maija, jolla

on kaksitoistavuotias poika, nimeltään Mikko. He asuvat kaupungissa Etelä-Savossa ja Matti käy töissä tekniikanalan yrityksessä. Maija puolestaan on töissä Keskussairaalassa. Molemmilla on korkeakoulututkinnot ja he käyvät mielellään tapahtumissa. Matti tykkää käydä jääkiekkopeleissä ja Maija enemmän konserteissa ja teatterissa. Mattia teatteri ei ole hirveämmin kiinnostanut, koska hänen mielestään se on pitkäveteistä. Matin vanhemmat ovat hieman yli seitsemänkymmentävuotiaita ja he asuvat maaseudulla Etelä-Savossa. He ovat innokkaita kulttuurin harrastajia ja heillä on myös aikaa ja rahaa harrastaa. Tarinaan tuli sijoittaa myös kolmekymmentävuotias sinkkunainen kulttuurituottaja Pirkko, jolla on oma kulttuuritapahtumia tuottava yritys.

Tarinoiden tarkoituksena on auttaa hahmottamaan konkreettisesti millaisia erilaiset tulevaisuudet voivat Etelä-Savossa olla ja miten mahdolliset muutokset näkyvät tavallisten ihmisten arjessa.

Etelä-Savon maakuntaliitossa järjestetyssä skenaarioiden esittelytilaisuudessa näitä tulevaisuustarinoita kirjoitettiin siten, että osallistujat jakautuivat neljään pienryhmään. Näiden tarinoiden kirjoittamiseen osallistuneet henkilöt esittelään liitteessä numero viisi (Liite 5.) Ensimmäisen ryhmän jäsenet valitsivat hahmoksi Matin ja Maijan. Toisen ryhmän osallistujat puolestaan valitsivat Matin ja Maijan pojan Mikon. Kolmas ryhmä valitsi hahmoksi Matin vanhemmat, eli maaseudulla asuvat isovanhemmat. Neljännestä ryhmän hahmona oli kulttuurituottaja Pirkko.

Tilaisuudessa sai huomata, että ryhmät muodostuivat siten, että jokainen valitsi itselleen sellaisen ryhmän, johon kokivat luontaisesti kuuluvan. Nuoret kulttuurituottaja naiset valitsivat itselleen Pirkon, vanhemmat kulttuurialan ammattilaiset samaistuivat isovanhempiin ja niin edelleen. Työskentely eteni siten, että jokainen ryhmä kirjoitti neljään eri skenaarioon (dystopinen, mahdollinen, todennäköinen ja toivottava) valitseman hahmon tulevaisuuskuvan antamani aihoiden pohjalta. Tuotoksena ryhmätyöskentelystä syntyi jokaisen hahmon kohdalla muutaman lauseen tarina tulevaisuudesta, valitun tulevaisuuskuvan alla. Tämä tarinoiden kirjoittaminen eteni erittäin hyvässä hengessä ja osallistujat kehuivat tehtävänannon mielenkiintoisuutta sekä ajankohtaisuutta.

Anita Rubin toteaa tekstissään Skenaariotyöskentely tulevaisuuksien tutkimuksessa (Rubin 2015.), että aidonmukainen tulevaisuudenskenaario voi olla vapaamuotoinen ja jopa näkemyksellinen. mutta sen on myös pohjauduttava tiukasti nykyhetkellä saatavil-

la olevaan tietoon. Hyvä skenaario voi olla kertomus jostain mahdollisesta tulevaisuudesta. Tässä työssä laadittujen skenaarioiden tukena ovat olleet Etelä-Savon maakuntaliittoa koskevat faktat ja tilastot.

5.2 Skenaario 1, Dystopisen tulevaisuuden aihiot

Dystopia on tulevaisuuden epätoivottava tulevaisuuskuva. Dystopia -skenaarioita pohdittaessa luodaan sellainen kuva tulevaisuudesta, jossa asiat ovat huonommin kuin nykyhetkessä. Dystopiaan ajaa joukko toimenpiteitä ja päätöksiä, joita nykytilanteessa voidaan jo havaita. Dystopialla ilmaistaan kritiikkiä olemassa olevia tai suunnitteilla olevia muutoksia ja asioita kohtaan. Dystopian ensisijainen tehtävä on ajaa tulevaisuutta kohti toivottavaa tulevaisuutta herättelemällä tulevaisuuden tekijöitä ajattelemaan, miten käy, jos valitsemme dystopian (Tulevaisuuden tutkimuskeskus.)

Tällä hetkellä uusi maakuntaudistus aiheuttaa laajaa keskustelua koko valtakunnan osalta ja erityisesti sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen. Tällä hetkellä on vielä auki, millaisia palveluita Mikkelin keskussairaalassa tarjotaan tulevaisuudessa. Sosiaali- ja terveysministeriön asettamat selvitysmiehet ovat esittäneen kirurgian keskittämistä kahteentoista laajan päivystyksen sairaalaan. Etelä-Savon osalta tämä tarkoittaa, että kaikkia toimenpiteitä ei pystytä tekemään Mikkelissä. Tästä johtuen potilaita on kuskattava muihin maakuntiin ja lyhimmillään matka-aika on 120 minuutta lähimpään laajan päivystyksen sairaalaan. Sosiaali- ja terveystaloudet ovat ihmisen perusoikeus ja niiden vaikea saatavuus ei varmasti houkuttele lisää asukkaita Etelä-Savoon. Monet Etelä-Savon maakunnan asukkaat tulevat myös pohtimaan, onko Etelä-Savossa enää turvallista asua, jos lähin laajan päivystyksen sairaala on 120 minuutin päässä.

Näiden asioiden vaikutuksesta Etelä-Savo alkaa unohtua ihmisten mielestä, koska muut maakunnat houkuttelevat enemmän. Suuren poismuuton myötä maakunnan vaikutusvalta vähenee, esimerkiksi siten, että Kaakkois-Suomen vaalipiiristä ei enää kovin helposti saada eteläsavolaisia kansanedustajia läpi. Tämä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa kukaan ei ole enää puolustamassa Etelä-Savoa eduskunnassa.

Toinen tulevaisuuden uhkakuva on maakuntaudistuksen tuoma sekasorto kulttuurisektorille. Kulttuuriasiat kuuluvat osittain molemmille, sekä kunnan että maakunnan tehtäviin. Kunnan tehtävänä on tarjota palveluita sekä sivistää ja maakunnan tehtävänä

on maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistäminen. Kuinka nämä kaksi asiaa saadaan sovittelua yhteen ja kumpi vetää isompaa vastuuta asioissa?

Maakuntauudistuksen myötä kunnilta poistuu sosiaali- ja terveysasioista vastaaminen. Uudistuksen myötä kulttuurin painoarvo voi kasvaa ja kulttuuri voi olla vahvemmin esillä myös poliittisessa päätöksenteossa. Uhkakuvana on kuitenkin, että maakuntauudistus ajaa myös kulttuuriasioita ristiriitaisiin tilanteisiin. Kunnilla on vähemmän päätettäviä asioita ja se voi tarkoittaa sitä, että asiat kärjistyvät sivistyspalveluiden sisällä siihen, että pitää tehdä ”joko tai” -päätöksiä. Tämä tarkoittaa sitä, että päätöksenteossa asetetaan asioita vastakkain, esimerkiksi kulttuuri ja urheilu erkaantuvat toisistaan vieläkin enemmän siten, että toinen saa enemmän huomiota ja toinen jää puolestaan vähemmälle huomiolle. Uhkana on myös, että uusi kunta ei näe järkevänä säilyttää kaikkia kulttuurin peruspalveluita nykyisellä tasolla. (Uotila 2017.)

5.3 Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen tarina)

Ensimmäinen päivä maaliskuuta 2020 on Etelä-Savossa sekasorron ja epätietoisuuden värittämä. Mikkelin ja Savonlinnan keskussairaalat ovat joutuneet irtisanomaan useita satoja työntekijöitään uuden SOTE -järjestelyn takia. Tästä syystä Etelä-Savon syntyvyys on laskenut ennätys alhaalle ja myös muutto muihin maakuntiin on lisääntynyt. Etelä-Savon vähäiset sosiaali- ja terveyspalvelut ovat ruuhkautuneet ja perusterveydenhoidosta on tullut lähes mahdotonta. Tilalle on tullut muutamia yksityisiä terveydenhuoltoalan yrityksiä, joiden hintatasoon vain varakkaimmilla on varaa. Etelä-Savon asukkaat ovat jakautuneet voimakkaammin kahtia, pienituloisiin ja varakkaisiin. Kulttuurin osalta kävijämäärät ovat vähentyneet kaikissa taidelaitoksissa. Kahtiajakautuminen näkyy myös esimerkiksi teatteriesityksissä, pienituloisilla ei ole mahdollisuutta käydä, eikä varakkaitakaan enää ole niin paljon. Kirjastot ovat joutuneet lopettamaan sivukirjastonsa ja keskittämään toimintansa vain isoimpien kaupunkien keskustoihin.

Etelä-Savon maakunta ei enää houkuttele uusia asukkaita ja myös huonontuneet terveydenhuolto ja kulttuuripalvelut ovat saaneet kesäasukasmäärät vähenemään. Tämän johdosta myös lukuisat Etelä-Savon kesätapahtumat ovat joutuneet supistamaan tarjontaansa ja suunnittelevat tapahtumien siirtämistä isompiin maakuntiin tai lopettamista.

Etelä-Savon jääkiekkoseurat ovat ahdingossa alhaisten yleisömäärien takia, Jurassic Rock on harkitsemassa muuttoa Jyväskylään, mutta Savonlinnan oopperajuhlat järjestetään edelleen suuren valtioavustuksen turvin. Mikkelin kaupunki on päättänyt lakkauttaa voimakkaiden keskusteluiden jälkeen Mikkelin kaupunginorkesterin. Lakkautuspäätös on herättänyt keskustelua puolesta ja vastaan. Kulttuurialalla ihmiset ovat jakautuneet entistä enemmän ”puolesta ja vastaan” -asenteilla. Lehtien keskustelupalstoilla ihmetellään, miksi kunta laittaa vähiä rahojaan kulttuuriin eikä vanhusten huoltoon. Sama keskustelu on siirtynyt myös valtuustosalien sisälle. Toisaalta lehtien keskustelupalstoilla myös toivotaan kunnilta panostamista ja investointeja kulttuuripalveluihin, jotta perustaso säilyisi ja kulttuuriala pystyisi uudistumaan koventuvassa kilpailussa. Kulttuuri on jäänyt paikoilleen, koska siihen ei ole investoitu. Kulttuuri-instituutiot ovat alkaneet rapistumaan sekä fyysisesti että henkisesti.

Esimerkkitarina:

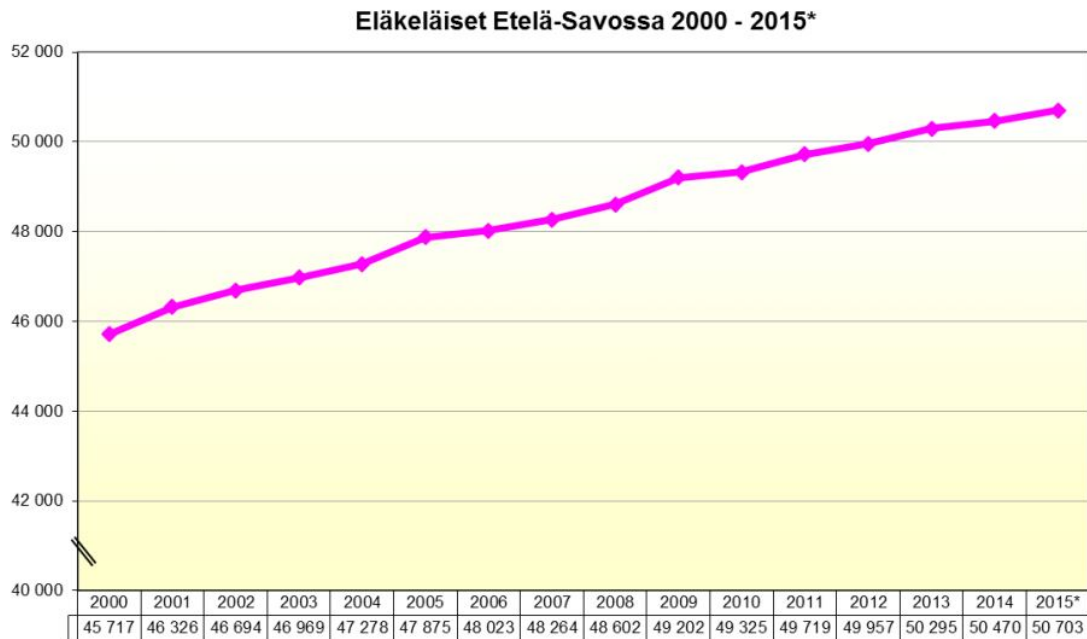
Matin työpaikka on aloittanut YT-neuvottelut ja Matti on vaarassa menettää työpaikkansa. Maija on menettänyt työpaikkansa keskussairaalaista hieman aiemmin, koska sairaalan toiminnot leikattiin minimiin. Hän saa parhaillaan irtisanomisajanpalkkaa. Heidän lapsensa on joutunut lopettamaan jääkiekkoharrastuksen kalliiden maksujen takia. Poika haluaisi aloittaa kitaransoitin, mutta kaupungin leikattua roimasti kulttuurista se ei ole enää mahdollista, koska ainut kitarakurssi on jo täynnä, eikä heillä ole yksityiseen varaa. Harrastusten puutteen myötä lapsen paino on alkanut nousta ja hänellä on ollut normaalia enemmän sairauspoissaoloja koulusta. Matti ja Maija ovat alkaneet miettiä muuttoa Helsinkiin, koska tulevaisuus Mikkelissä näyttää todella huonolta, eikä vapaa-ajallakaan ole enää tekemistä, niin kuin ennen. Maaseudulla asuvat isovanhemmat ovat pahoittaneet mielensä, koska kulttuuripalvelut ovat vähentyneet merkittävästi, ainut side kulttuuriin tulee television kautta. Pirkolla ei ole riittänyt työkeikkaa ja hän onkin harkinnut alan vaihtoa, koska hän alkaa olla kyllästynyt paikalleen jämähtäneeseen tilanteeseen, eikä tulevaisuuden näkymät lupaa hyvää. Pirkko miettii koulutautumista Sote-alalle ja muuttoa naapurimaakunnan kaupunkiin.

5.4 Skenaario 2, Mahdollisen tulevaisuuden aihiot

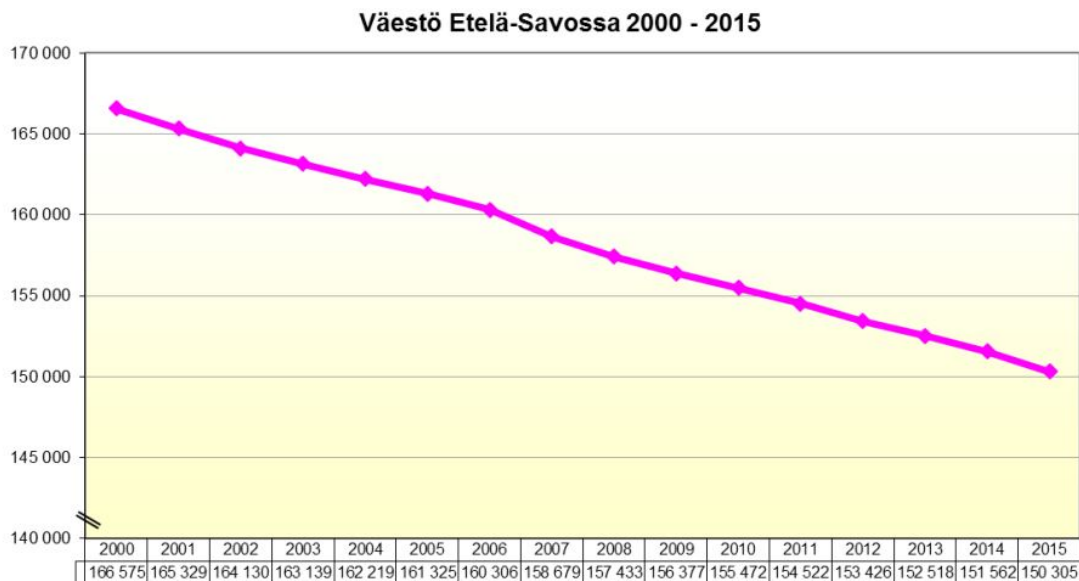
Mahdollista tulevaisuutta ympäröi kaikki se, mikä voidaan kuvitella olevaksi. Kaikkea ei tietysti voi tietää ja uusia asioita voi tulla ilmi. Mahdollinen skenaario on luonteeltaan uskalias ja sitä ennakoivana lähteenä voi myös olla nykyhetkessä epätodellisilta tuntuvat asiat (Tulevaisuuden tutkimuskeskus)

Etelä-Savon mahdollinen tulevaisuus toteutuu siten, että kulttuuri on alkanut ylittämään rajoja, koska kulttuurista on opeteltu kommunikoimaan uudella tavalla. Kulttuuri-ammattilaisten parista lähtenyt uudenlainen kommunikointitapa ja toimintamalli ovat levinneet myös muille aloille. Kulttuuri on käsitteenä monialaistunut ja saanut myös muutkin kuin korkeakulttuurin ystävät kiinnostumaan kulttuurin läpileikkaavuudesta. Kulttuurin kehittäminen on pikku hiljaa hivuttautunut myös ”ei kulttuuri-orientoituneiden” tahojen tavoitteisiin. Tätä on edesauttanut asioiden esillä oleminen ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten tutkimustulosten leviämisestä yleisempään tietoisuuteen.

Etelä-Savon asukkaat ikääntyvät kovaa vauhtia ja oheisista taulukoista on nähtävissä eläkeläisten määrän kasvu Etelä-Savossa. Eläkeläisten määrä kasvaa, vaikka kokonaisväkiluku vähenee.

Kuvio 4. Etelä-Savon eläkeläiset 2000-2015. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2017.)

Kuvio 5. Etelä-Savon väestö 2000-2015. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2017.)

Eläkeläisten määrä on kasvanut viidentoistavuoden aikana noin viidellä tuhannella asukkaalla, kun taas kokonaisasukasmäärä on laskenut noin viidellätoista tuhannella ihmisellä.

Etelä-Savon väestörakenne jatkaa tulevaisuudessa ennusteiden mukaista tasaista kulkuaan sekä väestö ikääntyy pikkuhiljaa. Väestön ikääntyminen ei kuitenkaan ole ongelma, koska kulttuurin hyvinvointivaikutukset näkyvät myös vanhemman väestön aktiivisuudessa ja yhteisöllisyydessä. Maakuntaudistuksen jälkeen järjestettävät kuntavaalit (2021) ovat kulttuurin kannalta merkittävät. Tässä vaiheessa sosiaali- ja terveyspalvelut eivät ole enää kuntien vastuulla ja painopisto on siirtynyt muun muassa sivistys- ja kulttuuritoimen suuntaan. Vaikuttamisen mahdollisuudet kunnallispolitiikassa ovat nyt siellä.

Jotta uudenlainen kulttuuri saadaan synnytettyä Etelä-Savoon, on päättäjillä oltava murrosvaiheessa riittävästi rohkeutta ja halua tehdä asioita oikein. Uuden suunnittelussa on myös hyvä muistaa, että kaikkea ei välttämättä tarvitse muuttaa, vaan osa asioista voi olla jo nyt hyvin. Oleellista onkin kuunnella käyttäjiä tarpeeksi, jotta ajantasainen tieto muutostarpeista saadaan riittävän kattavasti muutoksen tekijöiden tietoisuuteen.

5.5 Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen tarina)

Maaliskuun alku vuonna 2020 Etelä-Savossa antaa vahvoja merkkejä uudenlaisen aikakauden alkamisesta. Kulttuuri ja urheilu ovat löytäneet toisensa yhä useammin ja monet kulttuurialantoimijat ja urheilutoimijat järjestävät yhteistyössä tapahtumia sekä kommunikoivat enemmän keskenään. Urheilu- ja kulttuuritoimijat ovat innostuneet uudesta yhteistyöstä ja haluavat itse kehittää maakunnan vetovoimaa yhdessä ja avoimesti.

Maakuntaudistuksen myötä kunnissa on tapahtunut pieniä muutoksia ja kulttuuriala on alkanut levittäytymään myös muille sektoreille. Muualta maailmasta nähdyt monialaiset työskentelymallit sekä hankemaailmassa tehdyt monialaiset kokeilut ovat rohkaisseet kuntien työntekijöitä tekemään entistä enemmän poikkihallinnollista yhteistyötä. Byrokratia ei ole vielä poistunut ja sen myötä työskentely on hyvin samanlaista kuin nykyäänkin, tosin merkkejä paremmasta on olemassa, koska ihmiset itse ovat alkaneet tehdä asioita uudella tavalla.

Työllisyystilanne on parantunut viimeisen kolmen vuoden aikana ja Etelä-Savoonkin on investoitu useamman yrityksen toimesta. Lisääntyneen työllisyyden myötä ihmiset haluavat entistä enemmän käyttää vapaa-aikaansa hyvinvoinnin edistämiseen. Hyvinvoinnin edistämällä tarkoitetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia, johon kuuluu monipuolinen kattaus terveystalvueluita, liikuntapalveluita ja muita kulttuuripalveluita sekä luonnon läheisyyttä.

Esimerkkitarina:

Maijan on innostunut hoitajan ammatistaan uudestaan, koska hän on päässyt vaikuttamaan oman osastonsa remontointisuunnitteluun muiden henkilökunnan ja asiakkaiden kanssa. Hän kokee oman työnsä ja tietotaitonsa merkittäväksi ja hän pitää siitä, että pääsee vaikuttamaan myös muihin asioihin kuin pelkästään omaan hoitotyöhön. Matin yritykseen on investoitu ja se näkyy myös Matin palkassa. Matti osti pojalleen kausikortin jääkiekkopeleihin ja he käyvät yhdessä peleissä. Maija ja hänen työkaverinsa käyvät säännöllisesti teatterissa ja kaupunginorkesterin konserteissa, koska hänen työnantajansa on päättänyt tukea henkilöstön harrastamista. Matin ja Maijan poika Mikko innostui kitaransoitosta tosissaan, koska heidän luokan musiikkituntinsa kävi vetämässä paikallinen ”rokkitähti”. Toisaalta Mikkoa kiinnostaa myös jääkiekko. Heidän liikunnanopettajanaan on toiminut säännöllisin väliajoin paikallisen jääkiekkjoukkueen

valmentaja. Pirkko on ollut järjestämässä erään maaseudun kunnan tilaamaa senioriasukkaille suunnattua uutta poikkitaiteellista tapahtumaa. Keskussairaala on muuttanut hyvinvointikeskukseksi, josta saa kulttuurireseptin, jonka avulla pääsee nauttimaan kulttuuripalveluista livenä sekä virtuaalisesti. Kulttuurituottaja Pirkko koordinoi valtavaa yhteistyöverkostoa (toimii liimapintana), joka tarjoaa myös senioreille kulttuuripalveluita. Pirkko yhdistää työssään toimijat, joita ei perinteisesti nähdä yhteistyökumppaneina.

5.6 Skenaario 3, Todennäköisen tulevaisuuden aihiot

Todennäköisessä tulevaisuudessa on eri asteita – jokin tulevaisuus toteutuu todennäköisemmin kuin jokin muu. Jotkin todennäköiset tulevaisuudentilat ovat toivottavampia kuin jokin muut, ja jotkin taas ovat selvästi pelottavia ja ei-toivottuja. Ihmisen mahdollisuudet vaikuttaa tulevaisuuteen ovat riippuvaisia siitä, kuinka voimakkaasti he kykenevät vaikuttamaan asioiden toteutumiseen. (Tulevaisuudentutkimuskeskus)

Tuleva maakuntaudistus sekoittaa asioita hyvinkin paljon aluksi ja monen asian kanssa on uudenopettelua. Todennäköisesti asiat säilyvät samalla tasolla kuin nytkin, samat ihmisethän täällä asuvat ja asioista päättävät edelleen.

Tulevaisuudessa vakituiset työsuhteet tulevat vähenemään ja yhä useampi työllistää itsensä. Itsensätyöllistäminen tarkoittaa yrittäjämäistä asennetta hoitaa työtehtäviä. Tämä myös mahdollistaa useampien työtehtävien vastaanottamisen ja työkentän monimuotoistumisen ja joustavuuden. Yrittäjyydessä riskit ovat yrittäjällä ja palvelua ostavalla yrityksellä ei ole velvoitteita tarjota perinteisiä työnantajan velvollisuuksia terveydenhuoltoon yms. liittyen. Riskit siirtyvät siis enemmän ja enemmän itsensätyöllistäjille. (Haapala 2016, 122-126.)

Työ pilkkoutuu tulevaisuudessa yhä pienempiin osiin, ja teknologia korvaa myös osittain asiantuntijoiden työtä. Projektimainen työ tulee lisääntymään oleellisesti myös kulttuurialalla ja se vaatii kykyä sietää epävarmuutta ja jatkuvia muutoksia. Työelämä vaatii yhä enemmän henkilökohtaista vastuun ottamista ja itsensä johtamista. Ihmisellä voi olla elämän aikana monta uraa, joka puolestaan korostaa koulutuksen merkitystä yksilötasolla, sen pitää edistää eri osaamisten yhdistelyä ja vuorovaikutustaitoja. (Tulevaisuus 2030.)

Työkentän monimuotoistumisen johdosta sitä on opeteltava jo kouluissa, perusopetuksesta korkeakouluihin. Perusopetuksessa on otettu syksyllä 2016 uusi opetussuunnitelma, joka mahdollistaa opettamisen monipuolisemmin ja antaa opettajalle entistä vapaammat kädet toteuttaa opetusta. Valtioneuvoston yhtenä kärkihankkeena on uudenaisten digitaalisten oppimisympäristöjen kehittäminen (Valtioneuvosto 2016.) Uudenlaiset tavat oppia ja toteuttaa opintoihin liittyviä kehittämistehtäviä ovat avainasemassa, jotta pirstaloituvan työelämän muutoksiin voidaan vastata mahdollisimman kivuttomasti.

Todennäköinen tulevaisuus Etelä-Savossa on vuonna 2020, että vastuu asioiden käyttöönottamisesta on entistä enemmän moninaisten joukkojen vastuulla, muun muassa yrittäjien ja yhdistysten. Julkishallinnon rooli tekijästä muuttuu entistä enemmän mahdollistajaksi ja tukijaksi, todelliset tekijät löytyvät yritysmaailman ja yhdistysten puolelta. Tämä avaa mahdollisuuksia viedä kulttuuria entistä laajemmalle sektorille, mutta sisältää myös riskejä. Riskeinä on muun muassa se, että yritykset eivät näe tarpeelliseksi tehdä työtä tarpeeksi kokonaisvaltaisesti ja maakunnan kaikki paikkakunnat huomioiden, vaan toiminto keskittyy suurten massojen toivossa isoihin kaupunkeihin. Tämän ehkäisemiseksi kuntien vastuulla on palveluita ostaessaan asetella ehtoja yhteistyölle, jotta myös pienet asukaskeskittymät huomioidaan. Ihmisten ja rahan keskittyminen tietyille alueille ei edistä tasa-arvoisen yhteiskunnan toteutumista.

Monialaisesta Etelä-Savosta on jo nyt havaittavissa hiljaisia signaaleja. Monialaisuus on kantavana teemana perusopetuksen ja korkeakouluopintojen yhteydessä. Käytännön esimerkkejä hiljaisista signaaleista ovat muun muassa syksyllä 2016 Mikkelin kaupunginorkesterin esiintyminen jääkiekko-ottelussa (Yle 9.11.2016.) sekä pertunmaalaisen pizzariyrittäjän keksimä taidenäyttelyn ja pizzerian yhdistelmä (Länsi-Savo 13.1.2017.) Näiden kahden esimerkin lisäksi näkyvin monialaisuuden ilmentymä rakentuu Mikkelin keskussairaalan yhteyteen rakentuvan perhetalon seinään. Tämän rakennuksen julkisivut on suunnitellut taiteilija Lauri Nykopp ja taideteos tulee olemaan Suomen suurin. Se tulee näkymään ja muuttamaan koko Mikkelin keskustan yleisilmettä. (Länsi-Savo 20.2.2017.)

5.7 Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen tarina)

Maaliskuun alku 2020 Etelä-Savossa on hyvin tavallinen päivä. Kirjastot, teatterit ja museot voivat entiseen malliin. Kuntien Kulttuuripalvelut ovat juuri päättäneet hakukier-

roksen kulttuuripalveluiden tuottamisesta. Kulttuuripalveluiden tuottaminen tarkoittaa tapahtumien järjestämistä ja kulttuuripalveluiden tuottamista kaupunkilaisille kulttuuripalveluiden alaisuudessa. Toteuttajana on yritys, jolta kunnan kulttuuripalvelut ostaa palveluita.

Kunnallisessa päätöksenteossa konsultoidaan entistä useammin kulttuurialan ammattilaisia. Läänintaitelijat sekä muut vapaat taiteilijat pääsevät vaikuttamaan kunnallisessa puolella oikeisiin asioihin, esimerkiksi kaavoituksen ja miljöösunnittelun osalta. Kunnissa on havaittu, että kulttuurialan ammattilaiset voivat osallistua myös oikeiden asioiden päättämiseen ja kulttuurialan ammattilaisten luovuus on todettu monella eri alalla hyvin halutuksi osaamiseksi.

Etelä-Savoon on tullut paljon uusia kulttuurialan yrityksiä, jotka tarjoavat perinteisten taide- ja kulttuuripalveluiden tuottamisen lisäksi myös konsultaatio- ja koulutuspalveluita. Kulttuurialan ammattilaiset opettavat muun muassa liikkeenjohdolle luovia menetelmiä sekä keinoja, kuinka itsensä voi laittaa vieläkin paremmin likoon.

Esimerkkitarina:

Matille on tarjottu työpaikassa mahdollisuutta lähteä konsultoimaan kansainvälisesti. Matti on perustanut toiminimen, jonka kautta hän työskentelee vanhalle yritykselleen, mutta myös muille toimeksiantajille. Pirkko on aloittanut kouluttamaan sairaanhoitajia ja hän on käynyt vetämässä koulutusta myös Maijan työpaikalla. Koulutuksen sisällöt liittyvät monesti vuorovaikutustaitoihin, asiakaskohtaamiseen ja itseilmaisuun. Pirkko sai työkeikan kovan tarjouskilpailun päätteeksi. Pirkko elää jatkuvassa epävarmuudessa, koska työ on jatkuvaa tarjosten jättämistä ja kilpailua. Pirkko harkitsee alan vaihtoa, koska kulttuuriala on liian stressaavaa, alipalkattua ja kilpailu toimeksiannoista on raakaa. Matin ja Maijan poika Mikko oli jääkiekko-ottelussa todella innoissaan, kun erätauolla paikallisen teatterin näyttelijät järjestivät jääkiekkoaiheisen performanssin. Performanssissa oli hyödynnetty interaktiivisuutta ja katsojat pääsivät osallistumaan sen toteutukseen omilla älypuhelimillaan. Mikko käy harrastuksena yksityisen musiikkiopiston soittotunneilla ja junnulätkässä. Mikon jääkiekkoharrastus on vaarassa loppua, koska harrastaminen on kallista ja se on täysin riippuvainen vanhempien töistä. Kaikki muukin harrastaminen on kallistunut, koska suurin osa palveluiden tarjoajista on yksityisiä yrittäjiä. Maaseudulla asuvat isovanhemmat ovat jääneet paitsi monesta hienosta tapahtumasta, vaikka tarjontaa on enemmän kuin ennen. Yhtenä syynä tähän on se,

että he eivät ole saaneet tietoa tapahtumista riittävän ajoissa, koska markkinointi tapahtuu pääasiassa netissä. Myös hintataso on liian kova heidän budjetilleen.

5.8 Skenaario 4, Toivottavan tulevaisuuden aihiot

Kolmas näkökohta, josta tulevaisuudentutkijat puhuvat kansainvälisellä tasolla on, kuinka määritellään ”toivottava”, ”hyvä”, ”tavoiteltava” tulevaisuus. (Tulevaisuuden tutkimuskeskus) Toivottava, hyvä ja tavoiteltava tulevaisuus on ollut eniten esillä Etelä-Savossa ja siitä on keskusteltu eniten muun muassa Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman yhteydessä. Tavoiteltava tulevaisuus on yleensä myös visio, jota kohti lähdetään kulkemaan ja sitä kohti on hyvä kulkea koska toivottavin tulevaisuus on yleensä kaikista vapaamuotoisimmin syntynyt.

Tulevaisuudessa kulttuurin hyvinvointivaikutukset huomataan kaikkialla Etelä-Savon työyhteisöissä ja yrityksissä. Kulttuuri on osa jokaisen yhteisön hyvinvointia lisäävänä elementtinä. Tähän on päädytty, koska kulttuurin vaikutukset ovat alkaneet näkyä ja urheilu ja taide ovat lyöneet kättä hyvässä yhteishengessä. Enää ei kategorisoida ihmisiä jonkin tietyn kulttuurin suunnan kannattajaksi, vaan kulttuuri yhdistää ihmisiä ja edistää hyvinvointia. Etelä-Savossa on luovuttu kaikista turhista kiintiöistä ja muusta tarpeettomasta byrokratiasta. Kulttuuri on muotoutunut vapaan kasvatuksen tuloksena monimuotoiseksi ja monialaiseksi. Kokeilukulttuurin avulla hyvät käytänteet ovat juurtuneet virkamiestyöhön ja tämä puolestaan lähentää kulttuurialan ruohonjuuritason toimijoita sekä kulttuurialan päättäjiä toisiinsa. Maakuntaudistuksessa tavoiteltu palvelurakenteiden selkeyttäminen on onnistunut, koska maakunnan asukkaat on otettu mukaan suunnitteluun. Uudet palvelut on suunniteltu käyttäjälähtöisesti hyödyntämällä palvelumuotoilua. Maakuntaudistusta suunniteltaessa on toteutettu monialaisia hackathon -tapahtumia, joilla on nopeasti ja tehokkaasti saatu luotua uusia asioita ja palveluita. Lisäksi palvelumalleja on kokeiltu käytännössä ennen kuin niitä on otettu käyttöön.

Tutkimuksen mukaan myös työntekijöiden näkökulmasta käyttäjälähtöisyys on tervetullutta, koska se jakaa palvelujen suunnitteluvastuuta ja lisää työtyytyväisyyttä. Kunnan ja kuntalaisten välinen vuorovaikutteinen suhde tarjoaa avaimia uudennaisiin ratkaisuihin ja uusien palveluiden syntyyn. Palvelumuotoilun vuorovaikutteiset menetelmät voivat sitouttamisen vuoksi tarjota uusia yhteisöllisiä ratkaisuja jopa yhteiskunnan pahoihin sosiaalisiin ongelmiin kuten esimerkiksi nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn. (Jäppinen 2011, 161.)

Pienten kuntien kulttuuripalvelut säilyvät, mutta ovat muuttaneet muotoaan digitaaliseksi. VR ja AR -teknologia yleistyy kovaa vauhtia ja seuraava askel onkin ottaa tämä teknologia kulttuuriammattilaisten käyttöön sekä oppia hyödyntämään ja parantamaan sen avulla ihmisten elämää ja hyvinvointia.

Etelä-Savo on runsas vesistä aluetta, jossa on todella paljon kesäasukkaita. Etelä-Savon ehdoton vahvuus on luonto ja sen rikkaudet, näitä tullaan hyödyntämään entistäkin paremmin ja uudenlaiset hyvinvointimatkailuyritykset piristävät maaseutua. Hyvinvointimatkailu on kasvava kulttuurimuoto. Digitalisaation ja teknologian ymmärtäminen ja hyödyntäminen tuo ihmiset lähemmäksi ja helpommin tavoiteltavaksi. Teknologia ei suinkaan poista ihmisten tarvetta päästä aitojen elämysten pariin, se päinvastoin vahvistaa ja monipuolistaa tätä kokemusta.

Etelä-Savon on kokeilun kautta oppinut hyödyntämään mahdollisuuksiaan. Uudenlaiset peruskoulun opetussuunnitelmat alkavat tuottaa tulosta. Turhautuminen vanhoihin toimimattomiin rakenteisiin on muuttunut voimavaraksi rakentaa parempia toimintamalleja. Etelä-Savo ei määritä itseään suomalaisena maakuntana, vaan se on löytänyt omasta toiminnastaan keihäänkärkiä, joilla se kilpailee globaaleja toimijoita vastaan. (Ekqvist 2016.)

5.9 Meidän Etelä-Savo (toivottava tarina)

Tulevaisuudessa kulttuuri koetaan keskeiseksi asiaksi päätöksenteossa. Tulevaisuuden Etelä-Savon kunnassa koetaan kulttuuri yhdistäväksi voimavaraksi ja siihen halutaan panostaa. Kulttuuriin panostaminen näkyy esimerkiksi teatterissa ja museoissa. Kunnissa on vähemmän päätettävää ja se tarkoittaa Etelä-Savossa sitä, että kunnat ovat ymmärtäneet, että uutta luova kulttuuri luo mielenkiintoa ja panostamalla kulttuuriin saadaan nuoret viihtymään paremmin Etelä-Savossa. Uusiin asioihin panostaminen on myös kasvattanut Etelä-Savon suosiota matkailun parissa. Kulttuuriin panostaminen nähdään osana kunnan vetovoimaa ja päätöksentekijät haluavat tehdä erityisesti päätöksiä elinvoiman vahvistamiseksi tulevaisuudessa. Elinvoima vahvistetaan panostamalla muun muassa teattereihin, museoihin ja muihin keskeisiin kulttuuripalveluihin.

Etelä-Savosta on pitkään puuttunut voimakas eteläsavolainen identiteetti. Vuonna 2020 eteläsavolaisesta identiteetistä on havaittavissa heikkoja signaaleja. Signaaleja voi

havaita esimerkiksi kulttuurin parissa. Etelä-Savo panostaa enenemissä määrin uusiin ilmiöihin. Etelä-Savossa kehitetään kokeilemalla asiakas- ja käyttäjälähtöisesti. Etelä-Savon uuden luomisen kulttuuri on herättänyt paljon kiinnostusta Etelä-Savo kohtaan kansainvälisesti.

Eteläsavolaisen identiteetin omaavat monimuotoinen ja yhteisöllinen heimo, joka haluaa kehittää tasapuolisesti koko Etelä-Savo. Eteläsavolaiset ovat avoimia vaikutuksille ja he pystyvät muuttamaan muotoaan nopeasti. Etelä-Savon maakuntaidentiteetti ei nosta esille pelkästään jotain tiettyjä vesistöjä tai ruokakulttuuria, vaan maakuntaidentiteetti kertoo, että Etelä-Savo on yhteisöllisen heimon alue, jossa kuka tahansa voi toteuttaa itseään ja toteutuksen takana seisoo tukemassa suuri joukko.

Esimerkkitarina:

Maija on saanut houkuteltua Matin mukaan teatteriin, koska uudet tuotannot ovat olleet Matinkin mielestä mielenkiintoisia. Lisäksi he ovat itse päässeet vaikuttamaan teatterin näytelmiin. Oman kotikaupungin teatteri on ottanut käyttöönsä sovelluksen, jonka avulla voi käydä keskustelua teatterin työntekijöiden kanssa tulevista näytelmistä. Lisäksi teatteri on kokeillut joukkorahoitusta uutena rahoitusmallina. Matin ja Maijan naapuriin muutti juuri Helsingistä kolmekymppinen pariskunta, jotka molemmat saivat töitä kulttuurialan työpaikoista Etelä-Savosta. Lisääntyneet työpaikat ovat syntyneet, koska kunnat ovat päättäneet panostaa kulttuuriin, koska sen on huomattu parantavan asukasviihtyvyyttä ja yleistä hyvinvointia. Kasvanut hyvinvointi näkyy myös kuntien elinkeinoelämässä ja matkailun tulot ovat kasvaneet huomattavasti. Mikko on hyvin onnellinen, koska hänellä on mahdollisuus kokeilla eri harrastuksia (taiteesta ja liikunnasta) koulussa sekä vapaa-ajalla. Mikon kotikaupunki tarjoaa ilmaista joukkoliikennettä nuorille harrastusten pariin sekä kulttuuritapahtumiin. Maaseudulla Matin vanhemmat ovat olleet innoissaan, kun kunta ja erityisesti nuoret ovat järjestäneet säännöllisesti tapahtumia ympäri vuoden, joiden järjestelyissä myös he itse ovat saaneet olla mukana.. Tapahtumia on tullut, koska kunta on päättänyt panostaa kunnan elinvoimaisuuteen satsaamalla kulttuurin harrastamiseen, antamalla tiloja ja tarvikkeita sekä auttamalla markkinoinnissa ja tiedotuksessa nuoria tekijöitä. Isovanhempien kunta on ostanut ve-toapua Pirkon yritykseltä ja muutenkin elinkeinon panostaminen kulttuuriin kautta on lisännyt Pirkon yrityksen toimintoja niin, että hän on joutunut palkkaamaan itselleen avuksi toisen kulttuurituottajan. Pirkko on arvostettu yhteistyökumppani monialaisessa työympäristössä. Etelä-Savon työpajojen nuoret ovat käyneet yhdessä ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja tki- henkilöstön kanssa opettamassa senioreille tietojenkäsitte-

lyä. Tämän ansiosta maaseudun isovanhemmat varasivat ensimmäistä kertaa elämässään teatteriliput sähköisesti.

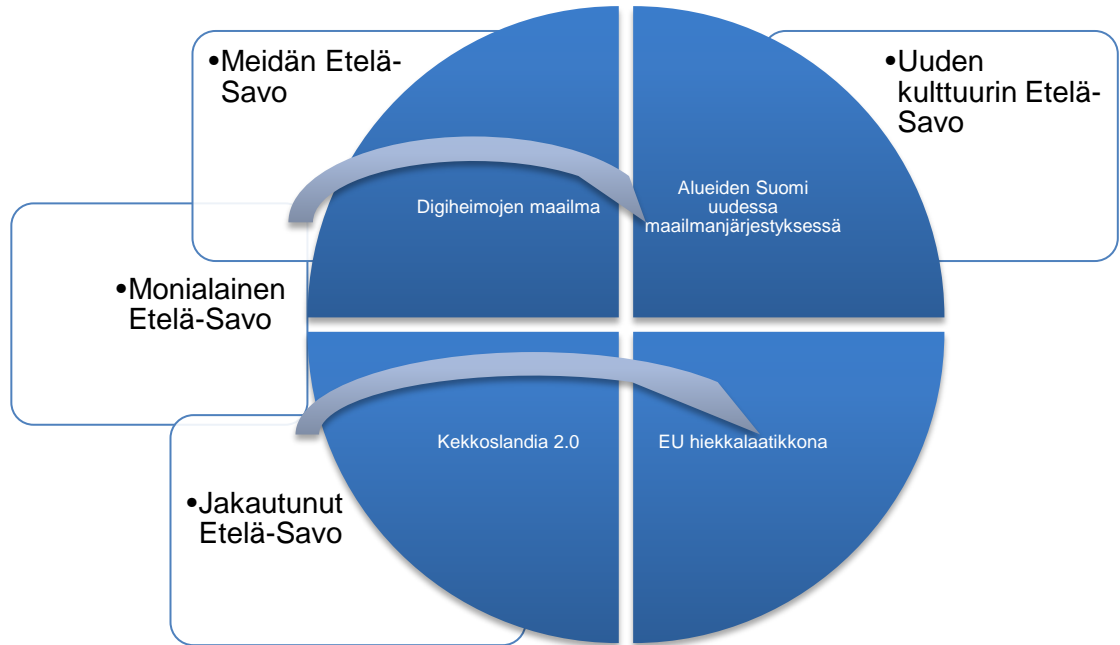
5.10 Skenaarioiden yhteenveto

Tässä luvussa yhdistän myös aiemmin esittelemäni skenaariot osaksi Etelä-Savon maakuntaliiton toteuttamaan Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot 2030 selvitykseen. Tässä selvityksessä oli neljä erilaista skenaariota, jotka olivat nimeltään: Digiheimojen maailman, Alueiden Suomi uudessa maailmanjärjestyksessä, EU hiekkalaatikkona sekä Kekkoslandia 2.0. Tässä luvussa esittelen myös muutamia johtopäätöksiä, joiden avulla toivottavan skenaarion kaltainen tulevaisuus saadaan rakennettua Etelä-Savoon.

Digiheimojen maailmassa keskityttiin teknologian ja digitaalisuuden tuomiin hyviin asioihin, jotka helpottavat yksilön arkea. Tässä keskiössä on myös, että ajattelutapa ja toimintamallit muuttuvat sekä innovaatioiden myötä syntyy merkittäviä säästöjä sekä lisäresursseja. Elämä on monimuotoista ja ihmiset ovat alkaneet arvostaa entistä enemmän kokonaisvaltaista hyvinvointia. Alueiden Suomi uudessa maailman järjestyksessä tarkoittaa sitä, että Suomessa pidetään kiinni hyvinvointiyhteiskunnasta ja aluepolitiikasta. Tavoitteena on pitää koko Suomi asuttuna sekä tarjota muun muassa korkeakoulutusta joka puolella Suomea. Ilmastonmuutos on voimistunut ennustettua nopeammin, joka puolestaan on johtanut ympäristö- ja ilmastolainsäädännön tiukentamiseen. Lisäksi Venäjä on vahvistunut vaikeiden vuosien jälkeen ja sen kautta on avautunut uusia markkinoita. EU hiekkalaatikkona tarkoittaa sitä, että EU:n rooli alue- ja energiapolitiikassa on kasvanut merkittävästi. Muutoinkin EU:n vaikutusvalta lisääntyy ja yhä vähenevissä määrin maat tai maakunnat voivat tehdä päätöksiä. EU eristyy omaksi isoksi kokonaisuudekseen ja EU:n sisällä olevat maat menettävät itsehallintonsaan enemmän ja enemmän EU:lle. Tässä skenaariossa myös EU:n ja Venäjän välit ovat kiristyneet, jonka johdosta venäläisten matkailijoiden määrä on vähentynyt merkittävästi. Suomessa lähinnä suuret matkailukeskukset tulevat menestymään eurooppalaisten ja aasialaisten matkailijoiden ansiosta. Pienemmät toimijat ovat pulassa tässä skenaariossa. Viimeinen skenaario on nimeltään Kekkoslandia 2.0 edustaa sulkeutunutta aikakautta. Epävakaat olot ovat ajaneet valtiot talousvaikeuksiin ja EU:n sisällä välit alkavat rakoilla. Tätä skenaarioita värittää suuri epävarmuus ja taloudellinen epävakaus. Ihmiset voivat huonommin ja etenkin maaseudulla alkaa olla entistä vaikeampaa saada elinkeinoa. Tämän johdosta maaseudulta muutetaan entistä voimakkaam-

min pois paremman tulevaisuuden toivossa. Suomi tulee lisäämään Venäjän kanssa kahdensuuntaista kaupankäyntiä, vaikka muutenkin vienti takkuu. Suuret yritykset menestyvät ja pienet eivät (Kivinen & Lehtinen 2015.)

Oheinen kaavio kuvaa, kuinka tässä työssä esittelemäni skenaariot linkittyvät osaksi Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot 2030 -skenaarioita. Tässä työssä esittelemäni ”Meidän Etelä-Savo” on toivottavin tulevaisuus ja se edustaa toivottavinta tulevaisuutta ja siinä on paljon yhtymäkohtia ”Digiheimojen maailmaa” -tulevaisuuden kanssa. Molemmissa keskiössä on hyvinvointi ja digitaalisuuden tuomat mahdollisuudet. Monialainen Etelä-Savo linkittyy omalta osaltaan sekä ”Digiheimojen maailmaan” että myös ”Kekkoslandia 2.0” tulevaisuuteen. Monialainen Etelä-Savo on monimuotoinen ja siinä on uudenlaisia digitaalisia ratkaisuja, mutta vastuuta on myös entistä enemmän yrityksillä, jotka eivät välttämättä lähde tavoittelemaan koko Suomen pitämistä elinvoimaisena ja asuttuna. Uuden kulttuurin Etelä-Savo sopii parhaiten ”Alueiden Suomi uudessa maailmanjärjestyksessä” -skenaarioon, koska Suomessa pidetään vahvasti kiinni, että koko Suomi pysyy asuttuna ja elinvoimaisena. Resurssit ovat vähentyneet merkittävästi ja yleinen tahtotila on kuitenkin saada koko Suomi elinvoimaiseksi. Nämä kaksi asiaa yhdessä ovat pakottaneet kulttuuritoimijat tekemään entistä tiiviimpää ja laajempaa yhteistyötä myös muiden kuin kulttuurialan toimijoiden kanssa. Tästä heterogeenisestä symbioosista on syntynyt uudenlaisia toimintamalleja ja ihan uuden kulttuurin Etelä-Savo.

Kuvio 6. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus 2.0 skenaarioaihioiden sijoittuminen Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot 2030 aihioihin. (Pulkkinen 2016.)

Yhteenvedona toivottavasta tulevaisuudesta voidaan todeta, että sen mukana kokeilukulttuuri rantautuu Etelä-Savoon. Tämä tulee muuttamaan perinteisiä toimintamalleja kevyempään suuntaan. Kokeilukulttuurin tarkoituksena on luoda uutta kokeilujen kautta. Yleensä toteutuksessa suunnitellaan huolella ja asiat viedään käytäntöön yhden pilotoinnin avulla. Kokeilukulttuurissa asiat ovat päinvastoin, kokeilemiset synnyttävät toimintasuunnitelman ja kertovat kuinka asia tulisi tehdä. Kokeilemisessä ydinajatuksena on lähteä liikkeelle mahdollisimman vaivattomasti ja pienesti, jotta kokeileminen on toteutettavissa ilman turhaa byrokratiaa (Tuulenmäki 2013.)

Kokeilukulttuurin saapuminen on ehdottomasta vahvuus ja hyvä asia. Kokeilukulttuuriin tulee tarttua ennakkoluulottomasti, koska asioiden kokeileminen käytännössä on avain muutokseen ja monesti kokeilut johtavat jopa isoihin strategisiin muutoksiin. Niitä ei kuitenkaan synny, jos ei ensin kokeilla. Sitran tekemän tutkimuksen mukaan polkuja strategiseen vaikuttavuuteen rakentuu neljän eri osa-alueen, oppimisen, osallistamisen, julkisen keskustelun synnyttämisen sekä rakenteiden ja käytäntöjen suoran haastamisen, kautta. Oppiminen tarkoittaa ideoiden testaamista ja palautteen keräämistä käytännössä. Oppimisessa on myös kyse, että kokeiltava asia ymmärretään laajem-

min, osana tulevaisuuden suunnittelua. Myös epäonnistumisten sietäminen ja niistä oppiminen on oleellista. Osallistamisessa puolestaan tulisi olla mukana oikeat sidosryhmät, jotta kokeiltavat asiat voivat jäädä eloon, kokeilun jälkeenkin. Osallistamisessa on myös pyrittävä tekemään asioita oikeasti, eli enemmän tekoja kuin sanoja. Julkinen keskustelu lisää avoimuutta ja sitä kautta mahdollisesti osallistetaan lisää oikeita ihmisiä keskusteluun ja tekoihin. Rakenteiden ja käytäntöjen haastamisella pyritään matalan kynnyksen toiminnalla osoittamaan konkreettisia ongelmatilanteita sekä hakemaan näihin ongelmiin vaihtoehtoisia ratkaisuja (Berg ym. 2014.)

Etelä-Savossa rakenteiden haastaminen ja osallistaminen voisi tarkoittaa sitä, että tässä murrosvaiheessa oikeasti kyseenalaistetaan asioita ja rakenteita. Käydään avointa keskustelua rakenteiden todellisesta luonteesta. Se tarkoittaa sitä, että ei tyydytä pitämään asiat ennallaan, vaan jokainen lähtee omassa toiminnassaan miettimään, mitä pitää muuttaa tai tehdä toisin. Kokeilukulttuuri ei synny ilman järjestelmällisiä kokeiluja.

Kokeilukulttuuri lähtee monesti yksittäisten ihmisten halusta tehdä asioita uudella tavalla. Yksittäisten ihmisten lisäksi kulttuurin eteen on myös yritysten hoidettava oma yhteiskuntavastuunsa. Yritykset voivat perinteisesti ostaa kulttuuripalveluita oman henkilöstönsä hyvinvoinnin lisäämiseksi tai muuta kulttuuria työpaikalle tai henkilökunnan muistamiseksi. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksista on puhuttu paljon ja kirjailija, neurologi ja dosentti Markku Hyyppä on todennut tutkimuksissaan (Hyyppä 2013.), että kulttuuriaktiivi elää pidempään kuin perinteinen sohvaperuna.

Kokeilukulttuuri on nykyajassa hyvin paljon esillä oleva teema ja valtioneuvostonkanslian kärkihankkeita myöten se on otettu esille ja sitä halutaan käyttää osana kehittämistyötä sekä lisätä kokeilukulttuurin menetelmien tietoisuutta. Kokeiluilla tavoitellaan innovatiivisia ratkaisuja, parannetaan palveluita, edistetään omatoimisuutta ja yrittäjyyttä sekä vahvistetaan alueellista ja paikallista päätöksentekoa ja yhteistyötä kansalaislähtöisiä toimintatapoja hyödyntäen. Valtioneuvostonkanslian kokeilukulttuuri -hankkeen tavoitteena on keventää rakenteita kokeiluiden kautta saatavilla tiedoilla, eli poistaa kokeilutoiminnan esteitä muun muassa säädöspohjasta (Vehviläinen 2016.)

Skenaarioiden toteutuminen yhden ihmisen tai pariskunnan elämässä merkitsee siis joka tapauksessa muutoksia. Liitteistä (Liite 4.) löytyy jokaisen hahmon tulevaisuudet sijoitettuna yhteen kuvaan. Näistä kuvioista saa hahmotettua eri tulevaisuuksien vaikutuksia eri ihmisten elämässä.

6 Työn arviointi ja johtopäätökset

Tulevaisuusohjelmapirosessi on nyt päivitetty muotoon 2.0. ja seuraavalle tasolle vieminen on jokaisen eteläsavolaisen omalla vastuulla. Tämä opinnäytetyö oli opettavainen matka itselleni tekijänä ja uskon, että tämän työn skenaariot helpottavat tulevaisuuden tekemistä Etelä-Savossa. Eniten opin tästä, että yhteisöllisyys on se asia, jota tulevaisuudessa halutaan kasvattaa ja siinä onkin paljon mahdollisuuksia, joita voimme hyödyntää. Yhteisöllisyydessä on vielä paljon opeteltavaa ja ensimmäinen askel on avoimuus, jonka avulla oman toimintaympäristön muut toimijat tulevat tutuimmiksi.

Työn yhteydessä järjestetyt tilaisuudet lähensivät eri toimijoita entisestään ja varmasti niistä oli apua yhteisöllisyyden lisäämisessä. Lähentyminen puolestaan helpottaa rajojen ylittämistä ja uusien yhteistyömuotojen syntymistä. Ensimmäiseen työpajaan, ”Kuka vastaa kulttuurista” -seminaariin ei kuitenkaan saatu toivottua määrää osallistujia muista kuin kulttuurialan ihmisistä. Tämä voi osaltaan johtua siitä, että emme osanneet kommunikoida vielä ”Ei-kulttuuriorientoituneesti”. Osaltaan syynä voi myös olla, että muut kuin kulttuurialan toimijat eivät kokeneet tarpeelliseksi lähteä varautumaan kulttuurin tulevaisuuteen. He eivät nähneet asian koskettavan heitä.

Tämän työn tilaisuuksissa pohdittiin paljon monialaisuutta ja sitä, että sen on oltava tulevaisuudessa entistä tiukemmin osana jokaisen alan suunnittelussa. Tämän opinnäytetyön yhteydessä olen tavannut lukuisia ihmisiä ja heidän kanssaan keskusteltuani olen tullut siihen tulokseen, että uudenlaisen ja monialaisen kulttuurin tulevaisuus on alkamassa Etelä-Savossa. Tästä on olemassa ja hiljaisia signaaleja, esimerkiksi aiemmin esittelemäni esimerkki kaupunginorkesterin ja jääkiekkoseuran välisestä yhteistyöstä ja muista yllättävistä kombinaatioista.

Mielestäni tulevaisuuden tekeminen on nyt astetta helpompaa, koska Etelä-Savoon on luotu erilaisia skenaarioita, joiden tekoon on osallistunut joukko eteläsavolaisia. Nämä kulttuurialan ammattilaiset on laitettu miettimään millaisia tulevaisuuksia on tarjolla, jos asiat tehdään oikein ja millaisia tulevaisuuksia on tarjolla, jos asiat menevät huonoimmalla tavalla. Yksi kulttuurialan ammattilainen ei voi Etelä-Savossa olla vastuussa koko maakunnan kulttuurin tulevaisuudesta, mutta yksi kulttuurialan ammattilainen voi olla osana tekemässä siitä toivotuinta ja kaikkein valoisinta tulevaisuutta.

Tulevaisuutta on tehtävä ennakkoluulottomasti ja itse henkilökohtaisesti uskon siihen, että uudenlaisia rakenteita ja toimintamalleja syntyy silloin, kun oikeat ihmiset yhdistävät voimansa ja sitoutuvat tavoittelemaan yhteistä päämäärää. Tämän työn yhteydessä haastattelemani ihmiset ovat todenneet, että uudenlaiset yhteistyönmuodot ovat tulevaisuudessa tärkeä tapa rakentaa Etelä-Savoa parempaan suuntaan. Nämä yhteistyönmuodot eivät kuitenkaan synny itsestään, vaan niitä on lähdeittävä omatoimisesti rakentamaan. Yhteistyötä tulisi tehdä omista lähtökohdista, mutta tavoitella kuitenkin kaikkien osapuolten win-win -tilannetta. Yhteistyön aloittaminen yllättävien ja epätavallisten kumppanien kanssa antaa varmasti molemmille paljon hyötyjä, mutta se ei kuitenkaan ole helpoin tie. Itse olen huomannut omassa työssäni ammattikorkeakoulussa, että parhaimmat tulokset syntyvät silloin kuin yhdistetään mahdollisimman erilaisten alojen opiskelijat työskentelemään yhteisen haasteen parissa. Tämä ei tietystikään ole yksinkertaisin ja vaivattomin tapa edetä ongelmien ratkaisuisissa, mutta se on todella tehokas tapa. Sama ajatus pätee varmasti kulttuurialan kehittämisessä, eli pitää tehdä monialaista yhteistyötä, jotta kulttuuriala kehittyy jatkuvasti.

Monialainen yhteistyö vaatii luottamuksen rakentamista, koska osapuolet eivät ole ennestään tuttuja, eivätkä näin ollen tunne toistensa tapoja ja tottumuksia. Luottamuksen rakentaminen taas vaatii pitkäjänteisyyttä, epävarmuudensietokykyä ja kokeilemistä. Pitää kokeilla ja kehittyä kokeilemalla. Ei pidä siis heti alkuun laatia suuria tavoitteita yhteistyölle, vaan ensin kokeillaan ja etsitään se oikea tapa tehdä asioita uudella tavalla.

Monesti ajatellaan, että tutuilla ja totutuilla tavoilla on myös turvallista epäonnistua. Jos ei kokeile mitään uutta, vaan toimii aina toimintaympäristönsä yleisten ohjeistuksia ja tapojen mukaan, epäonnistuminen ei ole silloin kenenkään vika. Monesti uutta kokeillaan hankemaailmassa, mutta monesti hankkeetkin noudattavat hyvin perinteistä linjaa. Järvenpää & Kankare (2013, 271.) toteaa kirjassaan, että hankkeiden tulokulmaa pitäisi muuttaa enemmän kokeilukulttuurin suuntaan ja sallia itselleen kokeilemisen ja myös epäonnistumisen mahdollisuuden.

Toivon, että tämän työn lukijat päättävät ennakkoluulottomasti lähteä tekemään toivotavaa tulevaisuutta yhdessä ja monialaisesti. Uusien rakenteiden luomisessa on kuitenkin muistettava edetä maltillisesti ja avoimen vuorovaikutuksen keinoin. Ihan yhtä tärkeää on muistaa myös säilyttää vanhat hyvät rakenteet ja toimintamallit kuin luoda uusia ja parempia.

Uudenlaisien toimintamallien lisäksi muun muassa yritykset voivat tehdä entistä enemmän yhteistyötä kulttuuri-instanssien kanssa. Nykyisin yritysyhteistyö on hyvinkin ammattimaista, joka perustuu saumattomaan ja molemmin puoliseen luottamukseen sekä vastikkeellisuuteen. Yhteistyö on ammattimaisesti toteutettu prosessi, joka lähtee molempien osapuolten sitoumuksesta yhteisen menestyksen tavoitteluun tai yhteiseen päämäärään tähtäämiseen. (Valanko 2009, 38.) Yritysyhteistyö osataan suomalaisissa yrityksissä ja kulttuuripalveluissa verrattain hyvin, siksi tämäkin asia on vietävä seuraavalle tasolle. Yritykset ja kulttuuripalvelut voisivat lähteä rakentamaan uudenlaisia ja yllättäviä konsepteja esimerkiksi rikkomalla vanhoja käsitteitä. Kulttuurin on oltava tulevaisuudessa ihmisiä yhdistävä tekijä, ei ihmisiä kategorioihin jakava tekijä.

Itsensä työllistäminen ja yrittäjyys tulee lisääntymään tulevaisuudessa, mikä tarkoittaa myös sitä, että yritysten määrä tulee kasvamaan. Jotkut yritykset kasvavat suuremmiksi ja jotkut pysyvät yhden hengen yrityksinä. Varsinkin isompien yritysten ja yhteisöjen on myös huomattava oma yhteiskuntavastuunsa.

Yritysten lisääntyessä kulttuuripalveluita tuottaa entistä enemmän yksityiset tahot ja se on tarjonnan kannalta hyvä asia, mutta siihen liittyy myös riskejä. Kilpailu kasvaa, mikä voi omalta osaltaan ajaa kulttuuritoimijoita vastakkainasetteluun. Kilpailu saatavista produktioista voi olla kovaa. Kilpailutilanteet varmasti luovat paineita yrityksille ja yksinyrittäjille, jotta kilpailutilanne säilyisi järkevänä ja reiluna, ovat verkostot ja avoimuus avainasemassa.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys oli: ”Mitä vaihtoehtoisia toteutumismuotoja tulevaisuusohjelman visiolla voisi olla?”. Tämä tarkoitti sitä, että lähdimme jatkamaan tulevaisuusohjelman aloittamaa työtä ja laajentamaan perspektiiviä tulevaisuustyöskentelyn menetelmin. Tutkimuskysymykseen etsi vastausta useat kymmenet eteläsavolaiset ja heidän avullaan sain vaihtoehtoiset toteutumismuodot selvitettyä. Nämä neljä skenaariota kuvaavat tulevaisuuden Etelä-Savo ja ne on liitetty osaksi Etelä-Savon maakuntaliiton aiemmin tekemien skenaarioiden tueksi.

Tutkimuskysymyksellä oli myös toinen merkitys, kuinka tulevaisuusohjelma on vaikuttanut ja vaikuttaa tällä hetkellä ihmisten elämään? Tulevaisuusohjelma on vaikuttanut Etelä-Savossa siten, että se on helpottanut ja lähentänyt kulttuuritoimijoiden välistä

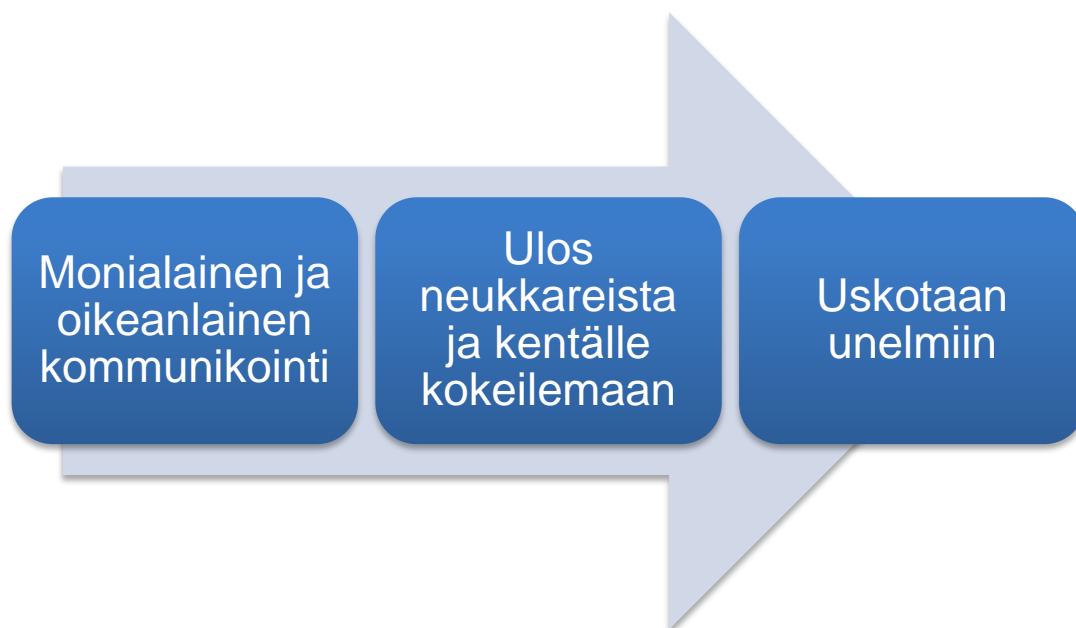
yhteistyötä. Erityisen paljon hyötyä on tuonut tulevaisuusohjelman ja tämän työn yhteydessä järjestetyt työpajatilaisuudet.

Johdannossa kerroin, että tahdoin myös selvittää tämän työn avulla, vaikuttaa aiemmin toteutettu tulevaisuusohjelma käytännöntasolla? Havaintojeni pohjalta voin todeta tähän, että tulevaisuusohjelman vaikuttavuudesta puhuttaessa on merkityksellisempää keskittyä siihen, mitä se sai aikaan kuin siihen, mitä ne tulevaisuusohjelman väittämät ovat. Väittämät toki ilmentävät yhteistä tahtotilaa ja toimivat Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuuden visiona. Tulevaisuusohjelman suurin vaikutus on kuitenkin ollut sen aloittama avoimempi ja vuorovaikutteisempi yhteistoiminta Etelä-Savossa. Etelä-Savo on väestöllisesti pieni maakunta, mutta maantieteellisesti iso. Nämä kaksi asiaa yhdessä eivät luontaisesti mahdollista koko Etelä-Savon alueellista yhteistyötä, mutta tulevaisuusohjelman ja tämän työn avulla yhteistyön syntymistä on helpotettu osallistamalla suunnitteluun koko alueen kulttuuritoimijat.

6.1 Toimenpide-ehdotukset

Tämä opinnäytetyö on vahvistanut hyvin Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman aloittamaa työtä ja omalta osaltaan edesauttanut kulttuurin tulevaisuusohjelman implementointia. Kulttuurin tulevaisuuden käyttöönotto edellyttää ymmärrystä, mitä meidän pitää käyttöönottaa ja millaiseksi se pitää vielä muuttaa, jotta se toimii oikein. Tämän työn avulla on koottu ajatuksia kirkkaimmaksi sekä tuotu Etelä-Savoon esimerkkejä muualta Suomesta. Näiden konkreettisten toimenpiteiden lisäksi uskon, että tästä työstä myös löytyy vaihtoehtoja ensimmäisen askeleen ottamiseksi tulevaisuuden tekemisessä. Tulevaisuus rakentuu pienistä teoista joka päivä.

Tämän työn yhteydessä tapaamani ihmiset pitävät tärkeänä asiana sitä, että kulttuuri levittäytyy voimakkaammin eri sektoreille. Se voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kaupungin tekninen toimisto ottaa suunnitelmissaan huomioon myös kulttuurilliset vaikutukset ja mahdollisuudet. Käytännössä se voisi tarkoittaa sitä, että tekninen toimi hyödyntäisi entistä enemmän kulttuurialan ammattilaisia suunnitellessaan esimerkiksi kaupunkisuunnittelua. Samanlaisia rajojen ylityksiä toivotaan tapahtuvaksi myös kaikilla muilla sektoreilla.

Kuvio 7. Kuinka kokeileminen aloitetaan. (Pulkkinen 2016, Ekqvistin 2016 ja Hukkasen 2016 mukaan.)

Oheinen kaavio kuvaa sitä, kuinka kulttuurin läpileikkaavuus tavoittaa koko Etelä-Savon. Ensimmäiseksi on alettava kommunikoida, jota ollaan jo tehty, muun muassa tämän opinnäytetyön yhteydessä järjestetyissä tilaisuuksissa. Kommunikoinnin on myös oltava oikeanlaista, jotta se ymmärretään varmasti oikein. Kulttuuri käsitetään monella tavalla ja kokemus on aina kiinni kokijasta itsestään. Tästä syystä oikeanlainen kommunikointi on hyvin merkityksellisessä asemassa. Jotta tulevaisuusohjelma konkretisoituu ja sen väittämät jäävät käytäntöön, on jokaisen tultava ulos kentälle, pois neuvotteluhuoneista. Enää ei tarvitse keksiä väittämiä, koska ne on jo tehty. Toki väittämiä voi päivittää, mutta sitäkin tärkeämpää on tehdä asioita. Tekemisen ei aina tarvitse olla suurta, kunhan sitä vain tapahtuu ja siitä kommunikoidaan sekä otetaan opikseen.

Tämän työn yhteydessä järjestetyistä tilaisuuksista yhtenä isona asiana jäi mieleen hyvä yhteishenki sekä se, miten kulttuuri -sanaa ei aina ymmärretä oikein ja Etelä-Savon kaltaisessa maalaismaakunnassa se koetaan hyvin voimakkaana sanana, joka aiheuttaa reaktioita. Monesti ne reaktiot ovat kielteisiä, vaikka reaktion kokijalle kulttuurin merkitys ja vaikutus olisikin oleellista. Hän vain ei koe kulttuuri -sanalle niitä kulttuuriasioita, joista hänen oma hyvinvointinsa rakentuu. Näissä tapauksissa on syytä keksiä kulttuuri -sanalle jokin toinen ilmentymismuoto, jotta kommunikointi voidaan

aloittaa myös näiden henkilöiden kanssa, jotka kokevat kulttuuri -sanana negatiivisena. Kulttuuria sanana ei kovin helposti voida korvata, joten siitä syystä onkin syytä alkaa puhumaan vaikutuksista ja merkityksellisistä kokemuksista, jotka tulevat kulttuurista ja kulttuuria voi olla mitä tahansa, aina jääkiekosta oopperaan.

Oikean kommunikoinnin avulla päästään helpommin aloittamaan monialaista yhteistyötä ja mikäli tulevaisuudessa käy niin, että kulttuurialan ammattilaiset ja esimerkiksi aiemmin mainittu tekninen toimi löytävät toisensa ja saavat yhdessä hyviä tuloksia aikaiseksi, pitää siitä kommunikoida muualle, jotta hyvät käytänteet leviävät.

Järvenpää & Kankare (2013, 280 - 300.) nostavat esille kaksitoista teesiä, joilla hanke-toiminnasta saadaan tehokkaampaa. Samat teesit pätevät osittain myös Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuuden tekemiseksi sellaiseksi kuin haluamme. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuus on hanke, joka ei pääty koskaan ja kuka tahansa voi olla tämän hankkeen projektipäällikkö, ohjausryhmän jäsen tai vaikka hiljainen sivusta seuraaja. Järvenpään & Kankareen teeseistä haluan nostaa tähän neljä, jotka auttavat myös Etelä-Savoa kehittämään kulttuuria sekä ennen kaikkea tekemään uutta kulttuurin tulevaisuutta.

1) Tee viestinnästä vuorovaikutusta

Viestintä on monessa yhteisössä ikuisuusongelma, joka ei katoa, vaikka millaisia järjestelmiä tai keinoja käyttäisi. Tiedotteet ja uutiskirjeet eivät ole vuorovaikutusta, eivät siten myös ratkaisu tiedon huonoon kulkemiseen. Jotta viestinnästä saadaan aitoa vuorovaikutusta, täytyy viestijäksi saada mahdollisimman moni asiasta aidosti kiinnostunut. Viestin on oltava siellä, missä ihmisetkin luontaisesti ovat (Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.) Viestinnällä tulisi saada osallistettua viestijät viemään viestiä eteenpäin omalla toiminnallaan ja/tai kommentoimaan saamaansa viestiä, näin viestintä muuttuu vuorovaikutukseksi.

2) Energiaa, asennetta ja hauskuutta töihin

Energiaa, asennetta ja hauskuutta tuotaessa työskentelyyn ihmiset monesti vapautuvat ja lähtevät rohkeammin mukaan uusiin asioihin sekä kehitysprosesseihin. Esimerkiksi valittaessa hackathon -menetelmän kehittämiseen voi saada nopeasti uudenlaisia ratkaisuja. Hackathon on menetelmä, jossa monialainen joukko ihmisiä ratkoo ennalta määritetyn ajan olemassa olevia haasteita tai ongelmia. (Pulkkinen 2017.) Vaihtelu ja

erilainen toimintatapa aiheuttavat ensin hämmennystä, mutta monesti parhaat asiat syntyvät juuri epämukavuusalueelle hyppäämällä. Palautteen antaminen ja palkitseminen ovat myös yksi oleellinen asia hyvässä yhteisössä. Uskalla kehua kollegaa tai ystävää. Positiivinen palaute antaa energiaa.

3) Osallista koko organisaatio muutokseen

Kohdan kolmen teesin voisi avata siten, että kaikilla on oltava mahdollisuus olla osana muutosta sekä uudenluomista. Näin yhteisölle syntyy sitoutuminen muutokseen ja vastarinta pienenee. Ihmisten saattaminen yhteisten kokemusten äärelle, lieventää vastustusta ja tehostaa muutoksen viemistä parempaan suuntaan. Muutoksen ideana on, että se on varmasti askel parempaan suuntaan, siitä syystä muutoksen ytimessä on oltava käyttäjät itse. Ylhäältä johdetut muutokset harvoin vievät asioita parempaan suuntaan.

4) Sovella ketteriä kehitysmenetelmiä hankkeissasi

Tämä kohta tarkoittaa erityisesti kokeilukulttuuria ja asioiden kokeilemistä käytännössä ennen lopullisten mallien vakiinnuttamista. On hyvä hakea käyttäjäkokemuksia kentältä, ennen lopullisen mallin käyttöönottoa.

Nämä ohjeet ovat monelle itsestäänselvyyksiä ja osalla ne saattavat jo olla päivittäistä toimintaakin. Näiden vinkkien avulla kuitenkin pääsee hyvin rakentamaan Meidän Etelä-Savoa. Oleellista paremman tulevaisuuden tekemisessä on, että sitä ylipäätään tehdään, oli ne keinot ja tavat sitten mitä tahansa. Tulevaisuuden tekemisessä helpottaa tavoitteet ja visiot joita kohti kuljetaan ja tämä työ antaa vastauksia, millaisia tulevaisuuden tavoitteet voisivat olla.

Tulevaisuuden tavoitteisiin päästään, kun ihmiset alkavat ennakkoluulottomasti mennä kohti unelmiensa, pelkäämättä epäonnistumista. Jokaisen yksilön tulisi laatia omassa mielessään tulevaisuusohjelma, joka auttaa tavoittelemaan omaa maaliaan. Tulevaisuusohjelma tulisi pilkkoa riittävän pieniksi paloiksi, jotta askeleet eivät ole liian suuria ja toteutus on inhimillisesti mahdollista. (Hukkanen 2016.)

Yhteistyöllä toteutettu Kulttuurin tulevaisuusohjelma syntyi ilman sen tarkempia raamituksia, oleellista oli antaa hankkeelle mahdollisuus muuttaa muotoaan ja osallistaa toteutukseen mahdollisimman moni asianosainen. Tämä toki vaati hyvää epävarmuu-

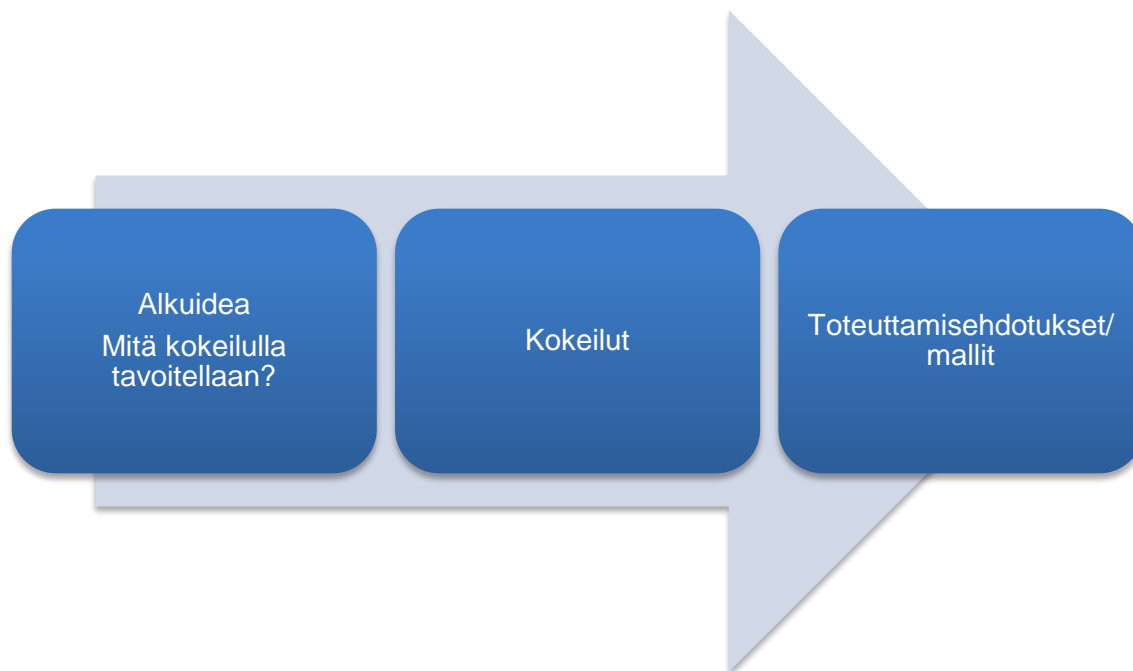
densietokykyä, koska ei voinut tietää, mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Samanlaisella ajatuksella lähdin tekemään yhdessä opinnäytetyön tilaajan kanssa myös tämän opinnäytetyöni toimenpiteinä järjestettyjä tilaisuuksia. Näiden tilaisuuksien tarkoituksena oli viedä Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuutta kohti päivitettyä muotoa (2.0), mutta myös toimia yhdistävinä ja toimijoita lähentävinä tilaisuuksina. Tilaisuuksissa halusimme herätellä tekemään uutta.

Toivottavasti vastaavanlaisia tilaisuuksia tulee tulevaisuudessa lisää, koska ne aina lähentävät osallistujia toisiinsa sekä tietoisuus lisääntyy.. Tämän kaltaiset tilaisuudet synnyttävät monesti ihmiselle uudenlaisia ajatuksia, jotka johtavat uusien ideoiden syntymiseen. Ideat eivät aina välttämättä synny näissä tilaisuuksissa, mutta tilaisuudet voivat saada ihmisen ajattelemaan uudella tavalla ja tällöin tilaisuuden tulokset realisoituvat myöhemmin. Opinnäytetyön tilaisuuksiin osallistuneilta henkilöiltä palaute oli pääsääntöisesti positiivista ja he kokivat osallistavin tavoin työskentelyn merkitykselliseksi ja mukavaksi asiaksi pohtia tulevaisuuden näkymiä.

Ideoiden syntyminen ja innovointi on hyvin tärkeää jokaisessa toimintaympäristössä. Uudistuminen on avainsana eloonjäämiskamppailussa. Innovointi on tullut kovaa vauhtia monen yrityksen strategiaan ja välillä tuntuu, että koko innovaatio-sana on kokenut rankan inflaation, koska sitä on pyritty istuttamaan lähes kaikkiin yhteyksiin. Innovointia ei kuitenkaan pidä tehdä siksi, koska se on trendikästä. Sitä pitää tehdä siksi, että kehittää ja tehdään omasta toimintaympäristöstä parempi paikka. Innovointia pitää tehdä omista lähtökohdista ja omista tarpeista.

Innovoinnin lisäksi tärkeää on kokeilla ja kehittyä sen avulla. Kokeilemalla kehittäminen on kevyt tapa testata haluamiansa asioita käytännössä ja saada sitä kautta tietoa, joiden avulla voidaan laatia uusia toimintamalleja ja käytäntöjä. Kokeilemisen tulisi kuitenkin olla pitkäjänteistä ja järjestelmällistä, eli kokeilukulttuurin omaista toimintaa, jonka toimintaa koko toimintaympäristö on sitoutunut.

Kokeilukulttuuri yleensä etenee kolmen vaiheen kautta. Ensimmäinen askel on alkuidea, jota seuraa kevyt kokeilu tai useita kokeiluita. Kokeiluista saaduilla ideoilla ja tiedoilla laaditaan uusia toteuttamishdotuksia tai toteuttamisen malleja.

Kuvio 8. Kokeilukulttuurin etenemisprosessi. (Pulkkinen 2017, Tuulenmäki 2013 mukaan.)

Kokeilukulttuuri ja innovaatiokulttuurin luomisessa oleellista on, että panostetaan myös ympäristöön. Luovassa ympäristössä ihmiset luovat helpommin. Ihmiset kaipaava ympärilleen innostusta. Luovuus saadaan kukoistamaan seuraavilla toimenpiteillä:

- Siitä tehdään jatkuvaa toimintaa
- Sillä on selkeät tavoitteet
- Johtajat näyttävät esimerkkiä
- Koko organisaatio seisoo muutoksen takana
- Kehittäjäporukka koostuu erialojen ihmisistä
- Suunnittelu on asiakas- ja käyttäjälähtöistä
- Ideoita arvioidaan avoimesti ja puolueettomasti
- Resursseja on riittävästi
- Ideat kaupallistetaan nopeasti

Kaikki lähtee siis luovuudesta ja halusta keksiä uusia asioita ja uusia toimintamalleja. Luovuuden kulttuurin luomiseen ei tarvita suuria voimia, vaan pienikin porukka pystyy käynnistämään luovuuden aikakauden. (Mäkeläinen & Solatie 2013, 57-58.)

Ongelmia ja haasteita ratkoessa kannattaa ehdottomasti kokeilla myös hackathon menetelmää. Hackathon on IT-maailmasta lähtenyt nopea ja kevyt tapa saada ratkaista

ongelmia tai haasteita. Hackathon soveltuu erinomaisesti myös muille kuin IT-alalle. Hackathonin perusajatuksena on monialaisuus, rentous ja kokeileminen. Hackathon on ryhmätyömenetelmä, jossa ennalta määritetyt ajan monialainen kehittäjäporukka ratkoo haasteita. Hackathoniin lähdetessä kehittäjiltä vaaditaan kolmenlaista asennoitumista, uteliaisuutta, ennakkoluulottomuutta sekä rohkeutta. Hackathoneissa ei tuoteta innoleirien ja muiden workshoppien tapaan powerpoint -esitystä, joka kertoo, millainen asia voisi olla ratkaisu ongelmiin. Hackathonissa tehdään mahdollisimman konkreettinen ja toimiva malli, joka ilmentää hyvin selvästi, millainen on ratkaisu ongelmiin. Hackathon keskittyy monesti vain yhteen yksityiskohtaan, jota jatkokehittämällä voidaan ratkaista isompia ongelmia (Pulkkinen 2017.)

Mikäli asioita halutaan tehdä uudella tavalla ja toivotaan, että muutoksia tapahtuu mahdollisimman nopeasti, on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin. Ensimmäinen asia on uskoa muutoksen onnistumiseen ja luotava innostunut ilmapiiri. Toiseksi on kyettävä kaivamaan ihmisten piilossa oleva potentiaali esiin, jotta muutosprosessiin osallistuu oikeat ihmiset. Kulttuuri muuttuu monesti onnistumisten ja onnistumistarinoiden avulla. Jotta onnistumistarinoita saadaan aikaiseksi on muutokset koettava käytännössä, ei vain puheen tai ajatuksen tasolla. Ilmapiirin on myös oltava avointa ja vuorovaikutuksen toimivaa, johtajien ja alaisten on kyettävä keskustelemaan myös käytännön asioista. Muutosprosessin tärkein asia on vapauden ja vastuun antaminen. Toimintaa ei saa ohjailta liikaa byrokratialla tai muilla turhilla ohjeistuksilla ja säännöillä. (Laamanen ym. 2016, 134-137.)

Tällä hetkellä eletään Suomessa aikaa, jolloin moni muuttuu ja asioita on alettava tehdä uudella tavalla. Kaikkea ei tietysti tarvitse eikä pidäkään muuttaa, siitä syystä nyt onkin oleellista käydä keskustelua ja kommunikoida riittävästi, jotta hyvät asiat ja palvelut säilyvät tulevaisuudessa ja huonot puretaan ja rakennetaan paremmiksi. Muutosprosessi lähtee monesti johtajien toimesta, mutta keskustelun voi myös avata ihan kuka tahansa.

Toivottavasti vuonna 2020 Etelä-Savo on tässä työssä esittelemäni toivottavan tulevaisuuden näköinen ja sen tekemiseen on osallistunut mahdollisimman moni eteläsavolainen. Tämän työn yhteydessä on todettu, että vastuu kulttuurista kuuluu kaikille Etelä-Savossa ja se tarkoittaa sitä, että jokaisen ihmisellä panostuksella on vaikutusta lopputulokseen. On kuitenkin tärkeää, että asioista kommunikoidaan ja viestitään riittävästi, jotta tieto kulkee ja tavoittaa asioista kiinnostuneet. Viestinnän ja kommunikoinnin avul-

la tieto leviää ja sen myötä hyvät käytännöt jakautuvat laajalle alueelle ja se puolestaan edesauttaa kulttuurin aseman kehittymistä Etelä-Savossa. Viimeisenä neuvona annan tämän työn lukijoille viisi ohjetta, joiden avulla uudenlainen ja parempi kulttuurin tulevaisuus voi alkaa Etelä-Savossa. Nämä viisi ohjetta olen laatinut havaitsemistani asioista. Monialaisuus on ehdottomasti sitä, mitä kaivataan myös Etelä-Savon kulttuurin pariin ja sen tekemiseen pitää osallistua omista lähtökohdista. Monialaisuus syntyy yhteistyön kautta, joka on avointa ja riittävän rentoa. Tärkeää on kokeilla ja kommunikoida, koska ne synnyttävät innovaatioita.

- 1) Mieti, miten voit toteuttaa monialaisuutta omassa työssäsi.
- 2) Ota yhteyttä sopiviin kumppaniin, joiden kanssa voit uudenlaista yhteistyötä tehdä.
- 3) Kokeile uudenlaisia toimintatapoja käytännössä.
- 4) Jatka ja kehitä yhteistyötä, jos se toimii. Etsi uusi kumppani, jos yhteistyö ei toimi.
- 5) Viesti ja kommunikoi toiminnastasi.

Toivottavasti näillä ohjeilla ja tämän työn skenaarioilla sekä kehittämis ehdotuksilla jokainen lukija voi aloittaa uudenlaisen toiminnan, koska nyt siihen on hyvä mahdollisuus. Uudenlaisen toiminnan peruspilarina on avoin vuorovaikutus, joka tarkoittaa tasapuolista kommunikointia. Avoin vuorovaikutus antaa enemmän vastauksia kuin jättää kysymyksiä. Avoimuuden kautta hyvät käytänteet leviävät ja helpottavat uuden rakentamista. Tämän työn kehittämis ehdotukset voivat olla osaltaan yllätyksettömiä, mutta niiden tarkoitus onkin tarjota vaihtoehtoja oman työn tekemiseen uudella tavalla, ei ravistella ja muuttaa kaikkea. Nämä kehittämis ehdotukset helpottavat toivottavan tulevaisuuden rakentamista. Toivottavaan tulevaisuuteen pyrkiminen on suositeltavaa ja siihen pyrkiminen ei välttämättä tarkoita ihmeellisiä tekoja. Enemmänkin se tarkoittaa yhdessä tekemistä, kokeilemistä ja kommunikointia. Tämän työn yhteydessä olen moneen kertaan nostanut esille kokeilemisen merkityksellisyyden ja se on hyvä myös muistaa tämän työn kehittämis ehdotuksiin tartuttaessa. Kehittämis ehdotuksiin tarttuminen on jokaisen kulttuuritoimijan oma päätös ja niitä pitäisikin lähteä kokeilemaan ennen vakiinnuttamista. Tärkeää on kokeilla, toimiiko se käytännössä ja kommunikoida siitä muille. Mikäli nämä ehdotukset eivät toimi, voi niitä muokata oman näköiseksi tai luoda täysin uusia malleja. Oleellista on, että kokeillaan, jotta uusi Etelä-Savon maakunta saadaan meidän näköiseksi.

Toivottavasti tämän työn lukijat näkevät myös tämän työn isomman kuvan, osallistamisen. Tämän työn tekoon on osallistettu kymmeniä eteläsavolaisia, jotka ovat omalta osaltaan pohtineet tulevaisuutta sekä varautuneet tulevaisuuden tekoon. Suomessa julkaistaan vuosittain lukuiset määrät tieteellisiä julkaisuja ja muita kehittämisehdotuksia, jotka hukkuvat liiallisen tarjonnan runsauteen. Nämä kaikki tärkeät julkaisut eivät voi mitenkään tavoittaa sitä yleisömäärää, joka niille kuuluisia tai jonka ne tarvitsisivat, jotta asiat lähtisivät käytäntöön. Tulevaisuudessa onkin siis entistä tärkeämpää osallistaa suunnitteluun mahdollisimman paljon ihmisiä, jotta asiat päätyvät myös käytäntöön. Osallistamisen kautta ihmiset kokevat itsensä ja oman työnsä merkitykselliseksi sekä sen myötä he sitoutuvat tavoittelemaan yhteistä päämäärää. Tämän tärkeän elementin sain huomata tämän työn työpajatilaisuuksissa. Ihmiset haluavat tulla kuulluksi ja he haluavat osallistua suunnitteluun ja siihen heille pitää tarjota mahdollisuus. Kulttuurituottajan ammattiosaamiseen on perinteisesti kuulunut laaja verkosto-osaaminen. Tulevaisuuden kulttuurituottajan mahdollisuutena voisi olla vieläkin voimakkaampi sidosryhmätyöskentelyn aktivoiminen. Tuottajan tehtävänä voisi olla vieläkin voimakkaampi omien monialaisten verkostojen hyödyntäminen tulevaisuuden tekemisessä.

Tulevaisuuden tutkimisessa ja tekemisessä tärkeimmät toimenpiteet ovat ennakointi, innovointi ja kommunikointi ja mitään näistä toimenpiteistä ei pidä unohtaa. Näiden kolmen toimenpiteen avulla uuden maakunnan luominen on enemmän meidän itsemme käsissä.

Uudet maakunnat tulevat ja kukaan ei vielä tarkasti tiedä, mitä se tuo tullessaan. Varmaa on kuitenkin se, että tulevaisuudessa kulttuuria tarvitaan ja uskon, että kulttuuripalvelut ja kulttuurin tarjoamat mahdollisuudet eivät ole vielä lopullisessa muodossaan. Tämän työn yhteydessä järjestetyissä tilaisuuksissa havaitsin, että Etelä-Savossa on hyvä ilmapiiri kulttuuriammattilaisten keskuudessa ja se on hyvä lähtökohta lähteä rakentamaan yhdessä ja ennakkoluulottomasti meidän Etelä-Savoa.

Lähteet

- Berg, Annukka & Hilden, Mikael & Lahti, Kirsi, Toukokuu 2014. Kohti kokeilukulttuuria. Analyysi Jyväskylän resurssiviisaista kokeiluista strategisen kehittämistyön työkaluina, Sitra. PDF-dokumentti. Luettavissa: <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksia77.pdf>. Julkaistu 27.10.2011. Luettu 5.1.2017.
- Etelä-Savon maakuntaliitto 2016. Etelä-Savo 2019. www-sivusto. Luettavissa: <http://www.es2019.fi/>. Ei päivytystietoja. Luettu 1.12.2016.
- Etelä-Savon maakuntaliitto 2016. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma. Videodokumentti. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=1lyFQJ7YIQA>. Julkaistu 16.2.2016. Katsottu 15.1.2017.
- Etelä-Savon maakuntaliitto 2017. Etelä-Savon maakunta -tilastot. www-sivusto. Luettavissa: <http://www.esavo.fi/tilastot>. Päivitetty 1.3.2017. Luettu 5.3.2017.
- Haapala, Laura 2016. Joustava työ, epävarma elämä. Like: Helsinki.
- Hiltunen, Elina 2015. Kolme avainta tulevaisuuteen. Verkkopuheenvuoro. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=a07qL2sM6tk>. Julkaistu 23.11.2015. Katsottu 16.10.2016.
- Hiltunen, Elina 2012. Matkaopas tulevaisuuteen. Liettua: Talentum Media Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.
- Hyypä, Markku 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hyypä, Markku 2013. Kulttuuriaktiivi elää pidempään kuin sohvaperuna. Haastattelu. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-6579420>. Julkaistu: 16.4.2013. Luettu: 18.3.2017.
- Juntunen, Esko 2015. Itä nousee, länsi laskee -kehitystrendit ja strategiat 2020-luvulla. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Jäppinen, Tuula 2011. Kunta ja käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta. Helsinki: Suomen kuntaliitto ry. PDF-dokumentti. Luettavissa: <http://uta32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/66835/978-951-44-8659-3.pdf?sequence=1>. Julkaistu 27.10.2011. Luettu 14.10.2016.
- Järvenpää, Tapio & Kankare Ilkka 2013. Veikö moolok vallan? Vapauta projektisi tuhlajakultista. Liettua: Talentum Media Oy.
- Kamppinen, Matti & Kuusi, Osmo & Söderlund, Sari 2002. Tulevaisuuden tutkimus - perusteet ja sovellukset. Kirjakauppa/Tallprint.
- Kivinen, Kimmo & Lehtinen, Nette 2015. Etelä-Savon tulevaisuuden skenaariot 2030. PDF-dokumentti. Luettavissa: <http://www.esavoennakoi.fi/etela-savon-skenaariot-2030>. Julkaistu 17.12.2015. Luettu 23.1.2017.

Kivisaari, Sirkku 2001. Kokemuksia vuorovaikutuksesta kehittämistyössä - juurruttaminen kokeiluna. PDF-dokumentti. Luettavissa: <http://www.vtt.fi/inf/julkaisut/muut/2001/tp58.pdf>. Julkaistu 20.4.2001. Luettu 11.11.2016.

Keinänen, Minna 2015. Innovaatiohöttö hemmettiin. Tarinoita mielenmalleista ja kulttuurinmuutoksesta. Keuruu: Business Arena Oy.

Kettunen, Anu 2015. Aika, yksilö- ja yhteiskuntakäsitykset suomalaisessa tulevaisuuspolitiikassa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kuntaliitto 2016. www-sivusto. <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/uusikunta/Sivut/Kulttuuri.aspx>. Ei julkaisutietoja. Luettu 4.1.2017.

Laamanen, Kai & Räsänen, Teijo & Juutilainen, Anssi 2016. Innostava uudistuminen - kestävä kasvu. Tampere: Teknologiainfo Teknova Oy.

Länsi-Savo 20.2.2017. Perhetalon seinään tulee Suomen suurin taideteos. Lehtiartikkeli. Luettavissa: <http://www.lansi-savo.fi/uutiset/kulttuuri-ja-viihde/perhetalon-seinaan-tulee-suomen-suurin-aideteos-362099>. Julkaistu 20.2.2017. Luettu 20.2.2017.

Länsi-Savo 13.1.2017. Valokuvanäyttely valloitti pizzerian seinät -taide ja ruoka sopivat yhteen. Lehtiartikkeli. Luettavissa: <http://www.lansi-savo.fi/uutiset/lahella/valokuvanayttely-valloitti-pizzerian-seinat-taide-ja-ruoka-sopivat-yhteen-359704>. Julkaistu 13.1.2017. Luettu 13.1.2017.

Manka, Marja-Liisa 2006. Tiikerinloikka työiloon ja menestykseen. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Mäkeläinen, Mika & Solatie, Jim 2013. Ideasta innovaatioksi, luovuus hyötykäyttöön. Helsinki: Talentum Oy.

Mäkinen, Pentti 2016. Maakuntajohtajat haluavat päätösvaltaa kulttuurista alueilleen. Lehtiartikkeli. Luettavissa: <http://www.savonsanomat.fi/kulttuuri/Maakuntajohtajat-haluavat-p%C3%A4%C3%A4t%C3%B6svaltaa-kulttuurista-alueilleen/840640> Julkaistu 21.9.2016. Luettu 13.11.2016.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät -Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ojutkangas, Tiina 2016. Nyrkki pöytään arvojen puolesta - kulttuurin puolesta voi taistella. Pääkirjoitus. Luettavissa: <http://www.lansi-savo.fi/mielipide/kolumnit/paatoimittajalta-nyrkki-poytaan-arvojen-puolesta-kulttuurin-puolesta-voi?page=1>. Julkaistu 13.11.2016. Luettu 13.11.2016.

Pulkkinen, Pekka 2017. Koodi -hankeen opetusvideot hackathon -menetelmästä. Videodokumentti. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLXswRRyb1mzqWEuvvQTm0QfpBJS3BPqRc> Julkaistu 3.3.2017. Katsottu 11.3.2017.

Puohiniemi, Martti 2010. Arvot, missio ja strategia. www-sivusto. Luettavissa: <http://www.puohiniemi.fi/palvelut/arvot-missio-visio-ja-strategia.html>. Ei julkaisutietoja. Luettu 2.2.2017.

Rubin, Anita 2015. Skenaario työskentely tulevaisuusientutkimuksessa. www-sivu. Luettavissa: <https://metodix.fi/2015/01/31/skenaariotyoskentely-tulevaisuusientutkimuksessa/#Skenaariotyoskentelyn-vaiheet>. Julkaistu 31.1.2015. Luettu 25.1.2017.

Tulevaisuudentutkimuskeskus. www-sivusto. <https://tulevaisuus.fi/menetelmat/skenaarioajattelu-tulevaisuudentutkimuksessa/skenaariotyoskentelyn-vaiheet/>. Ei julkaisutietoja. Luettu 20.11.2016.

Tuulenmäki, Anssi 2013. Kokeilukilpailun avaus - Mitä on kokeilemalla kehittäminen? Verkkopuheenvuoro. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=lbG16nEYw1s>. Julkaistu 1.2.2013. Katsottu 19.11.2016.

Tulevaisuus 2030. Www-sivusto. <http://tulevaisuus.2030.fi/millaista-suomea-tavoittelemme/tulevaisuuden-tyoeelaemae/>. Julkaistu 3.10.2012. Luettu 19.11.2016.

Tuulenmäki, Anssi 2013. Kokeilemalla kehittämisen malli. Www-sivusto. <http://www.mindspace.fi/kokeilemalla-kehittamisen-malli/>. Päivitetty 30.5.2013. Luettu 1.12.2016.

Tuulenmäki, Anssi 2015. Lupa toimia eri tavalla. Verkkopuheenvuoro. Katsottavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=3W7qe9zf8IA>. Julkaistu 24.11.2015. Katsottu 1.12.2016.

Valanko, Eero 2009. Sponsorointi – Yhteistyökumppanuus strategisena voimana. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Valtioneuvoston kanslia 2016. Osaaminen ja koulutus. Www-sivusto. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke1>. Ei julkaisutietoja. Luettu 28.12.2016.

Vehviläinen, Anu 2016. Otetaan käyttöön kokeilukulttuuri. www-sivusto. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/digitalisaatio/karkihanke4>. Ei julkaisutietoja. Luettu 28.12.2016.

Yle 9.11.2016. Liigajoukkue ja kaupunginorkesteri yhteistyöhön Mikkelissä. Uutinen. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9282369>. Julkaistu 9.11.2016. Luettu 9.11.2016.

Haastattelut ja seminaaripuheenvuorot

Dufva, Risto 2016. Seminaaripuheenvuoro 11.11.2016. Päävalmentaja. Jukurit HC Oy.

Ekqvist, Jussi 2016. Haastattelu 2.12.2016. Hankintatonttu. Mindustry Oy (Innovaatio-koulu).

Haataja, Mira 2016. Seminaaripuheenvuoro 11.11.2016. Hankekoordinaattori. Kulttuurikaikille -hanke.

Hukkanen, Pauliina 2016. Haastattelu 7.12.2016. Yrittäjä. Näytellä ja näprätä Oy.

Hänninen, Ari 2016. Seminaaripuheenvuoro 11.11.2016. Galleristi. Galleriari Oy.

Häyrynen, Maunu 2016. Seminaaripuheenvuoro 11.11.2016. Professori. Turun Yliopisto.

Kajander, Marita 2016. Haastattelu 1.12.2016. Kulttuurijohtaja. Mikkelin kaupunki.

Mäkinen, Eeva 2016. Seminaaripuheenvuoro 11.11.2016. Projektijohtaja. Kuopion konservatorio.

Mäkinen, Pentti 2016. Verkkopuheenvuoro 11.11.2016. Maakuntajohtaja. Etelä-Savon maakuntaliito.

Uotila, Pekka 2017. Haastattelu 10.2.2017. Kirjaston johtaja. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.

Liite 1. Kuka vastaa kulttuurista -seminaarin kutsu ja ohjelma

Etelä-Savo
SAIMAAN
MAAKUNTA

KUTSU ja OHJELMA
29.9.2016

KUKA VASTAA KULTTUURISTA?

Sote- ja maakuntaudistus vaikuttaa Etelä-Savon kunnissa kulttuurin rooliin ja siihen kuka oikeastaan kulttuuriasioista vastaa. Seminaarin tarkoituksena on keskustella kulttuurin asemasta maakunnassamme sekä luoda uusia toimintatapoja yli hallintorakenteiden.

Etelä-Savon kunnille suunnattuun seminaariin kutsumme mukaan toimijoita kuntien sivistystoimesta, teknisestä toimesta, sosiaali- ja terveystoimesta sekä yleishallinnosta.

Mitä: Kuka vastaa kulttuurista? -seminaari
Milloin: Pe 11.11. klo 8.45 - 13
Missä: Xinno, Mamk, Prikaatinkatu 3, Mikkeli

Ilmoittaudu seminaariin: <https://www.lyyti.in/kukavastaakulttuurista>

Seminaarin järjestävät yhteistyössä Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Savon ELY-keskus, Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Mikkelin kaupunki.

Lämpimästi tervetuloa!

ETELÄ-SAVON MAAKUNTALIITTO

Pentti Mäkinen
maakuntajohtaja

- Mikonkatu 5
- 50100 Mikkeli
- Puhelin 015 321 130
- Faksi 015 321 1359
- www.esavo.fi

OHJELMA 11.11.2016Tilaisuuden puheenjohtajana Länsi- ja Itä-Savo -lehtien päätoimittaja **Tiina Ojutkangas**

8.45 Ilmoittautuminen ja aamukahvit

9.15 Tilaisuuden avaus, maakuntajohtaja **Pentti Mäkinen**

"Ei jääkiekkoilijakaan elä pelkällä pastalla"

Vastakkainasettelun aika on ohi: liikunnan ja taiteen yhteistyö
galleristi **Ari Hänninen** & päävalmentaja **Risto Dufva**

"Onko kulttuuri kaikkien oikeus?"

Helppötaako Kaikukortti kulttuurin saavutettavuutta?

Kulttuuria kaikille -palvelun hankekoordinaattori **Mira Haataja**

ThinkTank: Kuka vastaa kulttuurista?

Tauko

"Kulttuuri ja taide ottavat jalat alleen"

Kulttuurista hyvinvointia ja uusia tuulia niin työelämään kuin koulutukseenkin
Takuulla-hankkeiden ja Hyvinvointivoimalan projektinjohtaja **Eeva Mäkinen**

"Taiteilijat hoitavat tulevaisuudessa kaavoitusta – siitäkö on kyse?"

Onko Cultural Planning teknisen toimen tulevaisuuden työkalu?

Turun yliopiston kulttuurintuotannon ja maisematutkimuksen koulutusohjelma,
professori **Maunu Häyrynen**

Mitä minä teen seuraavaksi?: Kokeilulupaukset

13.00 Tilaisuus päättyy

Tilaisuuden aikana koemme myös taide-elämyksiä

Lisätietoja:kehittämispäällikkö **Heli Gynther**, puh. 040 773 7285, [heli.gynther\(at\)esavo.fi](mailto:heli.gynther(at)esavo.fi)**Taustatietoja:**

Etelä-Savossa toteutettiin 2015 - 2016 Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma -hanke, jonka yhteydessä laadittiin Etelä-Savon yhteinen tahdonilmaus "kulttuurin tulevaisuusohjelma".

Lisätietoja hankkeen tuloksista ja videokoosteet www.mamk.fi/eskulttuuri**Itä-Suomen Hyvinvointivoimala**www.hyvinvointivoimala.fi | www.facebook.com/hyvinvointivoimala**Kulttuuria kaikille ja Kaikukortti**www.kulttuuriakaikille.fi/hanke | www.kulttuuriakaikille.fi/kaikukortti**Cultural planning**www.culturalplanningkalvoja | www.culturalplanningsipoossa

Liite 2. Kutsu Skenaarioiden kommentointitilaisuuteen

Tervetuloa tekemään kulttuurista hyvinvointia Etelä-Savoon!

Etelä-Savon maakuntaliitto kutsuu Sinut mukaan tilaisuuteen, jossa pohdimme Etelä-Savon tulevaisuudesta laadittuja skenaarioita kulttuurin ja hyvinvoinnin näkökulmasta sekäideoimme kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden konkreettisia kokeiluja.

Tilaisuus järjestetään **keskiviikkona 8.3.2017 klo 13-16 Etelä-Savon maakuntaliiton Piällysmieskokoushuoneessa** (Mikonkatu 5, Mikkeli).

Tilaisuuden työskentelyosuus on kaksivaiheinen:

1. Kulttuurin tulevaisuuden skenaariot
2. Kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden kokeilut

Tulevaisuuden skenaariot pohjautuvat Etelä-Savon maakuntaliiton toteuttaman kulttuurin tulevaisuusohjelma – hankkeen esiin nostamiin jatkokehitysmalleihin. Tämän työskentelyn ideana on keskustella sekä kommentoida tulevaisuusohjelmasta laadittujen tulevaisuuskuvioiden vaikuttavuutta.

Tilaisuus on samalla Hyvinvointia kulttuurista Etelä-Savoon –hankkeen käynnistystilaisuus. Kulttuurilähtöisten hyvinvointipalveluiden kokeilut liittyvät tähän hankkeeseen. Hankkeen ideana on laatia kulttuurihyvinvointisuunnitelma, jossa paneudutaan alueemme asukkaiden hyvinvointiin kulttuurin ja taiteen näkökulmasta. Samalla otetaan käytännön askeleita kulttuurin ja taiteen hyvinvointivaikutusten konkretisoimiseksi ja toimintamallien juurruttamiseksi pysyviksi.

Ilmoittaudu mukaan viimeistään 3.3. [tästä linkistä](#).

Liite 3. Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelman kysely

Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Etelä-Savon maakuntaliiton yhteistyöhankkeena syntyy Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelma. Lisätietoja hankkeesta: www.mamk.fi/eskulttuuri

1. Mitä kulttuuri omasta mielestäsi on?

Kuvaile muutamalla sanalla, mitä kulttuuri mielestäsi tarkoittaa.

2. Millaisia kulttuuripalveluita käytät omalla kotiseudullasi?

Kerro lyhyesti, millaista kulttuuria kulutat. (esimerkiksi. kulttuuritapahtumat, teatteri, museot, kirjallisuus, urheilutapahtumat)

3. Onko kotipaikkakunnallasi riittävästi mahdollisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin tai mahdollisuus käyttää kulttuuripalveluita? *

1 Ei kovin hyvin - 5 Todella hyvin

4. Kuinka tärkeänä pidät kulttuurin vaikutusta ihmisten hyvinvointiin?

1 Ei tärkeä - 5 Todella tärkeä

5. Mikä tekee Etelä-Savon kulttuurista ainutlaatuisista verrattuna muuhun Suomeen? Mitkä ovat Etelä-Savon kulttuurisia vahvuuksia?

6. Hyödynnetäänkö mielestäsi olemassa olevia vahvuuksia riittävästi?

1 Ei - 5 Kyllä

7. Mitä sinulle tulee mieleen Etelä-Savon kulttuuriperinnöstä?

Kerro lyhyesti mieleesi tulevia asioita Etelä-Savon kulttuurihistoriasta/ perimästä

8. Onko Etelä-Savon kulttuuritarjonta mielestäsi tarpeeksi monipuolista?

1 Ei juurikaan - Hyvin monipuolista

9. Kenelle mielestäsi kuuluu vastuu kulttuuritapahtumien ja ilmiöiden tuottamisesta ja mahdollistamisesta?

10. Millaista kulttuuritarjontaa Etelä-Savossa pitäisi mielestäsi olla enemmän tulevaisuudessa?

Musiikkiin liittyvää

Taiteiseen liittyvää
Kokeilevaa kulttuuria
Hyvinvointiin liittyvää
Liikuntaan liittyvää
Teatteriin liittyvää
Kulttuurihistoriaan liittyvää
kulttuurin alalajeja yhdisteleviä

11. Millaisia muita muutoksia haluat tapahtuvan?

Esim. kulttuurin saatavuudessa, näkyvyydessä yms.

12. Minkä vuoksi olet jättänyt menemättä kulttuuritapahtumiin? Vaikka olisit ollut halukas osallistumaan

Liian kallista
Liian kaukana
Ei ole ollut aikaa
En ole tiennyt tarpeeksi ajoissa
Jokin muu syy, mikä?

13. Mikä on sinun suurin motivaatiosi käydä kulttuuritapahtumissa Etelä-Savossa?

Itseni sivistäminen
Hyvinvoinnin lisääminen
Tahdon tukea paikallista kulttuuria

14. Viestisi Etelä-Savon kulttuurin tulevaisuusohjelmaan.

Sana on vapaa.

Liite 4. Skenaarioiden toteutuminen yksilöittäin Matin ja Maijan tulevaisuudet

Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen)

Taloustilanne on huonontunut ja Maija on lomautettu työstä. Molemmat ovat hyvin stressaantuneita julkisia kulttuuripalveluita on vähennetty, joten voimauttavat kokemukset ovat vähissä.

Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen)

Matti ja Maija työskentelevät omassa työssään entistä enemmän verkostoissa ja yli omien ammattisektoreidensa.

Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen)

Ansiotulot ovat arvaamattomia, mikä vaikuttaa kulttuurin kulutettavuuteen. Piristystä arkeen tuo monialaiset työtehtävät ja monialainen ympäristö ylipäättensä.

Meidän Etelä-Savo (toivottava)

Matti ja Maija ovat iloisia, koska omassa kunnassa on paljon yhteisöllisiä tiloja, joissa on monen eri alan ammattilaisia (taidetta, kulttuuria, tekniikkaa jne.), joissa myös he voivat käydä vierailemassa. He myös kokevat voivansa vaikuttaa eri palveluiden sisältöihin.

Mikon tulevaisuudet

Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen)

Mikko on pakotettu lopettamaan jääkiekko-harrastus, kalliiden maksujen takia. Myös kitaransoitto-harrastus on vaarassa jäädä, koska Mikolla on valtavat sosiaaliset paineet, tuleeeko hänestä jääkiekkoilija vai kitaristi?

Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen)

Mikko on erittäin innoissaan, koska koulussa on kivaa. Kouluissa saa toivoa lempiruokaa ja toiveet toteutetaan säännöllisesti. Lisäksi koulussa on käynyt paikallinen ”rokkitähti” vetämässä musiikintunnit sekä paikallisen jääkiekkojoukkueen valmentaja on käynyt vetämässä liikuntatunnit.

Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen)

Mikko käy yksityisen opiston tarjoamalla kitarakurssilla ja junnulätkässä. Jääkiekon harrastaminen on täysin riippuvainen Mikon vanhempien työstä. Kaikki harrastaminen on kallistunut, koska palveluita tarjoo pääasiassa yksityiset toimijat.

Meidän Etelä-Savo (toivottava)

Mikko on hyvin onnellinen, koska hänellä on mahdollisuus kokeilla eri harrastuksia (taiteesta ja liikunnasta) koulussa sekä vapaa-ajalla. Mikon kotikaupunki tarjoaa ilmaista joukkoliikennettä nuorille harrastusten pariin sekä kulttuuritapahtumiin.

Pirkon tulevaisuudet

Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen)

Pirkolla ei ole riittänyt työkeikkaa ja hän onkin harkinnut alan vaihtoa, koska hän alkaa olla kyllästynyt paikalleen jämähtäneeseen tilanteeseen, eikä tulevaisuuden näkymät lupaa hyvää. Pirkko miettii kouluttautumista Sote-alalle ja muuttoa naapurimaakunnan kaupunkiin.

Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen)

Pirkko koordinoi valtavaa yhteistyöverkosta (toimii liimapintana). Pirkko yhdistää työssään toimijat, joita ei perinteisesti nähdä yhteistyökumppaneina.

Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen)

Pirkko elää epävarmuudessa, koska työ on jatkuva tarjousten jättämistä ja kilpailua. Pirkko harkitsee alan vaihtoa, koska kulttuuriala on liian stressaava, alipalkattu ja kilpailu toimeksiannoista on raakaa. Myös kilpailu apurahoista on koventunut.

Meidän Etelä-Savo (toivottava)

Pirkolla on menestyvä kulttuurialan yritys ja hän työllistää itsensä lisäksi toisen kulttuurialan ammattilaisen. Pirkko on arvostettu yhteistyökumppani monialaisessa työympäristössä. Yrityksen toimintarahoitusta on turvattu.

Isovanhempien tulevaisuudet

Jakautunut Etelä-Savo (dystopinen)

Isovanhempien kosketus kulttuurielämään tapahtuu ainoastaan kirjaston ja television kautta. Heidän lapset ovat luvanneet viedä isovanhemmat jouluksi kulttuurimatkalle Lahteen.

Uuden kulttuurin Etelä-Savo (mahdollinen)

Keskussairaala on muuttunut hyvinvointikeskukseksi, josta saa kulttuurireseptin, jonka avulla pääsee nauttimaan kulttuuripalveluista livenä sekä virtuaalisesti.

Monialainen Etelä-Savo (todennäköinen)

Maaseudulla asuvat isovanhemmat ovat jääneet paitsi monesta hienosta tapahtumasta, vaikka tarjontaa on enemmän kuin ennen. Yhtenä syynä tähän on se, että he eivät ole saaneet tietoa tapahtumista riittävän ajoissa, koska markkinointi tapahtuu pääasiassa netissä. Myös hintataso on liian kova heidän budjetilleen.

Meidän Etelä-Savo (toivottava)

Maaseudun kuntaan on tullut paljon uusia tapahtumia, koska kunta on päättänyt panostaa elinvoimaisuuteen tukemalla kulttuuria. Kun ihmiset voivat hyvin ja viihtyvät, niin talouskin kasvaa.

Liite 5. Tulevaisuustarinoiden kirjoittamiseen osallistuneet

Etunimi	Sukunimi	Yritys / Organisaatio
Heli	Gynther	Etelä-Savon maakuntaliitto
Päivi	livari	Mikkelin Toimintakeskus ry
Päivi-Maria	Jaatinen	Luovan hyvinvoinnin Mikkelin -hanke
Marita	Kajander	Mikkelin kaupunki
Riitta	Kärkkäinen	Savonlinnan Seudun Kolomonen
Susanna	Latvala	Mikkelin kaupunki / kulttuuripalvelut
Minna	Lehesvuori	Etelä-Savon ELY
Päivi	Majoinen	Pieksämäen kaupunki
Riitta	Moisander	Nastapimu Oy
Merja	Norontaus	Pieksämäen kaupunki, perusturva
Iida	Paasonen	DeSavo ry
Laura	Partamies	Juva kunta
Helena	Partanen	Mikkelin Oppaat
Eveliina	Pekkanen	Etelä-Savon maakuntaliitto
Kaisla	Pirkkalainen	Teatteri Fennica
Pekka	Pulkinen	Xamk
Sirpa	Pyrhönen	Mikkelin kaupunki / Kulttuuripalvelut
Tuija	Toivakainen	Etelä-savon ELY
susanna	tuominen	Luovahovi oy
Taru	Tähti	Etelä-Savon maakuntaliitto
Tuula	Vainikka	Puumalan kunta

Liite 6. "Kuka vastaa kulttuurista" -seminaarin osallistajat

	Etunimi	Sukunimi	Yritys / Organisaatio
1.	Päivikki	Eskelinen-Rönkä	Suomen Kulttuurirahasto
2.	Harri	Heinonen	taiteen edistämiskeskus
3.	Heidi	Huovinen	
4.	Hannu	Inkeroinen	Hirvensalmen kunta
5.	Elina	Itkonen	Taiteen edistämiskeskus
6.	Marita	Kajander	Mikkelin kaupunki
7.	Mikael	Karikoski	Taike
8.	Ann-Helena	Koivunoro	Rantasalmen kunta/kulttuuritoimi
9.	Anne	Kokkonen	Etelä-Savon maakuntaliitto
10.	Anitta	Korhonen	Joroisten kunta
11.	Maija	Korhonen	Etelä-Savon maakuntaliitto
12.	Kari	Kuuramaa	Enonkosken kunta
13.	Eveliina	Könttä	Mikkelin kaupunki
14.	Laura	Laitinen	Pertunmaan kunta
15.	Susanna	Latvala	Mikkelin kaupunki / kulttuuripalvelut
16.	Päivi	Majoinen	Pieksämäen kaupunki
17.	Jukka	Mäkelä	Mikkelin kaupunginorkesteri
18.	Eeva	Mäkinen	alustaja
19.	Laura	Partamies	Juvan kunta
20.	Eveliina	Pekkanen	Etelä-Savon maakuntaliitto
21.	Sirpa	Pyrhönen	Mikkelin kaupungin kulttuuripalvelut
22.	Outi	Rantasuo	Savonlinnan kaupunki
23.	Heikki	Siira	Mikkelin kaupunki
24.	Pekka	Sillanpää	Etelä-Savon ELY-keskus
25.	Mali	Soininen	Etelä-Savon sosiaali- ja terveysturva ry
26.	Irene	Spännäri	Kangasniemen kunta
27.	Tuija	Toivakainen	Etelä-Savon ELY
28.	Hannu	Toivonen	Kulttuurilautakunta
29.	tuula	vainikka	puumalan kunta
30.	Kirsti	Vuorela	Kaakon viestintä
31.	Anu	Yli-Pyky	Mäntyharjun kunta
34.	Ari	Hänninen	alustaja
35.	Risto	Dufva	alustaja
36.	Mira	Haataja	alustaja
37.	Maunu	Häyrynen	alustaja
38.	Tiina	Ojutkangas	Länsi-Savo
39.	Pekka	Pulkinen	Mamk
40.	Karoliina	Saraste	Mikkelin kaupunki
41.	Heli	Gynther	Etelä-Savon maakuntaliitto